

11

ÇAĞIRIŞAQQƏDƏRKİ HAZIRLIQ

METODİK VƏSAİT

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Əhməd Cavadındır.*

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadیرiz!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hər bə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gəncələr müştəqdir!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

QILMAN EYVAZOV
İNTİQAM ƏSGƏROV

ÇAĞIRIŞA QƏDƏRKİ HAZIRLIQ

11

*Ümumtəhsil məktəblərinin 11-ci sinfi üçün
Çağırışa qədərki hazırlıq fənni üzrə dərsliyin*

METODİK VƏSAİTİ

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
info@eastwest.az və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

ŞƏRQ-QƏRB
BAKİ 2018

MÜNDƏRİCAT

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin məqsəd və vəzifələri	5
11-ci sinif Çağırışaqədərki hazırlıq fənni üzrə təlim nəticələri və məzmun standartları	10
Fəaliyyət xətləri	13
Fənn üzrə məzmun standartlarının reallaşdırılması cədvəli	14
İllik planlaşdırma nümunəsi	16
Təlimin təşkilinin forma və üsulları barədə tövsiyələr	22
Fəndaxili və fənlərarası inteqrasiya cədvəli	27
Diaqnostik qiymətləndirmə	35

Cari planlaşdırma nümunələri

Tədris vahidi – I. Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri.	36
Azərbaycan Respublikasının Ordu quruculuğu	38
Azərbaycan Ordusunun qoşun növləri	41
Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ümumqoşun Nizamnamələrinin ümumi müddəaları (Dərs 1)	44
Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ümumqoşun Nizamnamələrinin ümumi müddəaları (Dərs 2)	46
Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili Xidmət Nizamnaməsi.	49
Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi (Dərs 1. Hərəkətdə dönmələr)	52
Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi (Dərs 2. Silahla sıra üsulları və hərəkətlər)	55
Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi (Dərs 3. Əsgəri salamlaşma, sıradan çıxma və rəisə yaxınlaşma)	57
Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi (Dərs 4. “Çök”, “Uzan” (“Döyüşə”), “Qalx” üsulları, sıçramalar və sürünmələr)	59
KSQ – 1	61
KSQ – 1. Cavablar	65
Tədris vahidi – II. Taktiki hazırlıq.	66
Ümumqoşun döyüşü və onun aparılması	68

Döyüş təminatı (Dərs 1, 2)	71
Motoatıcı taqımın quruluşu	74
Motoatıcı taqım hücumda (Dərs 1, 2).	77
Motoatıcı taqım müdafiədə (Dərs 1, 2).	81
Motoatıcı taqımın döyüşqabağı və döyüş düzülüşü. Motoatıcı taqım marşda (Dərs 1. Motoatıcı taqımın döyüşqabağı və döyüş düzülüşü)	83
Motoatıcı taqımın döyüşqabağı və döyüş düzülüşü. Motoatıcı taqım marşda (Dərs 2. Motoatıcı taqım marşda)	86
KSQ – 2	88
KSQ – 2. Cavablar	93
Tədris vahidi – III. Döyüş vasitələri	94
Minlik düsturu	96
Atıcı silahlarla davranma və təhlükəsizlik qaydaları	99
Atıcı silahlara texniki xidmətin göstərilməsi	102
Piyada əleyhinə fuqas minaları.	107
Piyada əleyhinə qəlpəli minalar	110
Tank əleyhinə minalar.	114
Tanklar və zirehli texnikalarla mübarizə	118
KSQ – 3	123
KSQ – 3. Cavablar	127
Tədris vahidi – IV. Hərbi topoqrafiya	128
Topoqrafik xəritələrin oxunması (Dərs 1, 2)	130
Xəritə üzərində coğrafi və düzbucaqlı koordinatların təyin edilməsi (Dərs 1, 2)	133
Hərəkət zamanı yer səthində xəritələrdən istifadə (Dərs 1, 2)	136
KSQ – 4	140
KSQ – 4. Cavablar	143
Tədris vahidi – V. Mülki müdafiə	144
Mülki müdafiənin vəzifələri və təşkili.	146
Müxtəlif növ fəvqəladə hadisələr zamanı əhalinin mühafizəsinin təşkili.	149

Fövqəladə hadisələr zamanı xəbərdarlıq siqnalları və əhalinin köçürülməsi qaydaları	153
Kollektiv mühafizə qurğuları	156
Radiasiya, kimyəvi və bakterioloji kəşfiyyatın təşkili.	159
Təbii fəlakətlər, onların ərazilərə görə xarakterikliyi və nəticələrin təqribi proqnozlaşdırılması	161
Xilasetmə tədbirləri zamanı əhalinin hərəkətləri	164
Kütləvi qırğın silahlarının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması	167
Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə qaydaları (Dərs 1, 2)	170
Kimyəvi kəşfiyyat və radiasiyaya nəzarət cihazlarından istifadə qaydaları	173
KSQ – 5	176
KSQ – 5. Cavablar	180
Tədris vahidi – VI. Hərbi tibbi hazırlıq.	182
Sağlam həyat tərzinin formalaşdırılması	184
Fövqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardım (Dərs 1. Təxirəsalınmaz tədbirlər və ilk yardım).	186
Fövqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardım (Dərs 2. Huşsuz vəziyyətdəki xəstəyə ilk yardım)	188
Fövqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardım (Dərs 3. Qanaxmalar zamanı ilk yardım)	191
Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardımın göstərilməsi (Dərs 1, 2)	194
Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələrin tibbi profilaktikası	197
Yoluxucu xəstəliklərə qarşı mübarizə	200
KSQ – 6	203
KSQ – 6. Cavablar	206
İstifadə olunmuş ədəbiyyat	207

ÇAĞIRIŞAQQƏDƏRKİ HAZIRLIQ FƏNNİNİN MƏQSƏD VƏ VƏZİFƏLƏRİ

Ölkədə bütün sahələrdə aparılan islahatlar, Silahlı Qüvvələrimizin hazırlığının artırılması istiqamətində atılan addımlar Çağırışaqqədərki hazırlıq fənninin tədrisinin keyfiyyətini yüksəltməyi zərurətə çevirir. Tədris proqramında tətbiq olunan dəyişikliklər, bütün fənlərdə olduğu kimi, Çağırışaqqədərki hazırlıq kurikulumunda da təqdirəlayiqdir. Təcrübə və araşdırmalar göstərir ki, həmin fənn ümumtəhsil pilləsinin əsas fənlərindən biri kimi bu baxımdan daha böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu fənn şagirdlərin istər fiziki, istərsə də mənəvi cəhətdən inkişaf etməsində, vətənin müdafiəsinə hazırlanmasında xüsusi rol oynaması ilə seçilir. Xüsusən yuxarı siniflərdə bu fənnin tədrisi heç də təsadüfi deyildir. Uşaqlar bu yaşda daha çox həyati hadisələrlə maraqlanırlar, vətən, xalq məfhumları ətrafında düşünməyə, onları daha yüksək səy və qətiyyətlə dəyərləndirməyə cəhd edirlər.

11-ci sinif üçün Çağırışaqqədərki hazırlıq dərslük komplekti Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin təsdiq etdiyi "Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün Çağırışaqqədərki hazırlıq fənni üzrə təhsil proqramı (kurikulumu)" əsasında hazırlanmışdır.

Bu fənn üzrə 11-ci sinif dərslük komplekti sadəcə mürəkkəbə doğru inkişafın, fənnin tədrisində yeni texnologiya və kommunikasiya vasitələrinin tətbiq olunması bacarıqlarının inkişafını ön plana çəkir. Dərslük şagirdlərdə tədqiqatçılıq, fikirlərini ümumiləşdirərək təqdimatlar hazırlamaq, qanunauyğunluqlara əsasən şərh vermək, praktiki vərdişlər, ölkəmizdə baş verən hadisə və prosesləri təhlil edib qiymətləndirmək bacarığı və ən əsası gənclər arasında hərbi qulluğa sevgi və rəğbət hissi, peşə yönümünün hərbi ixtisaslara istiqamətləndirilməsini formalaşdırır.

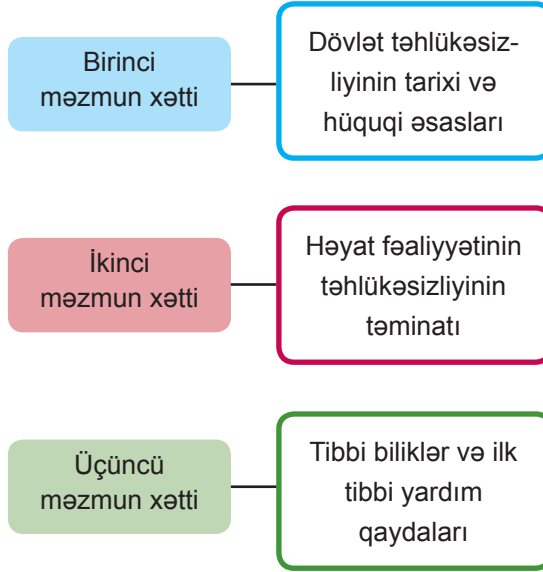
Bu vəsait müəllimin planlaşdırmadan qiymətləndirməyə qədər bütün fəaliyyətini istiqamətləndirir.

İllik planlaşdırma nümunəsində Çağırışaqqədərki hazırlıq fənni üzrə təhsil proqramında (kurikulumunda) nəzərdə tutulmuş bütün məzmun standartları və dərslükdəki mövzular reallaşdırılmışdır.

Cari planlaşdırma nümunələrində təlim strategiyası və qiymətləndirmə sadəcə mürəkkəbə, məntiqi və xronoloji ardıcılıqla hazırlanmış, faktların dəqiqliyi, əyaniliyi, müasirliyi, qrammatik qaydaların gözənilməsi ön plana çəkilmişdir.

Bu fənn tabeliyindən və mülkiyyətindən asılı olmayaraq ümumtəhsil məktəblərində, gimnaziyalarda, liseylərdə tam orta təhsil pilləsində, texniki peşə məktəblərində,

rində, peşə liseylərində və orta ixtisas məktəblərində **dövlət əhəmiyyətli bir fənn** kimi tədris edilir. Fənn üzrə tədris proqramı üç məzmun xəttini əhatə edir:

Birinci məzmun xəttinin tədrisi zamanı şagirdlər Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin tarixini öyrənməklə vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə alır, onlarda vətənə və xalqa sədaqət, Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində xidmətin müqəddəs və şərəfli bir iş olmasına inamın, əqidəlilik, cəsurluq və şəxsi məsuliyyət hissi kimi mənəvi keyfiyyətlərin formalaşmasına zəmin yaranır. Onlar Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının və digər qanunvericilik aktlarının ölkənin müdafiəsinə aid tələbləri ilə tanış olur, ölkənin müdafiəsinə dair vətəndaşlıq borcunu və məsuliyyətini başa düşür, habelə ordu həyatı ilə tanış olur, əsgərin vəzifə, hüquq və məsuliyyətini dərk edirlər.

Bu məzmun xətti üzrə əldə olunmuş bilik və bacarıqlar gənclərin əvvəlcədən ordu mühiti haqqında anlayışlarını artırır, şagirdlərin idraki fəallığının yüksəlməsini stimullaşdırır. Şagirdlər öz ölkəsinin həm dövlətçilik, həm də hərbi tarixi haqqında məlumatlar əldə edirlər. Onların tədqiqataparma, mühakiməyürütmə, qərar qəbul etmə bacarıqlarının formalaşmasına geniş şərait yaranır.

İkinci məzmun xəttində şagirdlər Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün pozulduğu, terror təhdidi və işğalla üz-üzə qaldığı bir dövrdə həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminatına dair zəruri biliklər alırlar. Onlar ümumqoşun döyüşünün əsasları, taktika və müasir silahlar haqqında biliklərə, topoqrafiya, mülki müdafiə üzrə bacarıqlara yiyələnirlər. Əldə olunan bilik və bacarıqlar, ilk növbədə, hərbi xidmətə gedəcək gənclərin çağırışa-qədərki hazırlıq dövrü üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Üçüncü məzmun xəttində şagirdlərə həyat üçün ən vacib amil olan sağlam həyat tərzinin öyrədilməsi ilə yanaşı, istər müharibə, istərsə də sülh şəraitində baş verə biləcək fəvqəladə hadisələr zamanı xəsarət alanlara və zərərçəkənlərə göstəriləcək ilk tibbi yardım haqqında ibtidai biliklər verilir. Şagirdlərin bu sahədə yiyələndikləri bilik və bacarıqlar onların inkişaf etməsinə geniş imkanlar yaradır, onlarda zərərçəkənlərə (yaralılara) humanist yanaşma, əsl insani keyfiyyətlər nümayiş etdirməklə təmənnəsiz tibbi yardım göstərmə xüsusiyyətlərini formalaşdırır.

Çağırışaqədərki hazırlıq fənni özünün fəndaxili və fənlərarası inteqrativliyi ilə başqa fənlərdən nəzərəcarpacaq dərəcədə fərqlənir. Fəndaxili inteqrativlik fənn üzrə mövzuların öyrənilməsində bütün təlim istiqamətlərinin bir-biri ilə sıx əlaqəli olduğunu göstərir.

Bu fənn Tarix, Coğrafiya, Riyaziyyat, Həyat bilgisi, Azərbaycan dili, Fiziki tərbiyə fənləri ilə geniş inteqrativ imkanlara malikdir.

Tədris prosesində şagirdlərə kompleks şəkildə biliklər verilməsində, onların dünyagörüşünün artırılmasında, təfəkkürlərinin inkişafında, tədqiqatçılığa meyilliliyin yaradılmasında, qazanılan nəzəri biliklərin praktiki olaraq həyatda tətbiq edilməsində inteqrativ metodların istifadəsinin rolu böyükdür.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq müəllif Çağırışaqədərki hazırlıq dərslində fənnin əhəmiyyətini, məqsəd və vəzifələrini şagirdlərə anlatmaq üçün müxtəlif mövzulara toxunmuşdur.

Dövlət təhlükəsizliyinin tarixi və hüquqi əsasları

Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri:

- Azərbaycan Respublikasının Ordu quruculuğu
- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin qoşun növləri
- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ümumqoşun Nizamnamələrinin ümumi müddəaları
- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili Xidmət Nizamnaməsi
- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi

Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminatı

Taktiki hazırlıq

- Ümumqoşun döyüşü və onun aparılması
- Döyüş təminatı
- Motoatıcı taqımın quruluşu
- Motoatıcı taqım hücumda
- Motoatıcı taqım müdafiədə
- Motoatıcı taqımın döyüşqabağı və döyüş düzülüşü. Motoatıcı taqım marşda

Döyüş vasitələri

- Minlik düsturu
- Atıcı silahlarla davranma və təhlükəsizlik qaydaları
- Atıcı silahlara texniki xidmətin göstərilməsi
- Piyada əleyhinə fuqas minaları
- Piyada əleyhinə qəlpəli minalar
- Tank əleyhinə minalar
- Tanklar və zirehli texnikalarla mübarizə

Hərbi topoqrafiya

- Topoqrafik xəritələrin oxunması
- Xəritə üzərində coğrafi və düzbucaqlı koordinatların təyin edilməsi
- Hərəkət zamanı yer səthində xəritələrdən istifadə

Mülki müdafiə

- Mülki müdafiənin vəzifələri və təşkili
- Müxtəlif növ fəvqəladə hadisələr zamanı əhalinin mühafizəsinin təşkili
- Fəvqəladə hadisələr zamanı xəbərdarlıq siqnalları və əhalinin köçürülməsi qaydaları
- Kollektiv mühafizə qurğuları
- Radiasiya, kimyəvi və bakterioloji kəşfiyyatın təşkili
- Təbii fəlakətlər, onların ərazilərə görə xarakterikliyi və nəticələrin təqribi proqnozlaşdırılması
- Xilasetmə tədbirləri zamanı əhalinin hərəkətləri
- Kütləvi qırğın silahlarının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması
- Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə qaydaları
- Kimyəvi kəşfiyyat və radiasiyaya nəzarət cihazlarından istifadə qaydaları

Tibbi biliklər və ilk tibbi yardım qaydaları

Hərbi tibbi hazırlıq

- Sağlam həyat tərzinin formalaşdırılması
- Fəvqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardım
- Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardımın göstərilməsi
- Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələrin tibbi profilaktikası
- Yoluxucu xəstəliklərə qarşı mübarizə

TƏLİM NƏTİCƏLƏRİ VƏ MƏZMUN STANDARTLARI

11-ci sinfin sonunda şagird:

- Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaranması, tarixi, inkişafı, strukturu, qoşun növləri, vəzifələri, hərbi nizamnamələrin ümumi müddəalarının (qarnizon qarovul xidməti, sıra, intizam, daxili xidmət nizamnamələrinin), tələblərinin tətbiqi və icrası üzrə bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir;
- müasir ümumqoşun döyüşünün təşkili, döyüş təminatı, motoatıcı taqımın təşkili və döyüş imkanları haqqında biliklərini şərh edir;
- atıcı silahlardan istifadə qaydaları və onlara texniki xidmət barədə, mühəndis maneələr haqqında, mina-partlayış qurğularının ümumi quruluşu və tətbiqi üsullarını izah edir, zirehli döyüş texnikaları ilə mübarizə üsulları barədə təqdimat edir;
- topoqrafik xəritələr və onlardan istifadəyə dair təqdimatlar edir;
- fəvqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir;
- müxtəlif fərdi mühafizə vasitələrindən, radiasiyaya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarından istifadə bacarıqları nümayiş etdirir;
- sağlamlığın mühafizəsi haqqında təqdimat edir;
- ilk tibbi yardıma dair qaydaları tətbiq edir;
- radiasiya şüalanmaları və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir;
- yoluxucu xəstəliklərin profilaktikası və onlarla mübarizəyə dair bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.

Məzmun xətləri üzrə əsas və alt standartlar

1. Dövlət təhlükəsizliyinin tarixi və hüquqi əsasları

Şagird:

- 1.1. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması və inkişafı barədə bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.
- 1.1.1. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması, tarixi və inkişafı haqqında təqdimat edir.
- 1.1.2. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qoşun növlərinin strukturu və vəzifələri barədə təqdimat edir.

Şagird:

- 1.2. Vətənin müdafiəsində vətəndaşın vəzifələri üzrə biliklər nümayiş etdirir.
- 1.2.1. Hərbi nizamnamələrin müddəalarının yerinə yetirilməsinə dair təqdimat edir.

Şagird:

- 1.3. Silahlı Qüvvələrin ümumqoşun nizamnamələri tələblərinin tətbiqi və icrası üzrə bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.
- 1.3.1. Daxili Xidmət Nizamnaməsi haqqında təqdimat edir.
- 1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

2. Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminatı

Şagird:

- 2.1. Müasir ümumqoşun döyüşü üzrə bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.
- 2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüşünün təşkili və döyüş təminatı (kəşfiyyat, mühəndis təminatı) haqqında təqdimat edir.
- 2.1.2. Motoatıcı taqımın təşkili və döyüş imkanlarını şərh edir.

Şagird:

- 2.2. Müasir döyüş vasitələri üzrə bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.
- 2.2.1. Atıcı silahlardan istifadə və onlara texniki xidmət qaydalarına əməl edir.
- 2.2.2. Mina-partlayış qurğularının ümumi quruluşunu, tətbiqi üsullarını izah edir.
- 2.2.3. Zirehli döyüş texnikaları ilə mübarizə üsulları barədə təqdimat edir.

Şagird:

- 2.3. Topoqrafiya üzrə bacarıqlar nümayiş etdirir.
- 2.3.1. Topoqrafik xəritələrdən istifadə edir.

Şagird:

- 2.4. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.
- 2.4.1. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.
- 2.4.2. Təbii fəlakət zonalarında əhəlinin hərəkəti və mühafizəsi barədə təqdimat edir.
- 2.4.3. Kütləvi qırğın silahlarının növlərinin (nüvə, kimyəvi və bioloji, bakterioloji) dağıdıcı vasitələri və onlardan mühafizə üsullarını şərh edir.

Şagird:

- 2.5. Mühafizə vasitələrindən istifadə edir.
- 2.5.1. Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə edir.
- 2.5.2. Radiasiya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarından istifadə edir.

3. Tibbi biliklər və ilk tibbi yardım qaydaları

Şagird:

- 3.1. Sağlam həyat tərzi üzrə biliklər nümayiş etdirir.
- 3.1.1. Sağlamlığın mühafizəsi haqqında təqdimat edir.

Şagird:

- 3.2. İlk tibbi yardım göstərilməsinə dair bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.
- 3.2.1. Fövqəladə hadisələrdə zədələnmələrin profilaktikası və ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.
- 3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi maddələrdən zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.
- 3.2.3. Yoluxucu xəstəliklərin profilaktikası və onlarla mübarizəyə dair təqdimat edir.

FƏALİYYƏT XƏTLƏRİ

Çağırışa qədərki hazırlıq fənni üzrə aşağıdakı fəaliyyət xətləri müəyyənləşdirilir:

- problemin müəyyənləşdirilməsi və həlli;
- ünsiyyət qurma;
- əlaqələndirmə;
- mühakimə yürütmə və əsaslandırma;
- təqdim etmə.

Fəaliyyət xətləri məzmun xətlərinin hər biri ilə əlaqəlidir.

Bu xətlər məzmun üzrə biliklərin əldə edilməsi və istifadəsi yollarını müəyyənləşdirmək, onları realizə etmək məqsədi daşıyır və şagirdlərə istiqamətləndirilir. Şagird Çağırışa qədərki hazırlıq fənnindən yiyələnəcəyi məzmunu müxtəlif fəaliyyətlər vasitəsilə nail ola bilər. O, fəaliyyət zamanı problemləri həll etmək üçün çağırışa qədərki hazırlıq məsələlərinin müzakirəsində iştirak edir, əldə etdiyi məlumatları əlaqələndirir, mühakimə yürüdür, fikirlərini əsaslandırır, biliklərini müxtəlif yollarla təqdim edir.

Problemin müəyyənləşdirilməsi və həlli

Şagird:

- çağırışa qədərki hazırlıqda problemləri görür və yeni biliklər əldə edir;
- problemlərin həlli üçün müvafiq yanaşmalardan və strategiyalardan istifadə edir;
- problemlərin həlli prosesinə nəzarət edir və bu barədə mülahizə yürüdür.

Ünsiyyət qurma

Şagird:

- ünsiyyət vasitəsilə mülahizələrini bölüşür və ümumiləşdirir;
- mülahizələri barədə yoldaşlarına, müəllimə və başqalarına məlumat verir;
- başqalarının mülahizələrini və strategiyalarını təhlil edir və dəyərləndirir;
- hərbiyə aid məsələləri dəqiq ifadə etmək üçün hərbi terminlərdən istifadə edir.

Əlaqələndirmə

Şagird:

- hərbi biliklər, hadisələr arasındakı əlaqələri görür və onlardan istifadə edir;
- hərbi sahədə bilikləri və təklifləri bir-biri ilə ardıcıl əlaqələndirir və onları əsaslandırır;
- hərbi bilikləri digər sahələrdə tətbiq edir.

Mühakimə yürütmə və əsaslandırma

Şagird:

- fərziyyələr irəli sürür;
- müxtəlif tip mühakimə və əsaslandırma üsullarını seçir, onlardan istifadə edir.

Təqdim etmə

Şagird:

- təklifləri formalaşdırmaq, yazmaq və əlaqələndirmək üçün təqdimatlardan istifadə edir;
- hərbi və həyati məsələləri modelləşdirmək və təsir etmək üçün təqdimatlardan istifadə edir.

FƏNN ÜZRƏ MƏZMUN STANDARTLARININ REALLAŞDIRILMASI CƏDVƏLİ

Tədris vahidləri və mövzular	Məzmun standartları
I. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri	
1. Azərbaycan Respublikasının Ordu quruculuğu	1.1.1.
2. Azərbaycan Ordusunun qoşun növləri	1.1.2.
3. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ümumqoşun Nizamnamələrinin ümumi müddəaları	1.2.1.
4. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili Xidmət Nizamnaməsi	1.3.1.
5. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi	1.3.2.
II. Taktiki hazırlıq	
6. Ümumqoşun döyüşü və onun aparılması	2.1.1.
7. Döyüş təminatı	2.1.1.
8. Motoatıcı taqımın quruluşu	2.1.2.
9. Motoatıcı taqım hücumda	2.1.2.
10. Motoatıcı taqım müdafiədə	2.1.2.
11. Motoatıcı taqımın döyüşqabağı və döyüş düzülüşü. Motoatıcı taqım marşda	2.1.2. 1.3.2.
III. Döyüş vasitələri	
12. Minlik düsturu	2.2.1.
13. Atıcı silahlarla davranma və təhlükəsizlik qaydaları	2.2.1.
14. Atıcı silahlara texniki xidmətin göstərilməsi	2.2.1.
15. Piyada əleyhinə fuqas minaları	2.2.2.
16. Piyada əleyhinə qəlpəli minalar	2.2.2.
17. Tank əleyhinə minalar	2.2.2.
18. Tanklar və zirehli texnikalarla mübarizə	2.2.3.

IV. Hərbi topoqrafiya	
19. Topoqrafik xəritələrin oxunması.	2.3.1.
20. Xəritə üzərində coğrafi və düzbucaqlı koordinatların təyin edilməsi.	2.3.1.
21. Hərəkət zamanı yer səthində xəritələrdən istifadə.	2.3.1.
V. Mülki müdafiə	
22. Mülki müdafiənin vəzifələri və təşkili	2.4.1.
23. Müxtlif növ fəvqəladə hadisələr zamanı əhəlinin mühafizəsinin təşkili	2.4.1.
24. Fəvqəladə hadisələr zamanı xəbərdarlıq siqnalları və əhəlinin köçürülməsi qaydaları	2.4.1.
25. Kollektiv mühafizə qurğuları.	2.4.1.
26. Radiasiya, kimyəvi və bakteriooloji kəşfiyyatın təşkili	2.4.2.
27. Təbii fəlakətlər, onların ərazilərə görə xarakterikliyi və nəticələrin təqribi proqnozlaşdırılması	2.4.2.
28. Xilasetmə tədbirləri zamanı əhəlinin hərəkətləri	2.4.2.
29. Kütləvi qırğın silahlarının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması	2.4.3.
30. Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə qaydaları	2.5.1.
31. Kimyəvi kəşfiyyat və radiasiyaya nəzarət cihazlarından istifadə qaydaları	2.5.2.
VI. Hərbi tibbi hazırlıq	
32. Sağlam həyat tərzinin formalaşdırılması	3.1.1
33. Fəvqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardım	3.2.1
34. Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardımın göstərilməsi	3.2.2.
35. Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələrin tibbi profilaktikası	3.2.2.
36. Yoluxucu xəstəliklərə qarşı mübarizə	3.2.3.

İLLİK PLANLAŞDIRMA NÜMUNƏSİ

Heftədə 2 saat cəmi 68 saat

Tədris vahidi	Mövzu	Standartlar	İnteqrasiya	Resurslar	Saat	Tarix
	Giriş. Diaqnostik qiymətləndirmə	1.1., 1.2., 1.3., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 3.1., 3.2.		İş vərəqi	1	
1. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri	1. Azərbaycan Respublikasının Ordu quruculuğu	1.1.1	Az. t. – 10: 1.1.1.	dərslik, iş vərəqləri, İnternet materialları	1	
	2. Azərbaycan Orusunun qoşun növləri	1.1.2.	Az. d. – 10: 1.2.4.	dərslik, iş vərəqləri, İnternet materialları	1	
	3. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ümumqoşun Nizamnamələrinin ümumi müddəaları	1.2.1.	Az. d. – 10: 1.2.4.	dərslik, iş vərəqləri, müxtəlif şəkillər, İnternet materialları, əyani vəsaitlər, Ümumqoşun Nizamnamələri	2	
	4. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili Xidmət Nizamnaməsi	1.3.1., 1.2.1	H.b. 2.4.1.	dərslik, iş vərəqləri, müxtəlif şəkillər, İnternet materialları, Daxili Xidmət Nizamnaməsi	2	
	5. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi	1.3.2., 1.2.1	F.t. 2.3.1.	dərslik, müxtəlif şəkillər, əyani vəsaitlər, Sıra Nizamnaməsi	4	
KSQ-1						1

Tədris vahidi	Mövzu	Standartlar	İntegrasiya	Resurslar	Saat	Tarix	
II. Taktiki hazırlıq	6. Ümumqoşun döyüşü və onun aparılması	2.1.1.	Az. d. – 10: 1.2.4.	dərslik, iş vərəqləri, internet materialları, sxem	1		
	7. Döyüş təminatı	2.1.1.	Az. d. – 10: 1.2.4.	dərslik, iş vərəqləri, internet materialları, sxem	2		
	8. Motoatıcı təqimin quruluşu	2.1.2.		dərslik, iş vərəqləri, internet materialları, sxem	1		
	9. Motoatıcı təqim hücumda	2.1.2.		dərslik, iş vərəqləri, internet materialları, sxem	2		
	10. Motoatıcı təqim müdafiədə	2.1.2.		dərslik, iş vərəqləri, internet materialları, sxem	2		
	11. Motoatıcı təqimin döyüşqabağı və döyüş düzülüşü. Motoatıcı təqim marşda	2.1.2.		dərslik, iş vərəqləri, internet materialları, sxem	2		
	KSQ-2					1	

Tədris vahidi	Mövzu	Standartlar	İntegrasiya	Resurslar	Saat	Tarix
III. Döyüş vasitələri	12. Minlik düsturu	2.2.1.	R. – 9: 4.2.1.	dərslik, iş vərəqləri	1	
	13. Atıcı silahlarla davranma və təhlükəsizlik qaydaları	2.2.1.		dərslik, iş vərəqləri	2	
	14. Atıcı silahlara texniki xidmətin göstərilməsi	2.2.1.	Tex. – 9: 1.3.4.	dərslik, iş vərəqləri	1	
	15. Piyada əleyhinə fuqas minaları	2.2.2.		dərslik, iş vərəqləri, Internet materialları	1	
	16. Piyada əleyhinə qəlpəli minalar	2.2.2.		dərslik, iş vərəqləri	1	
	17. Tank əleyhinə minalar	2.2.2.		dərslik, iş vərəqləri	2	
	18. Tanklar və zirehli texnikalarla mübarizə	2.2.3.		dərslik, iş vərəqləri	1	
	KSQ-3				1	
	BSQ-1				1	

Tədris vahidi	Mövzu	Standartlar	İntegrasiya	Resurslar	Saat	Tarix
IV. Hərbi topoqrafiya	19. Topoqrafik xəritələrin oxunması	2.3.1.	C. – 9: 1.3.2.	dərslik, iş vərəqləri, İnternet materialları, xəritə	2	
	20. Xəritə üzərində coğrafi və düzbucaqlı koordinatların təyin edilməsi	2.3.1.	C. – 10: 1.3.2.; R. – 10: 4.1.2.	dərslik, iş vərəqləri, İnternet materialları, xəritə	3	
	21. Hərəkət zamanı yer səthində xəritələrdən istifadə	2.3.1.	C. – 11: 1.3.2.	dərslik, iş vərəqləri, İnternet materialları, xəritə	3	
KSQ-4						
V. Mülki müdafiə	22. Mülki müdafiənin vəzifələri və təşkili	2.4.1.		dərslik, iş vərəqləri, İnternet materialları	1	
	23. Müxtəlif növ fəvqəladə hadisələr zamanı əhəlinin mühafizəsinin təşkili	2.4.1.		dərslik, iş vərəqləri,	1	
	24. Fəvqəladə hadisələr zamanı xəbərdarlıq siqnalları və əhəlinin köçürülməsi qaydaları	2.4.1.		dərslik, iş vərəqləri, plakatlar	1	
	25. Kollektiv mühafizə qurğuları	2.4.1.		dərslik, iş vərəqləri, plakatlar	1	

Tədris vahidi	Mövzu	Standartlar	İntegrasiya	Resurslar	Saat	Tarix
V. Mülki müdafiə	26. Radiasiya, kimyəvi və bakteriooloji kəşfiyyatın təşkili	2.4.2.		dərslik, iş vərəqləri, plakatlar	1	
	27. Təbii fəlakətlər, onların ərazilərə görə xarakterikliyi və nəticələrin təqribi proqnozlaşdırılması	2.4.2.		dərslik, iş vərəqləri, internet materialları	1	
	28. Xilasetmə tədbirləri zamanı əhəlinin hərəkətləri	2.4.2.		dərslik, iş vərəqləri, plakatlar	1	
	29. Kütləvi qırğın silahlarının tərtibiyi fəsadların aradan qaldırılması	2.4.3.	Ç.H. – 10: 2.4.3	dərslik, iş vərəqləri, plakatlar	1	
	30. Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə qaydaları	2.5.1.	Ç.H. – 10: 2.5.1.	dərslik, iş vərəqləri, plakatlar və sxemlər	2	
	31. Kimyəvi kəşfiyyat və radiasiyaya nəzarət cihazlarından istifadə qaydaları	2.5.2.	Az. d. – 11: 1.2.4.	dərslik, iş vərəqləri, plakatlar və sxemlər	1	
	KSQ-5					1

Tədris vahidi	Mövzu	Standartlar	İnteqrasiya	Resurslar	Saat	Tarix
VI. Hərbi tibbi hazırlıq	32. Sağlam heyat tərzinin formalaşdırılması	3.1.1.	B. – 10: 3.2.2.	dərslik, iş vərəqləri	2	
	33. Fövqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardım	3.2.1.		dərslik, iş vərəqləri, cədvəl	3	
	34. Radioaktiv və kimyevi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardımın göstərilməsi	3.2.2.		dərslik, iş vərəqləri, internet materialları	2	
	35. Radioaktiv və kimyevi zədələnmələrin tibbi profilaktikası	3.2.2.		dərslik, iş vərəqləri, şəkillər, internet materialları	2	
	36. Yoluxucu xəstəliklərə qarşı mübarizə	3.2.3.	B. – 10: 3.2.1	dərslik, iş vərəqləri, şəkillər, internet materialları	1	
	KSQ-6					1
Ümumiləşdirici dərslər					1	
BSQ-2					1	

İxtisarlər:

Az. t. – Azərbaycan tarixi
 Az. d. – Azərbaycan dili
 H.b. – Həyat bilgisi
 C. – Coğrafiya

F.t. – Fiziki tərbiyə
 Tex. – Texnologiya
 B. – Biologiya
 R. – Riyaziyyat

TƏLİMİN TƏŞKİLİNİN FORMA VƏ ÜSULLARI BARƏDƏ TÖVSIYƏLƏR

Şagirdin öyrənməyə və həyati bacarıqlara yiyələnməyə marağını şertləndirən fəal təlim prosesində aşağıdakı mərhələlər mühüm didaktik əhəmiyyət daşıyır:

- düşünməyə yönəltmə mərhələsi;
- dərkətmə mərhələsi;
- düşünmə mərhələsi.

Düşünməyə yönəltmə mərhələsində şagirdlər öyrəndikləri bilikləri təhlil etməyə və araşdıracaqları mövzu ətrafında düşünməyə sövq edilir. Şagird ilk olaraq mövzu ilə əlaqədar biliklərinin səviyyəsini müəyyənləşdirir və bəzi hallarda bunlara yeni əlavələr edir. Dərkətmə mərhələsində şagirdlər yeni informasiya və ideyalarla təmasda olurlar. Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, əvvəlki mərhələdə yaranmış fəallıq və maraq inkişaf etdirilir, şagirdlər yeni anlayışları müəyyən edib mənimsəmək üçün keçmiş və yeni biliklər arasında əlaqə yaradırlar.

Düşünmə mərhələsində şagirdlər yeni qazandıqları bilikləri möhkəmləndirməklə yanaşı, bir neçə mühüm məqsədə nail olmaq istiqamətində də fəaliyyət göstərir. Birincisi, şagirdlər yeni ideya və informasiyaları öz sözləri ilə ifadə etməyə çalışırlar. İkincisi, şagirdlər arasında canlı fikir mübadiləsi yaranır, onlar öz ekspressiv (təsirli) söz ehtiyatını genişləndirməyə, həmçinin digər şagirdlərin təsəvvürləri ilə tanış olmağa imkan tapırlar.

Çağırışa qədərki hazırlıq fənninin təlimində şagirdlərin fəallığını, dərslərin maraqlı və məzmunlu olmasını qeyri-standart dərs formalarından (dərs-müzakirə, dərs-ekskursiya, dərs-oyun, dərs-seminar, dərs-səyahət, dərs-iclas və s.) istifadə yolu ilə də təmin etmək mümkün olur. Bu dərslərdə müəllim və şagirdlərin fəaliyyəti qoyulmuş problemlərin həllinə yönəlir, sinifdə canlı və münbit təlim şəraiti yaranır. Belə dərslər, əsasən, motivasiya, problemin həlli, tədqiqətmə, qiymətləndirmə mərhələlərindən ibarət olur.

Çağırışa qədərki hazırlıq dərsləri bütün təlim formalarında tədris oluna bilər. Dərslərdə kollektiv, qrup, cütlərlə, fərdi iş formalarından geniş istifadə olunmuşdur.

Yəqin, məktəb təcrübəsindən də bilirsiniz ki, şagirdlər, xüsusən də yeniyetmələr yalnız kitab və müəllimin şərhilə kifayətlənmir, özləri düşünməyə, axtarmağa, tədqiqatçılığa meyil göstərir. Elə bu baxımdan artıq ənənəvi üsullarla keçirilən dərs yeniyetmə şagirdlər üçün maraq doğurmur. Bu cür dərslərdə onlar müəllimi dinləməkdənsə, özləri tədqiqat aparmağa üstünlük verirlər. Yaradıcı müəllimlər bunu nəzərə alaraq müəyyən strategiya müəyyənləşdirir, şagirdlər üçün elə bir mühit yaratmağa çalışırlar ki, onlar axtarış apararaq öyrənsinlər.

Bu axtarışı onlar kollektiv, qruplarla, cütlərlə və fərdi qaydada apara bilərlər. Bu təlim formaları müəllim tərəfindən dərsin məqsədinə uyğun olaraq müəyyənləşdirilir və şagirdlərin fəaliyyətləri bu forma üzərində qurulur.

Kollektivlə iş zamanı kollektiv fəaliyyətə alışmaq bacarığının bünövrəsi qoyulur.

Qruplarla iş müəyyən problemi həll etmək üçün daha əlverişlidir. Bu zaman şagirdlərdə müzakirə etmək, fikir mübadiləsi aparmaq, mühakimə yürütmək və əməkdaşlıq etmək bacarıqları inkişaf etdirilir.

Cütlərlə iş – bu təlim forması şagirdlərə daha yaxından əməkdaşlıq etməyə və ünsiyyət qurmağa, məsuliyyəti bölüşməyə imkan yaradır. Lakin bu əməkdaşlığın əhatə dairəsi çox azdır. Bu formadan istifadə etmək daha çox Venn diaqramı üzrə müqayisə apararkən məqsədəuyğundur.

Fərdi iş zamanı şagirdin sərbəst düşünməsi üçün real imkanlar yaranır. Müəllim şagirdin fəaliyyətini tam obyektiv qiymətləndirə bilər.

Nəzərə almaq lazımdır ki, təlim formalarından istifadə edərkən dərsin məqsədləri nəzərə alınmalıdır.

Müəllim uyğun bildiyi və burada öz əksini tapmayan, eləcə də şəxsi təcrübə və peşəkarlığından irəli gələn üsul və metodlardan istifadə edə bilər. Yeri gəlmişkən, metod və üsullar seçilərkən müəllim sinfin, şagirdin yaş, bilik və bacarıq səviyyəsini nəzərə almalıdır. Eyni zamanda diqqət yetirilməlidir ki, seçilən metod və üsullar standartın reallaşmasına tam xidmət etsin. Bunun üçün də müəllim dərslərini düzgün planlaşdırmağı bacarmalıdır.

Təlim formaları seçilərkən üsullarla vəhdət təşkil etməsi gözlənilmiş, uzlaşmaya diqqət yetirilmişdir. Seçilmiş təlim formalarının istifadəsi zamanı aşağıdakı bacarıqların formalaşması nəzərdə tutulmuşdur:

- şagirdlərin vəzifələrini düzgün müəyyənləşdirməsini təmin etmək;
- birgə fəaliyyəti təmin etmək;
- bir-birinin fikrinə hörmətlə yanaşılmasına nail olmaq;
- müstəqil fikirlər söylənməsi üçün imkan yaratmaq;
- mübahisəyə yol vermədən sağlam rəqabət aparmaq;
- problemin həllində kompromis yollar axtarmaq.

Çağırışa qədərki hazırlıq fənninin təlimi prosesində müxtəlif üsullardan istifadə etmək mümkündür. Dərslərdə aşağıdakı interaktiv üsulların istifadə olunması faydalı bilinib:

- Klaster
- Venn diaqramı
- İNSERT
- Rollu oyun
- Müzakirə

- BİBÖ
- Beyin həmləsi
- Söz assosiasiyası
- Sorğu
- Layihə
- İnteraktiv mühazirə
- Auksion
- Təqdimat
- Ziqzaq
- Akvarium

Klaster (şaxələnmə) şagirdləri mövzu ilə bağlı sərbəst düşünməyə, axtarış aparmağa sövq edir. Onların idraki fəallığına imkan yaradır. Şaxələnmə üsulundan istifadə ilə dərslikdə nəticəçıxarma mərhələləri yekunlaşdırılıb. Məsələn, “Döyüş təminatı dedikdə nə başa düşürsünüz?” sualı ilə klaster üsulunu tətbiq etmək olar.

Venn diaqramı. Venn diaqramı nisbətən kəşifən iki və ya daha artıq çevrə üzərində qurulur. Çevrələrin üst-üstə düşdüyü hissədə nə isə yazmaq üçün kifayət qədər yer olur. Həmin yerdə oxşar cəhətlər, digər hissələrdə fərqli cəhətlər qeyd edilir. Məsələn, şagirdlər “ПК, ПКМ və ПКТ pulemyotları” mövzusunun müqayisəli şəkildə yekunlaşdırıla bilər.

İNSERT üsulundan dərslərin dərkətmə mərhələsində istifadə olunur. Oxu zamanı şagirdlərin öz qavrayışını yoxlamasına imkanı yaranır. Bu üsuldan istifadə iki mərhələdə həyata keçirilir. Birinci, üzərində əməliyyat aparılacaq mətn, istifadə olunaçaq zəruri işarələr (bu işarələr şagirdlərin yaşına və hazırlıq səviyyəsinə görə müxtəlif ola bilər) müəyyən olunur. İkinci, şagirdlər tapşırığın məzmununu ilə tanış olur və onu yerinə yetirirlər. Məsələn,

- ✓ Əvvəldən bildiyiniz bir məlumatı təsdiq edən əlavə məlumatlara rast gəlməsinizsə, yoxlama işarəsi (v) qoyun.
- Oxuduğunuz məlumatlar əvvəllər bildiyiniz məlumatları rədd edirsə, yaxud ona ziddirsə, mənfi (–) işarəsi qoyun.
- + Müsbət (+) işarəsi o zaman qoyulur ki, rast gəldiyiniz məlumat sizin üçün yeni olsun.

Rollu oyun. Rollu oyunlar hər hansı bir problemə müxtəlif nöqtəyi-nəzərdən yanaşmağı tələb edir. Bu üsul şagirdlərə hadisələrin iştirakçısı olmaq və mövcud vəziyyətə başqalarının gözü ilə baxmaq imkanı verir.

Müzakirə. Müzakirə mövzu ətrafında ideya, məlumat, təəssürat, təhlil və təkliflərin qarşılıqlı mübadiləsidir. Onun əsas vəzifəsi problemi təhlil edərək həlli yolunu tapmaq, düzgün qərar qəbul etmək üçün imkan yaratmaqdır.

Müzakirə dinləmək, təqdim etmək, sual vermək mədəniyyətini formalaşdırır, şagirdlərin məntiqi və tənqidi təfəkkürünü, şifahi nitqini inkişaf etdirir.

Müzakirə apararkən əvvəlcədən şagirdlərə müzakirə qaydaları xatırladılır. Mövzu aydın şəkildə ifadə olunur. Müzakirə prosesini inkişaf etdirən suallar vermək və şagirdlərin cavablarını nəzərdən keçirməklə müəllim müzakirəni tənzimləyir. Bu zaman cavabı “Bəli” və ya “Xeyr” olan qapalı suallar vermək məqsədəuyğun hesab edilmir.

BİBÖ üsulunda müəllim lövhədə 3 sütundan ibarət cədvəl qurur və aşağıdakı bölmələri qeyd edir: Bilirəm/İstəyirəm bilim/Öyrəndim. Şagirdlər problemlə bağlı bildiklərini söyləyirlər və cavablar birinci sütunda qeyd olunur. Həmin məsələ ilə bağlı bilmək istədikləri isə ikinci sütuna yazılır. Dərsin sonunda bir daha həmin cədvələ diqqət yetirilir və mövzu ilə bağlı öyrəndikləri üçüncü sütunda qeyd edilir.

Beyin həmləsi üsulu “əqli hücum” da adlandırılır. Şagirdlərdə yeni mövzuya maraq oyatmaq, habelə onların nəyi yaxşı (və ya zəif) bildiklərini aydınlaşdırmaq məqsədilə bu üsuldən istifadə olunur. Hazırlanmış sual lövhədə yazılır, yaxud şifahi şəkildə şagirdlərin diqqətinə çatdırılır. Şagirdlər suallara əsasən öz fikirlərini bildirirlər. Bütün ideyalar şərhə və müzakirəyə yazıya alınır. Yalnız bundan sonra söylənilmiş ideyaların müzakirəsi, şərh və təsnifatı başlayır. Aparıcı ideyalar yekunlaşdırılır, şagirdlər söylənmiş fikirləri təhlil edir, qiymətləndirirlər.

Söz assosiasiyasından istifadə edilərkən öyrəniləcək mövzuya aid əsas söz (və ya söz birləşməsi) lövhəyə yazılır. Şagirdlər həmin sözlə bağlı ilk xatırladıqları fikirləri söyləyirlər və həmin fikirlər müəllim tərəfindən lövhəyə yazılır. Mövzu ilə bağlı olan sözlər deyilən fikirlər arasından seçilir və əlaqələndirilir, onlardan anlayış və yaxud ideya çıxarılır. Bu anlayış əsasında yeni materialın öyrənilməsinə başlanılır. Bu üsul həm də şifahi formada tətbiq edilə bilər.

Sorğu üsulu araşdırılan məsələ ilə bağlı fakt və hadisələr haqqında müəyyən qrupların ictimai rəyini öyrənmək məqsədilə aparılır. Sorğu vərəqi araşdırılan məsələ ilə bağlı tərtib edilir və burada suallar qoyulur. Sorğuda iştirak edənlər bu vərəqi müstəqil doldururlar.

Layihələrin hazırlanması müxtəlif mövzuların müstəqil şəkildə tədqiq edilməsidir. Şagirdlər öz layihələrini təqdim etməzdən əvvəl uzun müddət onun üzərində işləyirlər. Layihələr hazırlayarkən müəllim mövzu və ya problemi müəyyən edir və sinfə bunlardan birini seçmək imkanı verir. Problem konkret olmalıdır. Müəllim və şagirdlər birlikdə layihə üzərində işin başlama və başa çatma müddətini, istifadə olunacaq əyani vasitələri (ədəbiyyatlar, mənbələr, təsviri vasitələr və s.) bunları əldə etmək yollarını, iş formalarını (fərdi, yoxsa qrup şəklində) müəyyən edirlər. İş prosesində müəllim suallara cavab verə və ya yol göstərə bilər. İşin icrasına isə şagirdlər özləri cavabdehirlər. Tədqiqatın nəticəsi hesabat, xəritə, illüstrasiya, fotoşəkillər, cədvəllər, qrafiklər formasında ifadə oluna bilər.

İnteraktiv mühazirə məlumatın müəllimdən şagirdə ötürülmə üsuludur. Bu üsuldan mövzu ilə bağlı məzmunun zənginləşdirilməsi, tamamlanması məqsədilə istifadə etmək məqsədəuyğundur. Belə qısa mühazirələr 10-15 dəqiqə ərzində aparılır. Mühazirənin məqsəd və vəzifələri dəqiq olmalı, əyani və texniki vasitələrdən istifadə olunmalı, mühazirə prosesi verbal (suallar vermək) və vizual (şagirdlərin sifətlərinin ifadəsini və jestlərini müşahidə etmək) tənzimləməlidir.

Auksionda öyrənilən əşya və ya hadisənin xüsusiyyətləri ardıcıl şəkildə adlandırılır. Hamı növbə ilə əşya və ya hadisə haqqında fikir söyləyir: hər bir fikirdən sonra müəllim sayır. “Bir, iki”. Bu zaman başqa iştirakçı tez təklif verə bilər. Sonuncu təklif verən qalib sayılır. Fikirler bir-birini təkrarlamamalıdır. Bunun üçün hamı bir-birini dinləyir.

Təqdimat şagird fəaliyyətinin mühüm mərhələsidir. Nəzəri və təcrübi biliklərin vəhdətini əhatə edir. Vəsaitdə müxtəlif mövzuları əhatə edən təqdimat tapşırıqlarından istifadə olunmuşdur.

Ziqzaq Bu üsul mətnin məzmununun qısa müddət ərzində şagirdlər tərəfindən mənimsənilməsinə imkan yaradır.

- Şagirdlər dörd nəfərlik qruplara bölünərək (əsas qrup) nömrələnirlər. Şagirdlər qrup daxilində də yenidən nömrələnir. Hər qrupdakı eyni rəqəmli şagirdlərdən yeni qrup (ekspert qrupu) yaradılır.
- Öyrəniləcək mətn qrupların sayı qədər hissələrə bölünür və ekspert qruplarına verilir.
- Ekspert qrupları onlara verilən hissəni oxumalı və məzmununu qavramalı və öz əvvəlki qrupuna qayıdaraq öyrəndiyi hissəni onlara danışmalıdır.
- Müəllim informasiyanın dəqiq verildiyinə əmin olmaq üçün suallar verə bilər.

Akvarium Müəyyən olunmuş mövzu üzrə birinci qrup diskussiya aparır. 15-20 dəqiqədən sonra diskussiya dayandırılır, “xarici dairənin” iştirakçıları diskussiyanın gedişini qiymətləndirir və qruplar yerini dəyişərək bu və ya digər problemin müzakirəsini davam etdirirlər.

“Akvarium”un keçirilməsinin 2-ci variantı:

“Daxili dairənin” iştirakçıları müəllimin təklif etdiyi problemi müzakirə edir və birinci variantdan fərqli olaraq iştirakçılar bu zaman yalnız problemin “lehinə” olan dəlilləri söyləyirlər.

Digər qrupun üzvləri xarici dairədə stullarda əyləşirlər, dəlilləri dinləyir, yazıya alır, təhlil edir, öz əks dəlillərini hazırlayırlar. 15-20 dəqiqədən sonra diskussiya dayandırılır, xarici və daxili dairədən olan şagirdlər öz yerlərini dəyişirlər. Onlar əvvəlki iştirakçıların dəlillərini təkzib etmək üçün diskussiya aparırlar.

Burada qrupların vahid fikrə gəlməsi önəmli deyil.

FƏNDAXİLİ VƏ FƏNLƏRARASI İNTEQRASIYA CƏDVƏLİ

11-ci sinif

Standartlar	İnteqrasiya imkanları
1.1.1. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması, tarixi və inkişafı haqqında təqdimat edir.	Az.t. 1.1.1.
1.1.2. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qoşun növlərinin strukturu və vəzifələri barədə təqdimat edir.	Az.d. 1.2.4.
1.2.1. Hərbi nizamnamələrin müddəalarının yerinə yetirilməsinə dair təqdimat edir.	H.b. 2.4.1.
1.3.1. Daxili Xidmət Nizamnaməsi haqqında təqdimat edir.	H.b. 2.4.1.
1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.	F.t. 2.3.1
2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüşünün təşkili və döyüş təminatı (kəşfiyyat, mühəndis təminatı) haqqında təqdimat edir.	Az.d. 1.2.4.
2.1.2. Motoatıcı taqımın təşkili və döyüş imkanlarını şərh edir.	Az.d. 2.1.2.
2.2.1. Atıcı silahlardan istifadə və onlara texniki xidmət qaydalarına əməl edir.	R. 4.1.2
2.2.2. Mina-partlayış qurğularının ümumi quruluşunu, tətbiqi üsullarını izah edir.	Az.d. 1.2.2.
2.2.3. Zirehli döyüş texnikaları ilə mübarizə üsulları barədə təqdimat edir.	Az.d. 3.1.2.
2.3.1. Topoqrafik xəritələrdən istifadə edir.	C. 1.3.2.; R. 4.2.1.
2.4.1. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.	H.b. 4.3.1.
2.4.2. Təbii fəlakət zonalarında əhəlinin hərəkəti və mühafizəsi barədə təqdimat edir.	H.b. 4.3.3.
2.4.3. Kütləvi qırğın silahlarının növlərinin (nüvə, kimyəvi və bioloji, bakteriooloji) dağıdıcı vasitələri və onlardan mühafizə üsullarını şərh edir.	Fəndaxili – 2.4.3

2.5.1. Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə edir.	Fəndaxili – 2.5.1
2.5.2. Radiasiya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarından istifadə edir.	Az.d. 1.2.4.
3.1.1. Sağlamlığın mühafizəsi haqqında təqdimat edir.	H.b. 4.1.1.
3.2.1. Fövqəladə hadisələrdə zədələnmələrin profilaktikası və ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.	
3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi maddələrdən zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.	H.b. 4.3.2.
3.2.3. Yoluxucu xəstəliklərin profilaktikası və onlarla mübarizəyə dair təqdimat edir.	B. 3.2.1.

TƏLİM STRATEGİYALARI

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin təliminin təşkilinə verilən tələblər

Müasir dövrdə təlim daha çox fəal xarakter daşması ilə izah olunur. Orada şagirdlərin marağına səbəb olmaqla onu təmin etmək, idraki fəaliyyətin inkişafını stimullaşdırmaq vacib hesab edilir.

Fəal təlimi, ilk növbədə, demokratik təhsil mühitinin yaradılmasını şərtləndirir. Demokratik təhsil mühiti, öz növbəsində, müəllim və şagirdin yaradıcı fəaliyyətinə imkan yaradır.

Demokratik mühit müəllim və şagirdlər qarşısında eyni tələblər qoyur. Onlar aşağıdakılardan ibarətdir:

Müəllim	Şagird
<ul style="list-style-type: none"> • Fikirlərini şifahi, yazılı ifadə etmək, diskussiya aparmaq, öz rəyini müdafiə etmək; • Nəzərdə tutduğu ideya, təklif və yeniliyi həyata keçirmək, onların şagirdlərin əqli, psixoloji durumuna müsbət təsirini əsaslandırmaq; • Hər hansı qərarın qəbul edilməsində məktəb rəhbərliyindən kömək gözləmək; • Digər fənn müəllimlərinin fəaliyyətinə hörmətlə yanaşmaq. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fikirlərini şifahi, yazılı ifadə etmək, diskussiya aparmaq, öz rəyini müdafiə etmək; • Nəzərdə tutulan ideya, təklif və yeniliyi həyata keçirmək, onların şagirdlərin əqli, psixoloji durumuna müsbət təsirini əsaslandırmaq; • Hər hansı qərarın qəbul edilməsində məktəb rəhbərliyindən kömək gözləmək; • Digər fənn müəllimlərinin fəaliyyətinə hörmətlə yanaşmaq.

Fəal təlimin prinsipləri

Çağırışaqədərkı hazırlıq fənni üzrə təlim aşığıdaki xüsusiyyətləri ilə fərqlənir:

Çağırışaqədərkı hazırlıq fənni:

a) *şagirdyönümlüdür* – belə ki, əqli qabiliyyətindən asılı olaraq şagirdin imkanları nəzərə alınır, dərş şagirdlərin marağ və tələbatlarına uyğunlaşdırılır, dərşdə şagirdi həvəsləndirən ştrixlər maraqlı hərbi məlumatlarla əsaslandırılır.

b) *tədqiqatyönümlüdür* – şagirdlər özlərinə lazım olan məlumatları müxtəlif mənbələrdən, sxem, diaqram, cədvəl və xəritələrdən əldə edir, onları ümumiləşdirir, müqayisə edir, eləcə də yaşadığı mühitə dair məlumatları əlavə edir;

c) *inkışafyönümlüdür* – təlim şagirdin özünün müstəqil olaraq məlumat əldə etməsinə, onları ümumiləşdirməsinə, alınan materialı sərbəst şəkildə təqdim edə bilməsinə əsaslanır;

d) *proqnozyönümlüdür* – təlim şagirdlərin dərşin məzmununa dair əldə etdiyi məlumatlar əsasında gələcək üçün fəaliyyət proqramı verə bilməsinə, müharibələr, ölkənin müdafiəsi, hərbi məlumatlar əsasında torpaqların azad edilməsi haqqında proqnozlar vermək baxımından bacarıqların formalaşmasına yönəlmişdir;

e) *çeviklik (cəldlik)* – şagird əldə etdiyi hərbi bilikləri daha tez tətbiq etmək (məsələn, xəritə üzərində torpaqların azad edilməsi haqqında obyektlərin yerini göstərmək və yaşadığı yerlə müqayisə etmək), şərti işarələrə əsasən kartoqrafik təsvirlər üzərində marşrut seçmək qabiliyyətinə yiyələnir;

t) *“müəllim-şagird”, “şagird-şagird” münasibətinin qurulması* – şagirdlər dərşin məzmununu zənginləşdirmək üçün “komanda” vermək, müşahidəçi (komandir kimi) olaraq hazırlığı yoxlamaq, sıra monitorinqi (baxışı) keçirmək bacarıqlarını (vərdişlərini) inkışaf etdirirlər.

Fəal dərşin mərhələləri

1. Motivasiya

- Motivasiya – hər hansı bir fəaliyyətə təhrik edən vasitədir.
- Fəal dərşdə motivasiya dərşin vacib komponentidir – təkəkkür prosesini hərəkətə gətirən və şagirdlərin idrak fəallığına təkən verən prosesdir.
- Motivasiya – Psixoloji amil kimi hər hansı fəaliyyətin mexanizmini işə salan qüvvədir.
- Motivasiya qismində ortaya gətirilmiş problem və onun həlli tələbatı fəal dərşdə təkəkkür prosesini işləməyə sövq edən və şagirdlərin idrak fəallığını artıran amil kimi çıxış edir.

Motivasiyanın yaradılmasına təsir edən amillər

- Motivasiya qismində istifadə olunan materialın xüsusiyyətləri cəlbedicidir, qeyri-adidir, müəmmalıdır, gözlənilməzdir, marağı və müstəqil təkəkkürü şövqləndirməyə qadirdir;

- Materialın təqdim olunma üsulları və formaları;
- Fərziyyələri yoxlama və təqdimat aparma imkanının mövcudluğu;
- Yaradıcılıq imkanı;
- Müəllim tərəfindən bələdçilik (yönəldici suallar, fərziyyələrin irəli sürülməsi zamanı həvəsləndirmə və dəstəklənmə);
- Əvvəlki məsələlərdə fərziyyələrin irəli sürülməsi ilə bağlı müsbət emosiyalar təcrübəsi.

Motivasiya 2 mərhələdən ibarətdir: problemin qoyulması, tədqiqat sualı.

1. Problemin qoyulması – yönəldici suallar, tapşırıqlar (mövzuya, təlim nəticələrinə yönəldirlər; dərslərin başlanmasını təşkil edirlər; 1-3 sual ola bilər).

2. Tədqiqat sualı. Bu sualı tərtib etmək üçün müəllim əvvəlcə dərslərin sonunda olan ümumiləşdirməni müəyyən etməlidir; tədqiqat sualı = yeni biliyi əksətdirən təlim nəticəsi; adətən bir sual olur, motivasiya mərhələsi tədqiqat sualına irəli sürülən fərziyyələr ilə bitir. Dərslərin sonunda onlara qayıtmaq vacibdir.

2. Tədqiqatın aparılması

• Problemin həlli üzrə irəli sürülən fərziyyələri təsdiq və ya təkzib edən, habelə qoyulan tədqiqat sualına cavab verməyə kömək edə biləcək faktları tapmağa imkan yaradır.

• Bu zaman yeni faktların öyrənilməsi və bu suallara cavabların tapılması gedişində düşünmək və yeni bilgiləri kəşf etmək üçün münasib şərait yaranır.

Tədqiqatın aparılması zamanı müəllim aşağıdakı bilik, bacarıq və vərdislərə malik olmalıdır:

- Tədqiqatın aparılması üzrə metodların seçiminə;
- İşin qrup şəklində və digər formada təşkili və aparılmasına;
- Tədqiqatın aparılması üçün tapşırıqların və bilik mənbələrinin seçilməsinə;
- İş vərdəqlərinin hazırlanmasına.

3. Məlumat (informasiya) mübadiləsi

• Bu mərhələdə iştirakçılar tədqiqatın gedişində əldə etdikləri tapıntıların, yeni informasiyanın mübadiləsini aparırlar.

• Qoyulmuş suala cavab tapmaq zərurəti tədqiqatın bütün iştirakçılarını bir-birinin təqdimatını fəal dinləməyə sövq edir.

• Təqdimat bir növ yeni biliklərin dairəsini cızır və hələlik bu biliklər natamam və xaotik xarakter daşıyır.

• Yeni bir tələbat – həmin bilikləri qaydaya salmaq, sistemləşdirmək, müəyyən bir nəticəyə gəlmək üçün tədqiqat sualına cavab tapmaq zərurəti yaranır.

4. Məlumatın müzakirəsi və təşkili

• Bütün bilik, bacarıq və vərdişlərin, təfəkkürün müxtəlif növlərinin (məntiqi, tənqidi, yaradıcı) səfərbərliyini tələb edir.

• Müəllim fasilitasiya əsasında (yönəldici, köməkçi suallardan istifadə etməklə) əldə edilmiş faktların məqsədyönlü müzakirəsinə və onların təşkilinə kömək edir. İnformasiyanın təşkili bütün faktlar arasında əlaqələrin aşkara çıxarılmasına və onların sistemləşdirilməsinə yönəldilir.

• Nəticədə mövcud tədqiqat sualına cavabın cizgiləri aydın seçilməyə başlayır. Məlumat sxem, qrafik, cədvəl, təsnifat formasında təşkil oluna bilər.

5. Nəticələrin çıxarılması

• Şagirdlərə yeni bilginin kəşfi yolunda son addımı atmaq: konkret nəticəyə gəlmək və ümumiləşdirməni aparır.

• Şagird nəinki əldə olunan bilgiləri ümumiləşdirməli, həm də gəldiyi nəticəni tədqiqat sualı ilə və irəli sürülmüş fərziyyələrlə müstəqil olaraq tutuşdurmalıdır.

• Dərsin kulminasiyasını isə bilgiləri məhz özləri kəşf etdikləri üçün şagirdlərin duyduqları bənzərsiz sevinc və məmnuniyyət hissi təşkil edir.

6. Yaradıcı tətbiqetmə

• Biliklərin mənimsənilməsinin başlıca meyarı onun yaradıcı surətdə tətbiqidir.

• Yaradıcı tətbiqetmə biliyi möhkəmləndirir, onun praktiki əhəmiyyətini uşağa açıb göstərir.

• Bu mərhələ vaxt etibarilə yalnız bir akademik dərsə məhdudlaşmaya da bilər, yəni onun həyata keçirilməsi sonrakı dərslərdə də mümkündür.

7. Ev tapşırıqları

• Ev tapşırıqları – dərsdə alınmış bilik, bacarıq və vərdişlərin möhkəmləndirilməsi məqsədini güdən sərbəst iş formasıdır;

• Ev tapşırıqlarının xarakteri tədqiqat və yaradıcılıq elementləri (müxtəlif yaradıcı işlər, referatlar, layihələr, tədqiqatlar, modelləşdirmə və s.) ilə zənginləşdirilməlidir;

• Lazım olan hallarda müstəqil mənimsənilmək üçün fərdi maraqları və tələbləri nəzərə alan fərdi proqramların tərtib edilməsini və tətbiqini daha geniş istifadə etmək lazımdır;

• Şagirdlər yuxarı siniflərə keçdikcə müstəqil iş üçün ayrılan dərs vaxtının faizi artırılmalıdır.

8. Qiymətləndirmə (refleksiya)

• Qiymətləndirmə – istənilən prosesin təkmilləşdirilməsini təmin edən bir mexanizmdir.

• Refleksiya – artıq başa çatmış prosesin şüurda inikasıdır. Təlim prosesinin refleksiyası biliklərin mənimsənilməsinin bütün mərhələlərini təhlil etməyə və dərinlən başa düşməyə imkan verən başlıca mexanizmlərdən biridir.

MƏKTƏBDAXİLİ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiyətləndirmənin məqsədi:

Məzmun və idraki bacarıqlar baxımından şagirdlərin zəif və güclü tərəflərini müəyyənləşdirmək;

Şagirdlərin nəyi öyrənmədiyini aşkar etmək;

İstifadə olunan metod, üsul və resursların səmərəliliyini nəzərdən keçirməkdir.

Ən mühüm məqsəd təhsil və təlimin keyfiyyətini yüksəltməkdir.

Məktəbdaxili qiymətləndirmənin növləri aşağıdakılardır:

Diaqnostik qiymətləndirmə – ilkin səviyyə və vəziyyət haqqında məlumatın toplanması

Formativ qiymətləndirmə – şagird fəaliyyətinin izlənilməsi

Summativ qiymətləndirmə – şagird nailiyyətinin qiymətləndirilməsi

Summativ qiymətləndirmə:

– Summativ qiymətləndirmə kiçik və böyük olmaqla iki formada aparılır.

– Summativ qiymətləndirmə rəsmi qiymətləndirmədir və nəticələri keçirildiyi tarixdə sinif jurnalında qeyd olunur.

– Kiçik summativ qiymətləndirmə vasitələri fənni tədris edən müəllim, böyük summativ qiymətləndirmə vasitələri isə ümumi təhsil müəssisəsi rəhbərliyinin təşkil etdiyi komissiya tərəfindən hazırlanır.

– Kiçik summativ qiymətləndirmə hər tədris vahidinin sonunda, altı həftədən gec olmayaraq müəllim tərəfindən keçirilir.

– Böyük summativ qiymətləndirmə yarımillərin sonunda təhsil müəssisəsinin rəhbərliyi tərəfindən yaradılan müvafiq komissiyanın nəzarəti ilə fənni tədris edən müəllim tərəfindən aparılır.

– Şagirdlərin kiçik və böyük summativ qiymətləndirmələrinin nəticələri illik qiymətlərinin hesablanmasında nəzərə alınır.

– Kiçik və böyük summativ qiymətləndirmələrin keçirilmə vaxtı illik planlaşdırmada nəzərdə tutulur.

– Kiçik və böyük summativ qiymətləndirmə vasitələri qiymətləndirmə standartlarının dörd mürəkkəblik səviyyəsinə uyğun olaraq 1–4-cü səviyyələrdə (20%-i 1-ci, 30%-i 2-ci, 30%-i 3-cü və 20%-i 4-cü səviyyəyə aid olmaqla) hazırlanır.

– Kiçik summativ qiymətləndirmənin keçirildiyi gün kiçik summativ qiymətləndirmədə iştirak etməyən şagirdin sinif jurnalında adının qarşısındakı xana diaqonalla 2 yerə ayrılır və onun surətində “q”(qaib) yazılır, məxrəci isə boş saxlanılır. Müəllim həmin şagirdlə növbəti kiçik summativ qiymətləndirmənin keçiriləcəyi tarixədək kiçik summativ qiymətləndirmə aparır və onun nəticəsi məxrəcdə qeyd edilir.

– 1-ci yarımda böyük summativ qiymətləndirmədə üzrlü səbəbdən iştirak etməyən şagird dərəcə qayıtdıqdan sonrakı bir ay ərzində onun böyük summativ qiymətləndirmədə iştirakı təmin edilir. 1-ci yarımda böyük summativ qiymətləndirmədə üzrsüz səbəbdən iştirak etməyən və 2-ci yarımlin ilk bir ayı ərzində iştirakı təmin olunmayan şagirdin böyük summativ qiymətləndirmə üzrə qiyməti “0” qəbul olunur.

– Şagird 2-ci yarımda üzrlü səbəbdən böyük summativ qiymətləndirmədə iştirak etmədikdə ümumtəhsil müəssisəsinin pedaqoji şurasının qərarı ilə həmin şagirdin 2-ci yarıml üzrə qiyməti onun bu yarımda iştirak etdiyi kiçik summativ qiymətləndirmələrin nəticələrinin ədədi ortası kimi müəyyənləşdirilir. Üzrsüz səbəbdən 2-ci böyük summativ qiymətləndirmədə iştirak etməyən şagirdin böyük summativ qiymətləndirmə üzrə qiyməti “0” qəbul edilir.

– Summativ qiymətləndirmədə iştirak etməyən şagirdlər üçün yeni, lakin sinif üçün istifadə olunan tapşırıqlarla eyni səviyyəli qiymətləndirmə vasitələri hazırlanır.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıqların miqdarına uyğun olaraq qiymət aşağıdakı cədvələ əsasən müəyyən olunur.

№	Şagirdin yerinə yetirdiyi tapşırıqların faizlə miqdarı	Şagirdin qiyməti
1.	(0% – 40%]	2 (qeyri-kafi)
2.	(40% – 60%]	3 (kafi)
3.	(60% – 80%]	4 (yaxşı)
4.	(80% – 100%]	5 (əla)

Summativ qiymətləndirmənin nəticələri rəsmidir və keçirildiyi tarixdə sinif jurnalında qeyd olunur.

Şagirdin yarımillik qiyməti kiçik summativ (yarımillik ərzində keçirilən) qiymətləndirmənin nəticələri 40%, böyük summativ (yarımilliyin sonunda keçirilən) qiymətləndirmənin nəticələri 60% hesab olunmaqla aşağıdakı düstur əsasında çıxarılır:

$$Y = \frac{ksq_1 + ksq_2 + \dots + ksq_n}{n} \cdot \frac{40}{100} + BSQ \cdot \frac{60}{100}$$

Burada, Y – şagirdin I və ya II yarıml üzrə qiymətini, $ksq_1, ksq_2, \dots, ksq_n$ – şagirdin müvafiq yarıml ərzində kiçik summativ qiymətləndirmələrinin nəticələrini, n – müvafiq yarımda keçirilən kiçik summativ qiymətləndirmələrin sayını, BSQ isə I və II yarımda keçirilən böyük summativ qiymətləndirmənin nəticəsini bildirir.

İllik qiymətləndirmə aşağıdakı cədvələ uyğun çıxarılır:

Y1	Y2	İllik
2	2	2
2	3	3
2	4	3
2	5	4

Y1	Y2	İllik
3	2	2
3	3	3
3	4	4
3	5	4

Y1	Y2	İllik
4	2	3
4	3	3
4	4	4
4	5	5

Y1	Y2	İllik
5	2	3
5	3	4
5	4	4
5	5	5

DİAQNOSTİK QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Müəllimin dərsin 1-ci saatını qiymətləndirməyə həsr etməsi məqsədəuyğundur. Müharibə şəraitində yaşadığımız üçün şagirdlərin döyüş texnikaları, silah və sur-satlar haqqında bəzi biliklərə sahib olması zəruridir. Onlar Milli Ordumuz və hərbi rütbələr haqqında aşağı siniflərdən müəyyən bilik əldə ediblər.

Çağırışaqədərki hazırlıq fənninin tədrisinə başlamazdan əvvəl müəllim aşağıdakı sual və tapşırıqlardan istifadə edərək diaqnostik qiymətləndirmə apara bilər.

– Diaqnostik qiymətləndirmə dərslərinin, tədris vahidinin və dərslərin əvvəlində təhsilənlərin bilik və bacarıqlarının ilkin səviyyəsini müəyyənləşdirmək məqsədilə aparılır.

– Diaqnostik qiymətləndirmənin üsul və vasitələri fənn müəllimi tərəfindən müəyyənləşdirilir.

– Diaqnostik qiymətləndirmənin nəticələri rəsmi sənədlərdə qeyd olunmur, təhsilənlər haqqında müvafiq yazılı qeydlər təhsilənlərin portfoliosunda saxlanılır.

- 1. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin yaranma tarixini yazın.**
- 2. Hansı ali hərbi təhsil müəssisəsində təhsil almaq istərdiniz? (Fikrinizi əsaslandırın.)**
- 3. Tanıdığınız zirehli döyüş texnikaları ilə mübarizəni necə təsəvvür edirsiniz?**
- 4. Motoatıcı manqanın silahlanmasında olan silahlardan başqa daha hansı silah növlərini tanıyırsınız?**
- 5. Hərbi xidmətə daha yaxşı hazırlaşmaq üçün nə təklif edərdiniz?**
- 6. Hansı hərbi rütbədə özünüzü görmək istərdiniz? (Fikrinizi əsaslandırın.)**
- 7. Motoatıcı manqanın ən kiçik taktiki bölmə olduğunu öyrəndiniz. Daha böyük taktiki bölmə haqqında bildiklərinizi yazın.**
- 8. Əsgərin vəzifələrini öyrəndiniz. Manqa komandirinin vəzifələrini necə təsəvvür edirsiniz?**
- 9. Çavuşların cəzalandırılmasının necə həyata keçirildiyi haqqında fikirlərinizi yazın.**
- 10. Sağlam həyat tərzi dedikdə nə başa düşürsünüz?**

TƏDRİS VAHİDİ – I

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ SİLAHLI QÜVVƏLƏRİ

TƏDRİS VAHİDLƏRİ ÜZRƏ REALLAŞDIRILACAQ ALT STANDARTLAR

- 1.1.1. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması, tarixi və inkişafı haqqında təqdimat edir.
- 1.1.2. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qoşun növlərinin strukturu və vəzifələri barədə təqdimat edir.
- 1.2.1. Hərbi nizamnamələrin müddəalarının yerinə yetirilməsinə dair təqdimat edir.
- 1.3.1. Daxili Xidmət Nizamnaməsi haqqında təqdimat edir.
- 1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

Standart	Mövzu №	Mövzunun adı	Saat	Dərslük səh. №	Metodik vəsait səh. №
1.1.1.	1	Azərbaycan Respublikasının Ordu quruculuğu	1	10	38
1.1.2.	2	Azərbaycan Ordusunun qoşun növləri	1	15	41
1.2.1.	3	Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ümumqoşun Nizamnamələrinin ümumi müddəaları	2	21	44–48
1.3.1.	4	Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili Xidmət Nizamnaməsi	1	26	49
1.3.2.	5	Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi	4	31	52–60

MÖVZU: 1

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ORDU QURUCULUĞU

Standart: 1.1.1. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması, tarixi və inkişafı haqqında təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Silahlı Qüvvələrin yaranması haqqında təqdimatlar edir.
- Mühüm tarixi hadisələri qiymətləndirir.

İş forması:	<i>kollektiv və kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>anlayışın çıxarılması, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Azərbaycan tarixi – 10-cu sinif. 1.1.1. Mühüm tarixi hadisə və proses təzahürlərini zaman baxımından qiymətləndirir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (3 dəqiqə)

Dairələri saat əqrəbi istiqamətində oxuyaraq ümumi (Ordu quruculuğu) fikri formalaşdırın.

Tədqiqat sualı

Sizcə, Azərbaycan Ordusunun qüdrətli nizami orduya çevrilməsində əsas amillər nələrdir?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Qədim dövlətlərimizin hər b tarixi və döyüş yolu barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüş yolu
Qədim dövlətlər		

İş vərəqi №2

II qrup: Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaranma tarixi və döyüş yolu barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüş yolu
Azərbaycan Silahlı Qüvvələri		

İş vərəqi №3

III qrup: Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin ilk strukturu barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Struktur
Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin ilk strukturu		

İş vərəqi №4

IV qrup: Azərbaycanın dövlət müstəqilliyində ordumuzun inkişafı və döyüş yolu barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüş yolu
Dövlət müstəqilliyində ordumuz		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (12 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (2 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd ordumuzun tarixi keçmişi, inkişafı və döyüş yolu barədə məlumat verməkdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Azərbaycan Ordusunun emblemini çəkin.

Ev tapşırığı

Azərbaycanlı Sovet İttifaqı Qəhrəmanları haqqında təqdimat hazırlayın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Silahlı Qüvvələrin yaranması və döyüş yolu barədə təqdimat edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Silahlı Qüvvələrin yaranması və döyüş yolu barədə çətinliklə təqdimat edir.	Silahlı Qüvvələrin yaranması və döyüş yolu barədə qismən təqdimat edir.	Silahlı Qüvvələrin yaranması və döyüş yolu barədə təqdimat edir.	Silahlı Qüvvələrin yaranması və döyüş yolu barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.
Mühüm tarixi hadisələri çətinliklə qiymətləndirir.	Mühüm tarixi hadisələri qismən qiymətləndirir.	Mühüm tarixi hadisələri qiymətləndirir.	Mühüm tarixi hadisələri nümunələr göstərməklə qiymətləndirir.

MÖVZU: 2

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN QOŞUN NÖVLƏRİ

Standart: 1.1.2. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qoşun növlərinin strukturu və vəzifələri barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Qoşun növləri barədə təqdimatlar edir.
- Mülahizələri dəyərləndirməklə təqdimatlar hazırlayır.

İş forması:	<i>kollektiv və böyük qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İnteqrasiya:	Azərbaycan dili, 10-cu sinif. 1.2.4. Müzakirələrdə söylənilmiş mülahizələri dəyərləndirməklə təqdimatlar hazırlayır.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (3 dəqiqə)

Müasir silahların və döyüş texnikalarının («T-90 C», «Ураган» (“Urağan”), «ТОС-1А», «Смерч» (“Smerç”), “Spayk”, «Бук-МБ» (“Buk-MB”), «С-300», “Favorit” və s.) fotosəkillərini nümayiş etdirə və qoşun mənsubiyyətini soruşa bilərsiniz.

Tədqiqat sualı

Silahlı Qüvvələrin döyüş əməliyyatları zamanı daha çox hansı qoşun növünə üstünlük verilir?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Quru Qoşunlarının strukturunda olan tank qoşunları və Hərbi Dəniz Qüvvələrinin döyüş imkanları barədə təqdimatlar edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüş imkanı
Tank qoşunları		
Hərbi Dəniz Qüvvələri		

İş vərəqi №2

II qrup: Quru Qoşunlarının strukturunda olan Raket-Artilleriya Qoşunları və Hərbi Hava Qüvvələrinin döyüş imkanları barədə təqdimatlar edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüş imkanı
Raket-Artilleriya Qoşunları		
Hərbi Hava Qüvvələri		

İş vərəqi №3

III qrup: Quru Qoşunlarının strukturunda olan Mühəndis Qoşunları və Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunlarının imkanları barədə təqdimatlar edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüş imkanı
Mühəndis Qoşunları		
Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunları		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd şagirdlərdə hərbi-vətənpərvərlik əhvali-ruhiyyəsini yüksəltmək, ordumuza olan inam hissini dərinləşdirmək və sevgini artırmaqdan ibarətdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Əgər hərbiçi olmaq istəsəydiniz, hansı qoşun növünü seçərdiniz? Esse yazın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Meyarlar			
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Qoşun növləri barədə təqdimat edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Qoşun növləri barədə çətinliklə təqdimat edir.	Qoşun növləri barədə qismən təqdimat edir.	Qoşun növləri barədə təqdimat edir.	Qoşun növləri barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

“Dünyada gedən son müharibələrdə istehkam və kimya qoşunlarının rolu” mövzusunda təqdimat hazırlayın.

MÖVZU: 3

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN ÜMUMQOŞUN NİZAMNAMƏLƏRİNİN ÜMUMİ MÜDDƏALARI (Dərs 1)

Standart: 1.2.1. Hərbi nizamnamələrin müddəalarının yerinə yetirilməsinə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Daxili xidmət nizamnaməsinə dair bilikləri təqdimat edir.
- İntizam Nizamnaməsindən həvəsləndirmə və cəzaların tətbiqinə dair təqdimat edir.

İş forması:	<i>kollektivlə</i>
İş üsulu:	<i>BİBÖ, sual-cavab</i>
Resurslar:	<i>dərslik, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri Daxili xidmət nizamnaməsi; Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri İntizam nizamnaməsi iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (3 dəqiqə)

BİBÖ cədvəlinin “Bilirəm” və “İstəyirəm bilim” xanalarını şagirdlərlə birgə doldurulur və tədqiqat sualına keçilir. “Öyrəndim” xanasını isə ümumiləşdirmə və nəticənin çıxarılması mərhələsində doldurulacaq.

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Bölük gün növbəçisinin vəzifələri	Bölük növbəçisinin vəzifələri	
Əsgərlərə verilən intizam cəzaları	Çavuşlara verilən intizam cəzaları	
Əsgərlərə verilən həvəsləndirmələr	Çavuşlara verilən həvəsləndirmələr	

Tədqiqat sualı

Bölmələrdə daxili qayda-qanunun necə saxlanılır?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq:

I sual: Sutkalıq naryadın (böyük növbətçisinin) vəzifələri barədə öyrənin.

II sual: Çavuşlara verilən həvəsləndirmələr barədə öyrənin.

III sual: Çavuşlara verilən intizam cəzaları barədə öyrənin.

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Tədqiqat suallarına görə müzakirə təşkil olunur. Suallar cavablandırılır.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (2 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılaraq BİBÖ cədvəlinin “Öyrəndim” xanası doldurulur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Böyük növbətçisi və bölüyün gün növbətçisi rolunda onların vəzifələrini yerinə yetirin.

Ev tapşırığı

Çavuşlara verilən intizam cəzaları ilə əsgərlərə verilən intizam cəzaları arasındakı fərqi araşdırın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Rubrik

I	II	III	IV
Daxili Xidmət Nizamnaməsinin əsas müddələrinə dair çətinliklə təqdimat edir.	Daxili Xidmət Nizamnaməsinin əsas müddələrinə dair qismən təqdimat edir.	Daxili Xidmət Nizamnaməsinin əsas müddələrinə dair təqdimat edir.	Daxili Xidmət Nizamnaməsinin əsas müddələrinə dair nümunəvi təqdimat edir.
İntizam Nizamnaməsinin əsas müddələrinə dair çətinliklə təqdimat edir.	İntizam Nizamnaməsinin əsas müddələrinə dair qismən təqdimat edir.	İntizam Nizamnaməsinin əsas müddələrinə dair təqdimat edir.	İntizam Nizamnaməsinin əsas müddələrinə dair nümunəvi təqdimat edir.

MÖVZU: 3

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN ÜMUMQOŞUN NİZAMNAMƏLƏRİNİN ÜMUMİ MÜDDƏALARI (Dərs 2)

Standart: 1.2.1. Hərbi nizamnamələrin müddəalarının yerinə yetirilməsinə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Qarnizon və qarovul xidmətləri nizamnaməsindən patrul xidməti və qarovulun təşkilinə (saatların dəyişdirilməsi) dair təqdimat edir.
- Sıra Nizamnaməsindən düzülüşqabağı və sırada komandirin vəzifələrinə dair təqdimat edir.

İş forması:	<i>kollektiv və kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>beyin həmləsi, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsi, Sıra Nizamnaməsi, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Azərbaycan dili – 10-cu sinif. 1.2.4. Müzakirələrdə söylənilmiş mülahizələri dəyərləndirməklə təqdimatlar hazırlayır.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlama

Motivasiya (3 dəqiqə)

Post şəkli nümayiş etdirilir, mülahizələr dinlənir, lövhədə qeyd edilir.

Tədqiqat sualı

Qarnizon və qarovul xidməti təşkil olunmadığı halda nə baş verə bilər?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Qarnizonda patrul xidmətinin təşkili barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Təşkili
Patrul xidməti		

İş vərəqi №2

II qrup: Qarovul xidmətinin təşkili barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Təşkili
Qarovul xidməti		

İş vərəqi №3

III qrup: Saatdarın dəyişdirilməsi qaydaları barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Dəyişdirilməsi
Saatdarın dəyişdirilməsi		

İş vərəqi №4

IV qrup: Komandirin düzülüşqabağı və sırada vəzifələri barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Vəzifələri
Düzülüşqabağı və sırada vəzifələr		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (2 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ümumqoşun Nizamnamələrinin bəzi vacib müddəaları üzrə biliklər aşılamaqdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Saatdarların dəyişilməsini praktiki olaraq yerinə yetirin.

Ev tapşırığı

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsində dəyişdiricinin vəzifələrini araşdırın və iş dəftərinizə yazın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Patrul xidməti haqqında təqdimat edir.				
Saatdarın dəyişdirilməsi haqqında təqdimat edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Silahlı Qüvvələrin Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsinə dair çətinliklə təqdimat edir.	Silahlı Qüvvələrin Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsinə dair qismən təqdimat edir.	Silahlı Qüvvələrin Qarnizon və qarovul Xidmətləri Nizamnaməsinə dair təqdimat edir.	Silahlı Qüvvələrin Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsinə dair nümunəvi təqdimat edir.
Sıra Nizamnaməsinə dair çətinliklə təqdimat edir.	Sıra Nizamnaməsinə dair qismən təqdimat edir.	Sıra Nizamnaməsinə dair təqdimat edir.	Sıra Nizamnaməsinə dair nümunəvi təqdimat edir.

MÖVZU: 4

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN DAXİLİ XİDMƏT NİZAMNAMƏSİ

- Standartlar:** 1.3.1. Daxili Xidmət Nizamnaməsi haqqında təqdimat edir.
1.2.1. Hərbi nizamnamələrin müddələrinin yerinə yetirilməsinə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Hərbi qulluqçuların yerləşdirilməsi haqqında təqdimat edir.
- Hərbi qulluqçuların sağlamlığının qorunması barədə təqdimat edir.
- Günün nizam qaydaları barədə təqdimat edir.
- Hərbi hissədən buraxılış və valideynlərlə görüş qaydaları barədə təqdimat edir.

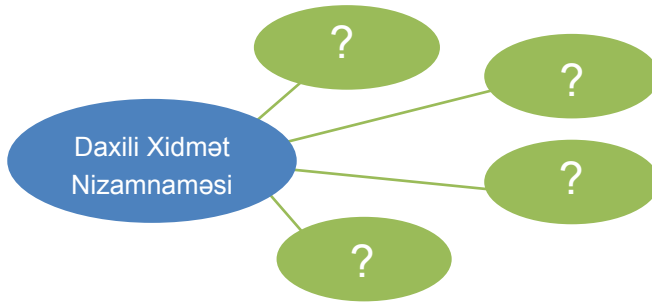
İş forması:	<i>kollektiv və kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, Daxili Xidmət Nizamnaməsi, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (3 dəqiqə)

Daxili Xidmət Nizamnaməsindən nələri öyrənmişik? Şagirdlərin fikirləri dinlənir və boş xanalar yazılır.

Tədqiqat sualı

Hərbi hissənin gündəlik həyatı necə tənzimlənir?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Hərbi qulluqçuların yerləşdirilməsi barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	İcra qaydaları
Hərbi qulluqçuların yerləşdirilməsi		

İş vərəqi №2

II qrup: Hərbi qulluqçuların sağlamlığının qorunması barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	İcra qaydaları
Sağlamlığının qorunması		

İş vərəqi №3

III qrup: Günün nizam qaydaları barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	İcra qaydaları
Günün nizam qaydaları		

İş vərəqi №4

IV qrup: Hərbi hissənin yerləşdiyi yerdən buraxılma və görüşə gələnlərin qəbul edilməsi barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	İcra qaydaları
Buraxılma və görüşə gələnlərin qəbul edilməsi		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Bu mərhələdə məqsəd Daxili Xidmət Nizamnaməsinin bəzi vacib müddəaları üzrə bilikləri aşılamaqdan ibarətdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Bölük növbətçisi və bölüyün gün növbətçisi rolunda onların vəzifələrini yerinə yetirin.

Ev tapşırığı

Sizcə, şəxsi heyətin yataq otaqlarında yerləşdirilməsi üçün hər bir hərbi qulluqçuya 2,5-4 kv.m. hesabı ilə sahə ayrılması, bununla bərabər, hər bir nəfərə düşən havanın həcmnin 9-12 kub.m-dən az olmaması nə ilə əlaqədardır?

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Daxili Xidmət Nizamnaməsinin ümumi qaydaları barədə təqdimat edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Daxili Xidmət Nizamnaməsinin ümumi qaydaları barədə çətinliklə təqdimat edir.	Daxili Xidmət Nizamnaməsinin ümumi qaydaları barədə qismən təqdimat edir.	Daxili Xidmət Nizamnaməsinin ümumi qaydaları barədə təqdimat edir.	Daxili Xidmət Nizamnaməsinin ümumi qaydaları barədə nümunələrlə təqdimat edir.

MÖVZU: 5

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN SIRA NİZAMNAMƏSİ (Dərs 1. Hərəkətdə dönmələr)

Standart: 1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

Dərsin məqsədi:

- Hərəkətdə dönmələri icra edir.
- Hərəkətdə dönmələrə komanda verməyi bacırır.

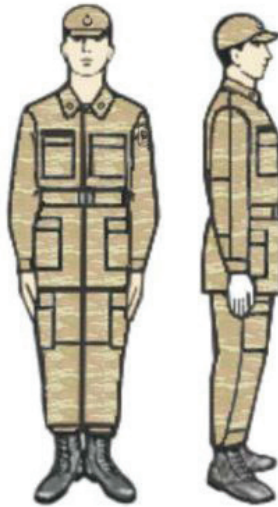
İş forması:	<i>kollektiv, manqalarla, cütürlə iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, nümunələrə müvafiq icra</i>
Resurslar:	<i>dərslik, Sıra Nizamnaməsi</i>
İntegrasiya:	Fiziki tərbiyə – 10-cu sinif. 2.3.1. Sıra hərəkətlərini təyinatına görə müstəqil icra edir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Şagirdlərə 10-cu sinifdə öyrəndikləri yerində dönme üsullarını sual-cavab vasitəsilə icra etdirilir.

Tədqiqat sualı

Hərəkətdə dönmələrdə hansı komandalar verilir və necə icra edilir?

Tədqiqatın aparılması və tapşırıqların icrası (20 dəqiqə)

Tapşırıq:

1. Hərəkətdə sağa dönmə üçün hansı komanda verilir və necə icra edilir?
2. Hərəkətdə sola dönmə üçün hansı komanda verilir və necə icra edilir?
3. Hərəkətdə geriye dönmə üçün hansı komanda verilir və necə icra edilir?

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərin iştirakı ilə dərs ümumiləşdirilir və tapşırıqların icra olunması zamanı buraxılan səhvlərə aydınlıq gətirilir.

Düzgün istiqamətlər şagirdlərlə müəyyənləşdirərək nizamnamələrin tələbləri onların diqqətinə çatdırılır.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə)

Şagirdlər cütlər formasında növbə ilə komandir rolunda öz öyrəndiklərini icra edirlər.

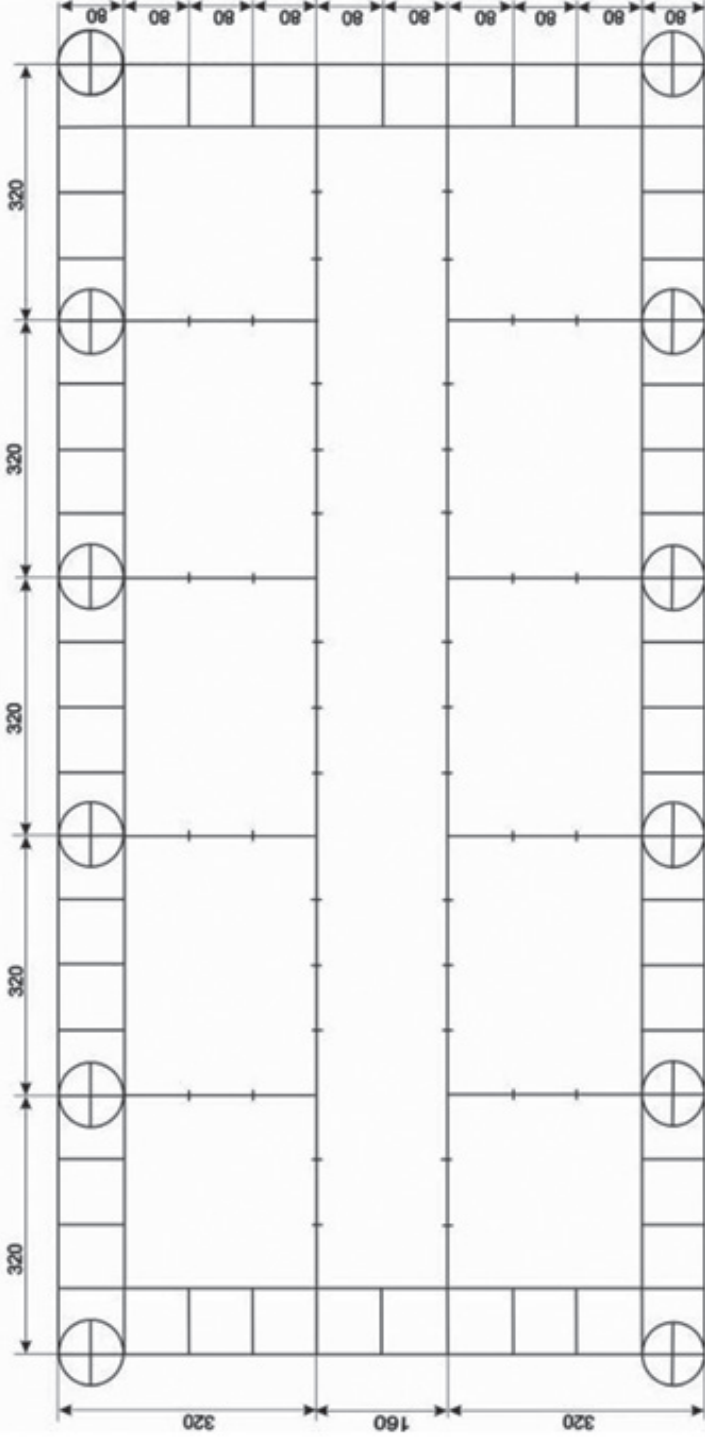
Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

I	II	III	IV
Hərəkətdə dönmələri çətinliklə yerinə yetirir.	Hərəkətdə dönmələri qismən yerinə yetirir.	Hərəkətdə dönmələri yerinə yetirir.	Hərəkətdə dönmələri nümunələrlə yerinə yetirir.

Ev tapşırığı

Sıra Nizamnaməsindən qaçıqda dönmələrin necə icra olunduğunu araşdırın.

Sıra meydanı

Qeyd: Bütün ölçülər santimetre göstərilib.

MÖVZU: 5

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN SIRA NİZAMNAMƏSİ (Dərs 2. Silahla sıra üsulları və hərəkətlər)

Standart: 1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

Dərsin məqsədi:

- Silahla sıra hərəkətlərini yerinə yetirir.
- Avtomatın “Sində”, “Qayıqda” və “Arxada” vəziyyətinə alınması qaydalarını yerinə yetirir.

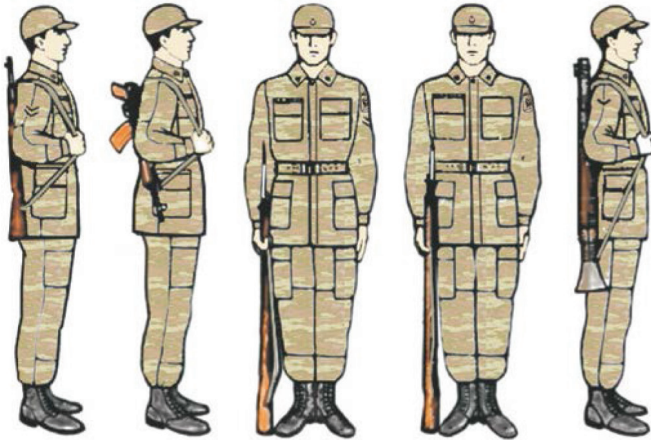
İş forması:	<i>kollektiv, cütlerle iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, nümunələrə müvafiq icra</i>
Resurslar:	<i>dərslik, Sıra Nizamnaməsi</i>
İntegrasiya:	Fiziki tərbiyə – 9-cu sinif. 2.3.1. Sıra hərəkətlərini təyinatına görə yerinə yetirir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlama

Motivasiya (5 dəqiqə)

Sıra duruşu icra etdirilərkən müxtəlif növ silahlarla duruş şəkilləri nümayiş etdirilir, oxşar və fərqli cəhətləri şagirdlərdən soruşulur.

Tədqiqat sualı

Avtomat silahının hansı daşınma qaydaları var?

Tədqiqatın aparılması və tapşırıqların icrası (20 dəqiqə)

Tapşırıq:

1. Avtomatın “Qayışda” vəziyyətindən “Sinəyə” vəziyyətinə alınmasını ardıcılıqla icra edin.
2. Avtomatın “Sinədə” vəziyyətindən “Qayışda” vəziyyətinə alınmasını ardıcılıqla icra edin.
3. Silahın “Qayışda” vəziyyətindən “Arxada” vəziyyətinə alınmasını ardıcılıqla icra edin.
4. Silahın “Arxada” vəziyyətindən “Qayışda” vəziyyətinə alınmasını ardıcılıqla icra edin.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və tapşırıqların icra olunması zamanı buraxılan səhvlərə aydınlıq gətirilir.

Düzgün istiqamətlər şagirdlərlə müəyyənləşdirilərək nizamnamələrin tələbləri onların diqqətinə çatdırılır.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə)

Hər bir şagird növbə ilə komandir rolunda öz yoldaşlarına öyrəndiyi komandaları icra etdirir.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

I	II	III	IV
Avtomatın daşınma qaydalarını çətinliklə yerinə yetirir.	Avtomatın daşınma qaydalarını qismən yerinə yetirir.	Avtomatın daşınma qaydalarını kiçik çətinliklə yerinə yetirir.	Avtomatın daşınma qaydalarını nümunələrlə yerinə yetirir.
Silahlarla hərəkəti çətinliklə yerinə yetirir.	Silahlarla hərəkəti qismən yerinə yetirir.	Silahlarla hərəkəti kiçik çətinliklə yerinə yetirir.	Silahlarla hərəkəti nümunələrlə yerinə yetirir.

Ev tapşırığı

Sıra duruşunda pulemyotların necə saxlanıldığını araşdırın.

MÖVZU: 5

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN SIRA NİZAMNAMƏSİ (Dərs 3. Əsgəri salamlaşma, sıradan çıxma və rəisə yaxınlaşma)

Standart: 1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

Dərsin məqsədi:

- Əsgəri salamlaşmanın qaydalarını yerinə yetirir.
- Sıradan çıxma və rəisə yaxınlaşma hərəkətlərini nümunələrə müvafiq yerinə yetirir.

İş forması:	<i>kollektiv, cütlərlə iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, nümunələrə müvafiq icra</i>
Resurslar:	<i>dərslik, Sıra Nizamnaməsi</i>
İntegrasiya:	Fiziki tərbiyə – 5-ci sinif. 2.3.1. Sıra hərəkətlərini komandalara və nümunələrə müvafiq yerinə yetirir.

Dərsin gedişi

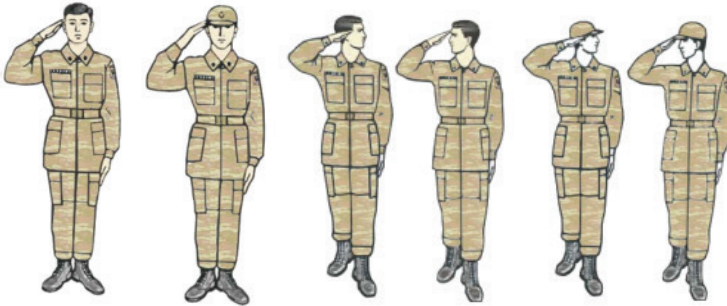
Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Hərbi qulluqçuların sıradan kənarında müxtəlif vəziyyətlərdə salamlaşmaları barədə fikirlər dinlənilir.

Tədqiqat sualı

Müxtəlif situasiyalarda əsgəri salamlaşma necə yerinə yetirilir?

Tədqiqatın aparılması və tapşırıqların icrası (20 dəqiqə)

Tapşırıq:

1. Sıradan kənarında yerində və hərəkətdə əsgəri salamvermə qaydalarını araşdırın və icra edin.
2. Rəisə yanaşmada və uzaqlaşmada əsgəri salamverməni araşdırın və icra edin.
3. Sıradan çıxma və rəisə yaxınlaşma qaydalarını araşdırın və icra edin.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və tapşırıqların icra olunması zamanı buraxılan səhvlərə aydınlıq gətirilir.

Düzgün istiqamətlər şagirdlərlə müəyyənləşdirilərək nizamnamələrin tələbləri onların diqqətinə çatdırılır.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə)

Şagirdlər cütler formasında növbə ilə komandir rolunda öz öyrəndiklərini icra edirlər.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

I	II	III	IV
Əsgəri salamlaşmanı çətinliklə yerinə yetirir.	Əsgəri salamlaşmanı qismən yerinə yetirir.	Əsgəri salamlaşmanı yerinə yetirir.	Əsgəri salamlaşmanı nümunələrlə yerinə yetirir.

Ev tapşırığı

Silahla yerində və hərəkətdə əsgəri salamlaşma qaydalarını araşdırın və məruzə hazırlayın.

MÖVZU: 5

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN SIRA NİZAMNAMƏSİ (Dərs 4. “Çök”, “Uzan” (“Döyüşə”), “Qalx” üsulları, sıçramalar və sürünmələr)

Standart: 1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

Dərsin məqsədi:

- Silahla çökmək və “Çökmə” vəziyyətindən qalxmanı qaydalarla yerinə yetirir.
- Uzanmanı və “Döyüşə” vəziyyətindən qalxmanı qaydalarla şərh edir və yerinə yetirir.
- Sıçramalar və sürünmələri qaydalarla icra edir.

İş forması:	<i>kollektiv, manqalarla</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, nümunələrə müvafiq icra</i>
Resurslar:	<i>dərslik, Sıra Nizamnaməsi</i>
İnteqrasiya:	Çağırışaqədərki hazırlıq – 10-cu sinif. 2.1.2. Motoatıcı manqanın təşkili və döyüş imkanları haqqında biliyini şərh edir. Fiziki tərbiyə – 7-ci sinif. 2.3.1. Sıra hərəkətlərini irəliləmələr və yerdəyişmələr zamanı icra edir.

Dərsin gedişi

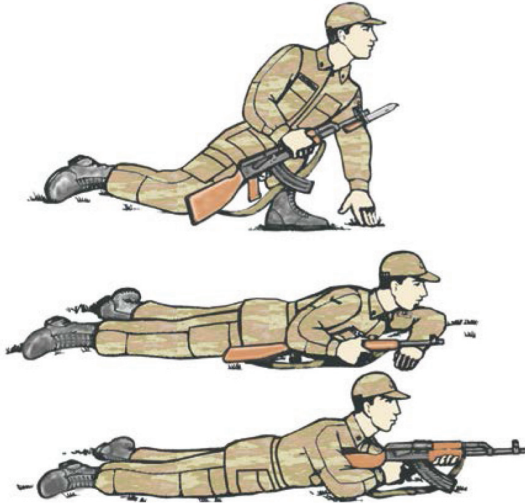
Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlama

Motivasiya (5 dəqiqə)

10-cu sinifdə aparılmış taktiki hazırlıqdan əsgərlərin döyüşdə hərəkəti mövzusunə aid sual-cavab edilərək şagirdlərin fikirləri dinlənilir və onlar lövhədə qeyd edilir. Daha sonra tədqiqat sualına keçilir.

Tədqiqat sualı

“Çök” və “Döyüşə” komandaları hansı qaydalarla yerinə yetirilir?

Tədqiqatın aparılması və tapşırıqların icrası (20 dəqiqə)

Tapşırıq:

1. Silahla çökmək və “Çökmə” vəziyyətindən qalxmanı yerinə yetirin.
2. Uzanmanı və “Döyüşə” vəziyyətindən qalxmanı yerinə yetirin.
3. Sıçramalar və sürünmələri yerinə yetirin.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və tapşırıqların icra olunması zamanı buraxılan səhvlərə aydınlıq gətirilir.

Düzgün istiqamətlər şagirdlərlə müəyyənləşdirilərək nizamnamələrin tələbləri onların diqqətinə çatdırılır.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə)

Hər bir şagird növbə ilə komandir rolunda öz marqasına öyrəndiyi komandaları icra etdirir.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

I	II	III	IV
“Çök” komandasını çətinliklə yerinə yetirir.	“Çök” komandasını qismən yerinə yetirir.	“Çök” komandasını kiçik səhvlərlə yerinə yetirir.	“Çök” komandasını nümunəvi yerinə yetirir.
“Döyüşə” komandasını çətinliklə yerinə yetirir.	“Döyüşə” komandasını qismən yerinə yetirir.	“Döyüşə” komandasını yerinə yetirir.	“Döyüşə” komandasını nümunəvi yerinə yetirir.
Sıçramaları çətinliklə yerinə yetirir.	Sıçramaları qismən yerinə yetirir.	Sıçramaları kiçik səhvlərlə yerinə yetirir.	Sıçramaları nümunəvi yerinə yetirir.
Sürünmələri çətinliklə yerinə yetirir.	Sürünmələri qismən yerinə yetirir.	Sürünmələri kiçik səhvlərlə yerinə yetirir.	Sürünmələri nümunəvi yerinə yetirir.

Ev tapşırığı

Hərəkət vaxtı “Çök” komandasının necə icra olunduğunu araşdırın.

1. Çağırışçuların şəxsi əşyaları, paltarları və ayaqqabıları:

- A) Xüsusi otaqda xidmətin sonuna qədər saxlanılır.
- B) Xüsusi ayrılmış yerdə yandırılır.
- C) Hərbi And Günü görüşə gələn qohumlarına verilir.
- D) Qablaşdırılır, hərbi hissə tərəfindən onlar verdikləri ünvanlara poçtla pul-suz göndərilir.
- E) Bütün variantlar doğrudur.

2. Hərbi qulluqçuların kazarmada yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmayıb:

- A) Şəxsi heyətin yataq otağı
- B) Silahsaxlama otağı
- C) Yuyunma otağı
- D) Məişət xidməti otağı
- E) Yeməxana

3. Şəxsi heyətin yataq otaqlarında yerləşdirilməsi üçün hər bir nəfərə düşən havanın həcmi neçə m³ olmalıdır?

- A) 7–8 m³
- B) 8–9 m³
- C) 9–12 m³
- D) 12–14 m³

4. Kazarmada yerləşən hərbi qulluqçuların yatağına aid deyil:

- A) Adyal
- B) Döşəkağları
- C) Balış, balışüzü
- D) Hamam dəsmalı
- E) Döşək

5. Günün nizam qaydalarında nəzərdə tutulmur:

- A) Səhər gimnastikası
- B) Səhər baxışı
- C) 6 saatlıq tədris məşğələləri
- D) Axşam gəzintisi və yoxlaması
- E) Günorta yuxusu

6. Səhər baxışı zamanı yerinə yetirilənlərə aid deyil:

- A) Hərbi qulluqçuların yerində olması yoxlanılır.
- B) Hərbi qulluqçuların zahiri görkəmi yoxlanılır.
- C) Hərbi qulluqçuların şəxsi gigiyena qaydalarına riayət etmələri yoxlanılır.
- D) Tibbi yardıma ehtiyacı olanlar xəstələrin qeydiyyat kitabına yazılır.
- E) Hərbi qulluqçuların corabları, ayaqları yoxlanılır.

7. Eyni vaxtda bölmədən şəxsi heyətin şənbə və bazar günləri neçə faizdən çoxunun buraxılmasına icazə verilmir?

- A) 10%-dən çoxunun
- B) 20%-dən çoxunun
- C) 30%-dən çoxunun
- D) 40%-dən çoxunun
- E) Bütün variantlar səhvdir.

8. Addımla hərəkətdə geriye dönmə hansı komanda ilə yerinə yetirilir?

- A) "Geriye – Dön"
- B) "Geriye – Marş"
- C) "Geriye – Yürü"
- D) "Geriye – Qayıt"
- E) Bütün variantlar doğrudur.

9. Addımla hərəkətdə dönmələr hansılardır?

10. Bölüyün sutkalıq naryadına təyin olunurlar:

- A) Bölüyün gün növbətçiləri
- B) Bölüyün mühafizəçiləri
- C) Bölüyün növbətçi çilingərləri
- D) Bölüyün növbətçi təmirçiləri
- E) Bütün variantlar doğrudur.

11. Komandir təcəlliyyində olan hərbi qulluqçuları nəyə görə həvəsləndirməməlidir?

- A) Ağlabatan təşəbbüslərinə görə
- B) Səylərinə görə
- C) Rəşadətlərinə görə
- D) Yaxşı xidmət göstərdiklərinə görə
- E) Səliqəli geyinib gəzdiklərinə görə

12. Müddətli xidmət çavuşlarına verilə bilən intizam cəzalarından (ən azı beşini) yazın.

13. Qarnizon xidməti hansı məqsədi güdmür?

- A) Qarnizonun şəxsi heyəti arasında yüksək intizamı təmin etmək
- B) Qoşunların gündəlik həyatı üçün lazımi şərait yaratmaq
- C) Qoşunların gündəlik hazırlığı üçün lazımi şərait yaratmaq
- D) Qoşunların iştirakı ilə qarnizon tədbirlərini keçirmək
- E) Qarnizon ərazisində rayon icra hakimiyyəti (şəhərin merini) başçısını müşayiət etmək

14. Saatdarlar neçə saatdan bir dəyişdirilir?

- A) Havanın temperaturundan asılı olmayaraq 1 saatdan bir dəyişdirilir.
- B) Havanın temperaturundan asılı olmayaraq 2 saatdan bir dəyişdirilir.
- C) Hər 2 saatdan bir (havanın temperaturu -20°C və daha aşağı şaxtada, kölgədə $+30^{\circ}\text{C}$ və ondan yuxarı olduqda 1 saatdan bir) dəyişdirilir.
- D) Havanın temperaturundan asılı olmayaraq hər 3 saatdan bir dəyişdirilir.
- E) Havanın temperaturundan asılı olmayaraq sutkada bir dəfə dəyişdirilir.

15. Hansı hərbi qulluqçuların qarovula təyin olunmaları qadağandır?

16. “Əlahiddə Azərbaycan korpusu” Çar Rusiyasının hansı hərbi hissəsinin əsasında yaradılmışdır?

17. Azərbaycanca Milli Ordu quruculuğundakı uğurların əsas səbəbi nə idi?

- A) Milli kadrların çox olması
- B) Silahlı texnikanın çox olması
- C) Hərbi məktəblərin mövcud olması
- D) Ordunun milli dəyərlərə söykənməsi
- E) Bütün variantlar doğrudur.

18. “Qafqaz İslam Ordusu” azadlıq yürüşünə haradan və hansı mühüm qələbədən sonra başladı?

19. İkinci Dünya müharibəsində “Sovet İttifaqı Qəhrəmanı” adına layiq görülen azərbaycanlıları sadalayın.

20. İkinci dəfə müstəqilliyimizi bərpa etdikdən sonra Azərbaycan Ordusunun uğurlu əməliyyatlarından bir neçəsini yazın.

KSQ – 1.
CAVABLAR

1. Çağırışçılının şəxsi əşyaları, paltarları və ayaqqabıları.
D
2. Hərbi qulluqçuların yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmayıb.
E
3. Şəxsi heyətin yataq otaqlarında yerləşdirilməsi üçün hər bir nəfərə düşən havanın həcmi neçə m³ olmalıdır?
C
4. Kazarmada yerləşən hərbi qulluqçuların yatağına aid deyil.
D
5. Günün nizam qaydalarında nəzərdə tutulmur.
E
6. Səhər baxışı zamanı yerinə yetirilənlərə aid deyil.
E
7. Eyni vaxtda bölmədən şəxsi heyətin şənbə və bazar günləri neçə faizdən çoxunun buraxılmasına icazə verilmir?
C
8. Addımla hərəkətdə geriye dönmə hansı komanda ilə yerinə yetirilir?
B
10. Bölüyün sutkalıq naryadına təyin olunurlar.
A
11. Komandir təbəçiliyində olan hərbi qulluqçuları nəyə görə həvəsləndirməməlidir?
E
13. Qarnizon xidməti hansı məqsədi güdmür?
E
14. Saatdarlar neçə saatdan bir dəyişilirlər?
C
17. Azərbaycan Milli Ordu quruculuğundakı uğurlarının əsas səbəbi nə idi?
D

TƏDRİS VAHİDİ – II

TAKTİKİ HAZIRLIQ

TƏDRİS VAHİDLƏRİ ÜZRƏ REALLAŞDIRILACAQ ALT STANDARTLAR

- 2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüşünün təşkili və döyüş təminatı (kəşfiyyat, mühəndis təminatı) haqqında təqdimat edir.
- 2.1.2. Motoatıcı taqımın təşkili və döyüş imkanlarını şərh edir.

Standart	Mövzu №	Mövzunun adı	Saat	Dərslik Səh. №	Metodik vəsait Səh. №
2.1.1.	6	Ümumqoşun döyüşü və onun aparılması	1	42	68
2.1.1.	7	Döyüş təminatı	2	47	71
2.1.2.	8	Motoatıcı taqımın quruluşu	1	52	74
2.1.2.	9	Motoatıcı taqım hücumda	2	58	77
2.1.2.	10	Motoatıcı taqım müdafiədə	2	62	81
2.1.2.	11	Motoatıcı taqımın döyüşqabağı və döyüş düzülüşü. Motoatıcı taqım marşda (Dərs 1, 2)	2	68	83-87

MÖVZU: 6

ÜMUMQOŞUN DÖYÜŞÜ VƏ ONUN APARILMASI

Standart: 2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüşünün təşkili və döyüş təminatı (kəşfiyyat, mühəndis təminatı) haqqında təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Müasir ümumqoşun döyüşündə taktiki fəaliyyət barədə təqdimat edir.

İş forması:	<i>qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>beyin həmləsi, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlama

Motivasiya (7 dəqiqə)

Sizcə, hər hansı bir əməliyyatda qalib gəlmək üçün nələrə malik olmaq lazımdır?

Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir və (elektron) lövhədə qeyd edilir.

Təxmini cavablar (elektron) lövhədə gizlədir, sonra şagirdlərin fikirləri ilə tutuşdurulur. Səhvləri büruzə vermədən doğru və yanlış fikirlər qeyd olunur.

Tədqiqat sualı

Döyüşdə taktiki fəaliyyətin hansı forma və üsulları var?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Taktiki fəaliyyətin zərbə forması və bölmələrlə manevrde dövrələmə barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Sxem
Zərbə		

İş vərəqi №2

II qrup: Taktiki fəaliyyətin atəş forması və bölmələrlə manevrde yandankeçmə barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Sxem
Atəş		

İş vərəqi №3

III qrup: Taktiki fəaliyyətin manevr forması və bölmələrlə manevrde mövqedəyişmə barədə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Sxem
Manevr		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (10 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Müasir döyüşdə taktiki fəaliyyətin əsas forma və üsullarından məharətlə istifadə etməklə nailiyyət əldə etmək olar.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Bir maqça komandiri kimi taktiki fəaliyyət formalarının birindən istifadə edərək şərti sxem çəkin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	Qruplar		
	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Döyüşün forma və üsulları barədə təqdimat edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Taktiki fəaliyyəti çətinliklə təqdimat edir.	Taktiki fəaliyyəti qismən təqdimat edir.	Taktiki fəaliyyəti təqdimat edir.	Taktiki fəaliyyəti nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Taktikanın inkişafında rolu olan tarixi sərkərdələr (Hannibal, Makedoniyalı İsgəndər, Yuli Sezar və s.) barədə təqdimat hazırlayın.

MÖVZU: 7

DÖYÜŞ TƏMİNATI (Dərs 1, 2)

Standart: 2.1.1. Müasir ümumqoşun döyüşünün təşkili və döyüş təminatı (kəşfiyyat, mühəndis təminatı) haqqında təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Müasir ümumqoşun döyüşünün döyüş təminatı (kəşfiyyat, mühəndis təminatı) haqqında təqdimat edir.

İş forması:	<i>kollektiv və kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>
İntegrasiya:	Azərbaycan dili – 10-cu sinif. 1.2.4. Müzakirələrdə söylənilmiş mülahizələri dəyərləndirməklə təqdimatlar hazırlayır.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (7 dəqiqə)

Kəşfiyyat və mühəndis təminatı barədə qısa videolar nümayiş etdirilir.

<https://www.youtube.com/watch?v=JGh0RboDxko>

Tədqiqat sualı

Döyüşdə kəşfiyyat və mühəndis təminatına nələr aiddir.

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Kəşfiyyat dozoru və kəşfiyyat pusqusu tapşırığı üzrə təqdimatlar edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüşdə rolu
Kəşfiyyat dozoru		
Kəşfiyyat pusqusu		

İş vərəqi №2

II qrup: Basqın və axtarış yolu ilə kəşfiyyatın aparılması tapşırığı üzrə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüşdə rolu
Basqın yolu ilə kəşfiyyatın aparılması		
Axtarış yolu ilə kəşfiyyatın aparılması		

İş vərəqi №3

III qrup: Mühəndis təminatının mühəndis kəşfiyyatı və fortifikasiya təchizatı tapşırığı üzrə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüşdə rolu
Mühəndis kəşfiyyatı		
Fortifikasiya təchizatı		

İş vərəqi №4

IV qrup: Mühəndis təminatının mühəndis maneələrinin yaradılması, maneələrdən və dağıntılardan keçidlərin açılması tapşırığı üzrə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüşdə rolu
Mühəndis maneələrinin yaradılması		
Maneələrdən və dağıntılardan keçidlərin açılması		

İş vərəqi №5

V qrup: Mühəndis təminatının düşmən kəşfiyyatından gizlətmə, suyun toplanması, təmizlənməsi və supaylayıcı məntəqələrin hazırlanması tapşırığı üzrə təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Döyüşdə rolu
Düşmən kəşfiyyatından gizlətmə		
Suyun toplanması, təmizlənməsi və supaylayıcı məntəqələrin hazırlanması		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Kəşfiyyat məlumatları vaxtında əldə edilməli və doğru olmalı, kəşfiyyatın nəticələrinin məruzələri isə qısa və aydın olmalıdır. Mühəndis hazırlığı yüksək olarsa, döyüşdə qoşunlarımızın itkiləri daha az, fəaliyyəti daha səmərəli olar.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Döyüş tapşırığının uğurlu olması üçün hansı təminat növü daha vacibdir? Bu barədə esse yazın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.					
Əməkdaşlıq edir.					
Kəşfiyyat təminatı barədə təqdimat edir.					
Mühəndis təminatının tapşırıqları barədə təqdimat edir.					
Yekun qiymət					

Rubrik

I	II	III	IV
Kəşfiyyat üsulları və qaydaları barədə çətinliklə təqdimat edir.	Kəşfiyyat üsulları və qaydaları barədə qismən təqdimat edir.	Kəşfiyyat üsulları və qaydaları barədə təqdimat edir.	Kəşfiyyat üsulları və qaydaları barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.
Mühəndis təminatının əsas tapşırıqları barədə çətinliklə təqdimat edir.	Mühəndis təminatının əsas tapşırıqları barədə qismən təqdimat edir.	Mühəndis təminatının əsas tapşırıqları barədə təqdimat edir.	Mühəndis təminatının əsas tapşırıqları barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Qəhrəman kəşfiyyatçılarımız barədə təqdimat hazırlayın.

İkinci dərstdə kəşfiyyat məlumatlarının əldə edilməsi praktiki icra edilir. (rollu oyun)

MÖVZU: 8

MOTOATICI TAQIMIN QURULUŞU

Standart: 2.1.2. Motoaticı taqımın teşkili və döyüş imkanlarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

- Motoaticı taqımın quruluşunu şərh edir.
- Taqımların döyüş imkanlarını şərh edir.

İş forması:	<i>kollektiv, kiçik qruplarla, fərdi iş</i>
İş üsulu:	<i>klaster, Venn diaqramı</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Kalonda üç piyadanın döyüş maşınının şekli nümayiş etdirilir, maşındakı əsgərlər və silahlar barədə fikirlər şəxələndirilir. Şagirdlərdən “Taqım” sözünün alınmasına nail olunur.

<https://drive.google.com/file/d/1KQukFXujbNcaV7XsPYYU1bkON31ZrZlu/view?usp=sharing>

Tədqiqat sualı

Motoatıcı taqımın döyüş imkanı nədir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: БМП-2 tipli döyüş maşınının üzərində taqımın təşkili və silahlarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Tərkibi	Silahları
БМП-2 (BMP) üzərində taqım		

İş vərəqi №2

II qrup: БТР-80 tipli zirehli döyüş texnikasının üzərində taqımın təşkili və silahlarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Tərkibi	Silahları
БТР-80 (BTR) üzərində taqım		

İş vərəqi №3

III qrup: Avtomobil üzərində taqımın təşkili və silahlarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Tərkibi	Silahları
Avtomobil üzərində taqım		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

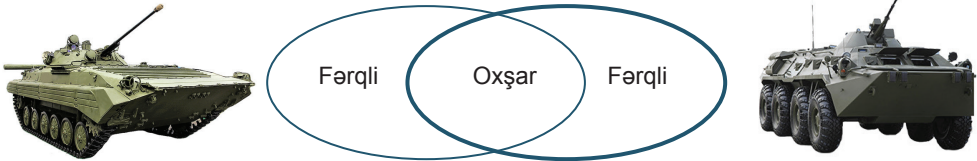
Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Motoatıcı taqımın döyüş imkanları – bölmələrin və hissələrin müəyyən edilmiş müddətdə və konkret şəraitdə müəyyən tapşırıqları yerinə yetirmək imkanlarını göstərən kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləridir.

Motoatıcı təqımın döyüş imkanları onun təşkilindən, atəş gücündən və manevr etmə qabiliyyətindən də asılıdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Motoatıcı təqımın döyüş texnikalarını fərqləndirin və iş dəftərinizdə qeyd edin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Motoatıcı təqımın quruluşunu şərh edir.				
Motoatıcı təqımın döyüş imkanlarını şərh edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Motoatıcı təqımın quruluşunu çətinliklə şərh edir.	Motoatıcı təqımın quruluşunu qismən şərh edir.	Motoatıcı təqımın quruluşunu şərh edir.	Motoatıcı təqımın quruluşunu nümunələr göstərməklə şərh edir.
Motoatıcı təqımın döyüş imkanlarını çətinliklə şərh edir.	Motoatıcı təqımın döyüş imkanlarını qismən şərh edir.	Motoatıcı təqımın döyüş imkanlarını şərh edir.	Motoatıcı təqımın imkanlarını nümunələr göstərməklə şərh edir.

Ev tapşırığı

Motoatıcı təqımın silahlanmasında olan tank əleyhinə idarə olunan raket kompleksləri barədə məlumat toplayın.

MÖVZU: 9

MOTOATICI TAQIM HÜCUMDA (Dərs 1, 2)

Standart: 2.1.2. Motoaticı taqımın təşkili və döyüş imkanlarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Motoaticı taqımın hücumda döyüş fəaliyyətini şərh edir.

İş forması:	<i>kollektiv, kiçik qruplarla, fərdi iş</i>
İş üsulu:	<i>BİBÖ, sxemlərlə iş</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>
İntegrasiya:	Fəndaxili 10-cu sinif, 2.1.2. Motoaticı manqanın təşkili və döyüş imkanları haqqında biliyini şərh edir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlama

Motivasiya (5 dəqiqə)

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Hücumda əsgərin döyüş tapşırığı	Taqımın hücumuna aid olan taktiki tapşırıqlar	
Motoaticı manqanın hücumda döyüş düzülüşü	Motoaticı taqımın hücumda döyüş düzülüşü	
Həmləyə keçmək qaydası	Hücumun sonrakı istiqaməti	

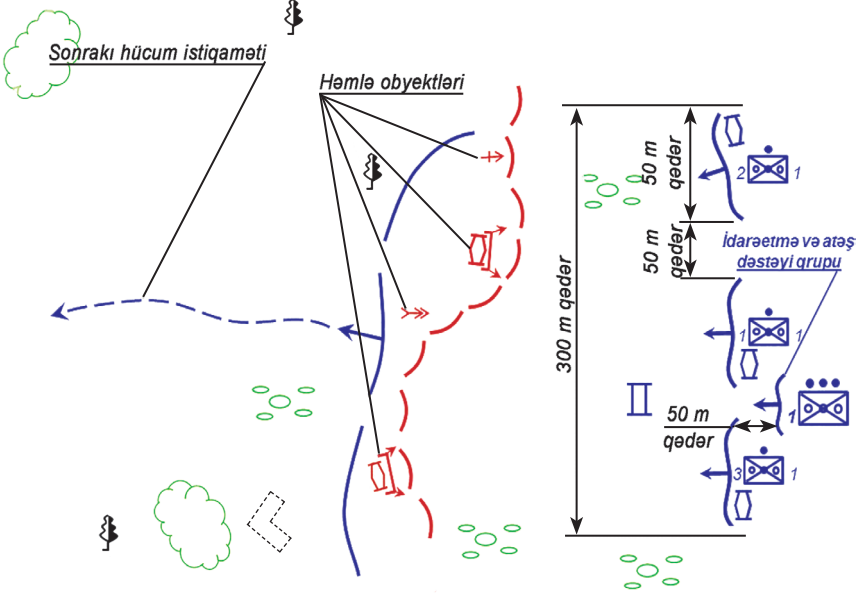
Tədqiqat sualı

Motoaticı taqım hücumu necə keçir?

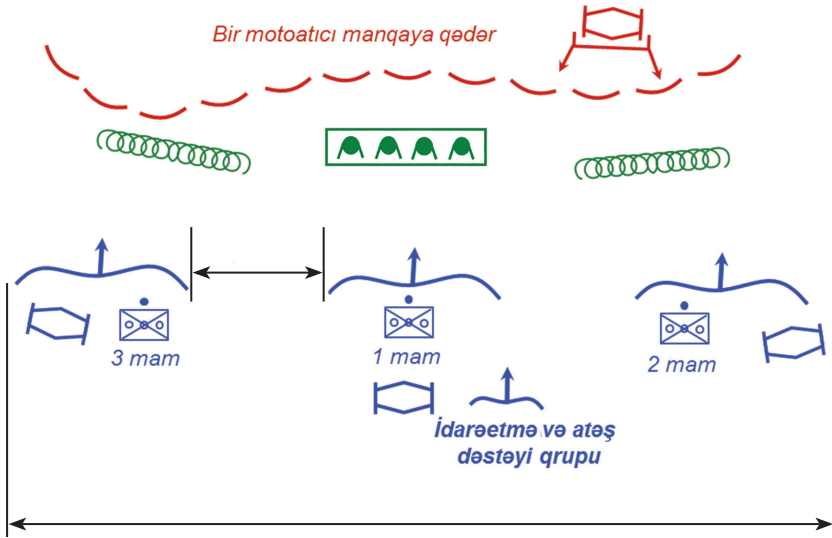
Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

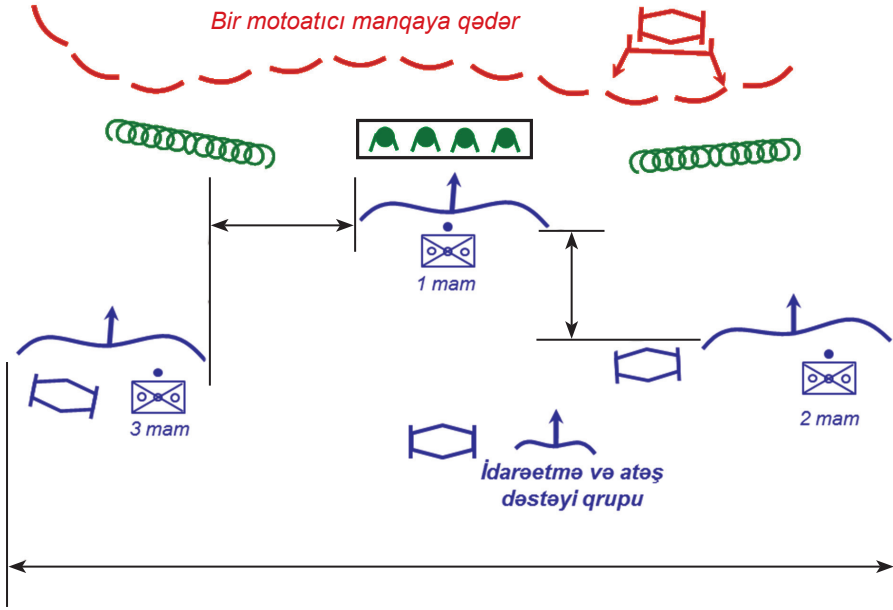
I qrup: Motoatıcı təqımın hücumda hansı döyüş tapşırıqları aldığıını sxem üzərində araşdırın və şərh edin.

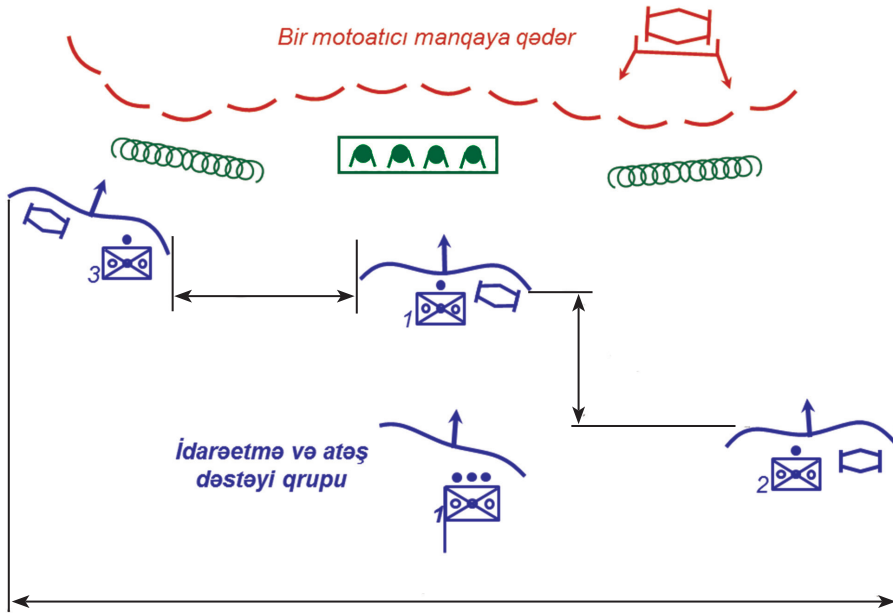
II qrup: Motoatıcı təqımın hücumda düz xətt boyu döyüş düzülüşünü sxem üzərində araşdırın və şərh edin.

III qrup: Motoatıcı təqımın hücumda İrəli bucaq döyüş düzülüşünü sxem üzərində araşdırın və şərh edin.

IV qrup: Motoatıcı təqımın hücumda sağ tinli döyüş düzülüşünü sxem üzərində araşdırın və şərh edin.

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və BİBÖ cədvəlinin üçüncü bəndi doldurulur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Motoatıcı təqımın geriyə bucaq altında döyüş düzülüşü sxemini çəkin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Motoatıcı təqımın hücumda döyüş fəaliyyətini şərh edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Motoatıcı təqımın hücumda döyüş fəaliyyətini çətinliklə şərh edir.	Motoatıcı təqımın hücumda döyüş fəaliyyətini qismən şərh edir.	Motoatıcı təqımın hücumda döyüş fəaliyyətini şərh edir.	Motoatıcı təqımın hücumda döyüş düzülüşünü nümunələr göstərməklə şərh edir.

Ev tapşırığı

Gecə hücumu zamanı təqıma əlavə nələr lazımdır? Araşdırın.

İkinci dərsdə motoatıcı təqımın həmləyə keçmə mərhələsini praktiki icra edin.

MÖVZU: 10

MOTOATICI TAQIM MÜDAFİƏDƏ (Dərs 1, 2)

Standart: 2.1.2. Motoatıcı taqımın təşkili və döyüş imkanlarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

– Motoatıcı taqımın müdafiədə fəaliyyətini şərh edir.

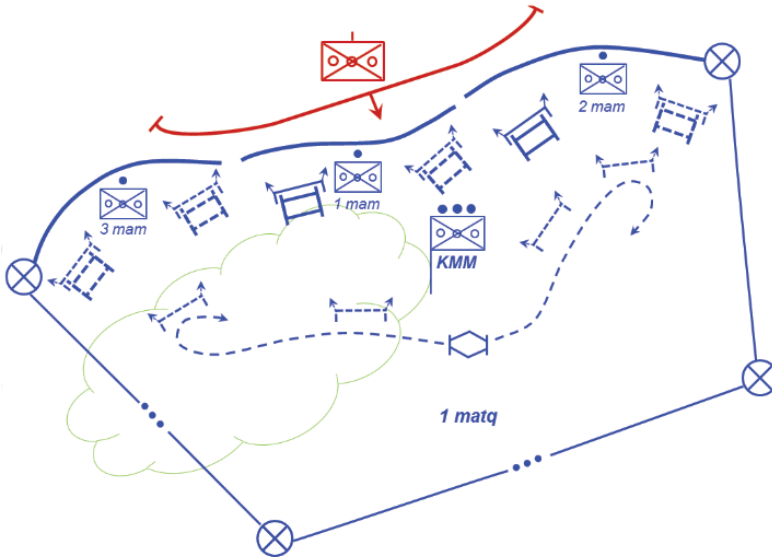
İş forması:	<i>kollektiv, kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>beyin həmləsi, akvarium</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, sxem, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Dərslikdəki “Motoatıcı taqımın döyüş düzülüşü” sxemi nümayiş etdirilir və şagirdlərin fikirləri dinlənilir. Şagirdlər öz fərziyyələrini səsləndirdikdən sonra səhvlər bürüzə verilmədən doğru və yanlış fikirlər qeyd olunur.

Tədqiqat sualı

Motoatıcı təqımın müdafəsi necə təşkil olunur?

Tədqiqatın aparılması (20 dəqiqə)

Motoatıcı təqımın müdafədə fəliyyəti barədə birinci qrup diskussiya aparır. 15-20 dəqiqədən sonra diskussiya dayandırılır, "xarici dairənin" iştirakçıları diskussiyanın gedişini qiymətləndirir və qruplar yerini dəyişərək bu və ya digər problemin müzakirəsini davam etdirirlər.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərslər ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Müasir döyüşdə düşmən hücumunu dəf etmək və əldə olan əraziləri qoruyub saxlamaq üçün müdafəni eşelonlar və dayaq məntəqələri formasında qurmaq, təqımın atəş vasitələrindən səmərəli istifadə etmək və qarşılıqlı əlaqə lazımdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Təqımın dayaq məntəqəsinin sağ (sol) tinli döyüş düzülüşünü çəkin.

Rubrik

I	II	III	IV
Motoatıcı təqımın müdafədə fəliyyətini çətinliklə şərh edir.	Motoatıcı təqımın müdafədə fəliyyətini qismən şərh edir.	Motoatıcı təqımın müdafədə fəliyyətini şərh edir.	Motoatıcı təqımın müdafədə fəliyyətini nümunələr göstərməklə şərh edir.

Ev tapşırığı

Sizcə, səngərlərdə və əlaqə yollarında 20-30 m-dən bir döngələrin olmasında məqsəd nədir? Araşdırın.

İkinci dərstdə motoatıcı təqımın şərti dayaq məntəqəsini praktiki olaraq yaradın.

MÖVZU: 11

MOTOATICI TAQIMIN DÖYÜŞQABAĞI VƏ DÖYÜŞ DÜZÜLÜŞÜ. MOTOATICI TAQIM MARŞDA (Dərs 1. Motoatıcı taqımın döyüşqabağı və döyüş düzülüşü)

Standart: 2.1.2. Motoatıcı taqımın təşkili və döyüş imkanlarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

- Motoatıcı taqımın döyüş düzülüşlərini və yerdəyişməni şərh edir.
- Taqımın sıra düzülüşlərini yerinə yetirir.

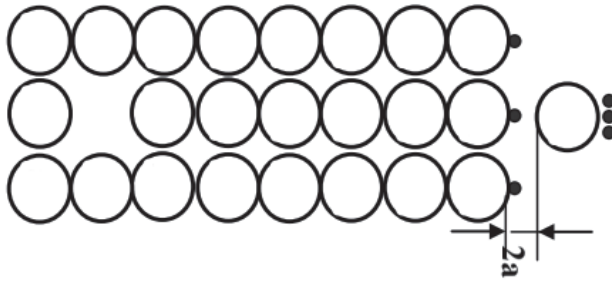
İş forması:	<i>kollektiv, qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar. iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Çağırışa qədərki hazırlıq – 11-ci sinif. 1.3.2. Sıra Təlimi Ni-zamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Taqımın səfər düzülüşündə əsgərlərin manqalarda yerləşməsi ardıcılığı barədə şagirdlərlə sual-cavab aparılır.

Tədqiqat sualı

Motoatıcı taqımın düzülüşləri necə təşkil olunur?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Səfər düzülüşünü araşdırın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Sxem
Səfər düzülüşü		

İş vərəqi №2

II qrup: Döyüşqabağı düzülüşü araşdırın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Sxem
Döyüşqabağı düzülüşü		

İş vərəqi №3

III qrup: Döyüş düzülüşünü araşdırın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Sxem
Döyüş düzülüşü		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Müasir döyüşdə motoatıcı təqımın düzülüşləri və yerdəyişmələri düzgün təşkil olunarsa, döyüş imkanları daha da artar.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Təqım komandirinin şagirdləri motoatıcı təqımın təşkilatı quruluşuna uyğun düzməsi icra olunur.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	Qruplar		
	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Motoatıcı təqımın düzülüşlərini şərh edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Səfər düzülüşünü çətinliklə şərh edir.	Səfər düzülüşünü qismən şərh edir.	Səfər düzülüşünü şərh edir.	Səfər düzülüşünü nümunələr göstərməklə şərh edir.
Döyüşqabağı düzülüşü çətinliklə şərh edir.	Döyüşqabağı düzülüşü qismən şərh edir.	Döyüşqabağı düzülüşü şərh edir.	Döyüşqabağı düzülüşü nümunələr göstərməklə şərh edir.
Döyüş düzülüşünü çətinliklə şərh edir.	Döyüş düzülüşünü qismən şərh edir.	Döyüş düzülüşünü şərh edir.	Döyüş düzülüşünü nümunələr göstərməklə şərh edir.

Ev tapşırığı

Şerti işarələrdən istifadə edərək motoatıcı təqımın düzülüş növlərinə aid sxem çəkin.

MÖVZU: 11

MOTOATICI TAQIMIN DÖYÜŞQABAĞI VƏ DÖYÜŞ DÜZÜLÜŞÜ. MOTOATICI TAQIM MARŞDA (Dərs 2. Motoaticı taqım marşda)

Standartlar: 2.1.2. Motoaticı taqımın təşkili və döyüş imkanlarını şərh edir.
1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

Dərsin məqsədi:

- Motoaticı taqımın yerdəyişməsinin təşkilini və marşı şərh edir.
- Taqımın səfər sırasını şərh edir.

İş forması:	<i>kollektiv, kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>ziqzaq</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Çağırışa qədərki hazırlıq – 11-ci sinif. 1.3.2. Sıra Təlimi Nizamnaməsinin tələblərini yerinə yetirir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlama

Motivasiya (5 dəqiqə)

Sıra hazırlığından sıraların və düzülüşlərin növləri haqqında sual-cavab edilir. Səfər sırasının mahiyyəti barədə fikir mübadiləsi aparılır. Fikirler dinlənir və qruplara tədqiqat sualı vermək üçün ziqzaq üsulundan istifadə edilir:

Şagirdlər hər birində dörd nəfər olmaqla 5 qrupa bölünürlər (əsas qrup). Qruplardakı şagirdlər yenidən nömrələnir. Hər qrupdakı eyni rəqəmli şagirdlərdən yeni qrup (ekspert qrupu) yaradılır. Öyrəniləcək mətn qrupların sayı qədər hissələrə bölünür və ekspert qruplarına verilir.

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

I ekspert qrupu: Marşa hazırlıq zamanı nələrə diqqət yetirilir?

II ekspert qrupu: Marşda düşmənin hava basqınından necə müdafiə olunurlar?

III ekspert qrupu: Marşda düşmənin pusqudan basqını zamanı nə etmək lazımdır?

IV ekspert qrupu: Marşda zəhərlənmə zonaları necə keçirilir?
V ekspert qrupu: Marş zamanı dincəlmələr necə həyata keçirilir?

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (10 dəqiqə)

Ekspert qrupları əvvəlki qrupa qayıdaraq mətndən öyrəndiyi hissəni onlara danışmalıdır.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Marşa hazırlıq, mühafizə və dincəlmələr düzgün təşkil olunarsa, taqımın döyüş imkanları daha da artar.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə)

Yaxın ərazidə yerləşən hər hansı bir məntəqəyə ərazi xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla marş planı tərtib edin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

I	II	III	IV
Öyrəndiyi mətni çətinliklə şərh edir.	Öyrəndiyi mətni qismən şərh edir.	Öyrəndiyi mətni şərh edir.	Öyrəndiyi mətni nümunələr göstərməklə şərh edir.

Ev tapşırığı

Yüksək sürətlə hərəkət zamanı döyüş maşınları arasındakı distansiya nəyə görə 100-150 metrə qədər ola bilər? Araşdırın.

1. Taktiki fəaliyyətin əsas formasına aid deyil.

- A) Zərbə
B) Atəş
C) Manevr
D) Yenidən qruplaşma

2. Çatdırma vasitələrinə görə atəş zərbələrinin növünə aid deyil.

- A) Raket zərbəsi
B) Aviasiya zərbəsi
C) Artilleriya zərbəsi
D) Maddi-texniki təminat zərbəsi

3. Atəş hansı məqsədlə aparılır?

- A) Düşməni məhv etmək
B) Düşməni susdurmaq
C) Düşməni təqətdən salmaq
D) Düşmənin obyektlərini dağıtmaq
E) Düşmənin yerdəyişməsini təmin etmək

4. Aşağıdakılardan hansı bölmələrin manevrinə aid deyil?

- A) Dövrələmə
B) Yandankeçmə
C) Mövqe dəyişmə
D) İstirahətə getmə

5. Taktiki fəaliyyət üsulunun seçimi hansından asılı deyil?

- A) Alınan döyüş tapşırığından
B) Düşmən və öz bölmələrimizin tərkibindən
C) Tətbiq etdikləri silahdan
D) Fəaliyyət rayonunun xüsusiyyətlərindən
E) Hərbi qulluqçuların musiqi duyumundan

6. Yüksək dəqiqlikli silah hansıdır?

- A) 100 m-lik məsafədə hədəfi ilk atəşdən onluqdan vuran atıcı silah
B) Hədəfi ilk atəşdən məhv etməyə qadir olan və idarə edilən raket kompleksləri
C) Hədəfi ilk atəşdən məhv edə bilən, çapı 155 mm olan artilleriya qurğuları
D) Hədəfi ilk atəşdən məhv edə bilən, çapı 155 mm-dən kiçik olan artilleriya qurğuları

- 7. Aşağıdakılardan hansı kəşfiyata təyin olunmuş motoatıcı manqanın tapşırıqlarına aid deyil?**
- A) Dozor
 - B) Pusqu
 - C) Basqın
 - D) Axtarış aparmaq
 - E) Avtomobilləri mühafizə etmək
- 8. Düşmən bölmələrinin arxasında kəşfiyyat aparmaq üçün təyin olunmuş komandirin iş xəritəsində öz qoşunlarımız haqqında hansı məlumat qeyd olunur?**
- A) Ancaq komanda məntəqələrimiz
 - B) Ancaq birinci eşelon bölmələrimiz
 - C) Ancaq ikinci eşelon bölmələrimiz
 - D) Ancaq təminat bölmələrimiz
 - E) Hər hansı məlumatın olması qadağandır.
- 9. Pusqunun təşkili zamanı həmin bölmənin tərkibindən hansı qrup təyin edilmir?**
- A) Müşahidəçilər qrupu
 - B) Ələkeçirmə qrupu
 - C) Təminat qrupu
 - D) Rabitə qrupu
- 10. Aşağıdakılardan hansı düşmən haqqında məlumat toplanmasının üsullarına aid deyil?**
- A) Pusqu
 - B) Basqın
 - C) Axtarış və əsirtutma
 - D) Mütəşəkkil yürüş həyata keçirmək
- 11. Yerləşdiyi ərazidən, döyüş tapşırığından asılı olaraq motoatıcı taqım hansı texnikanın üzərində ola bilməz?**
- A) БМП-2 (БМП-3)
 - B) БТР-80
 - C) Avtomobil üzərində
 - D) Yolsuzluq avtomobilləri üzərində

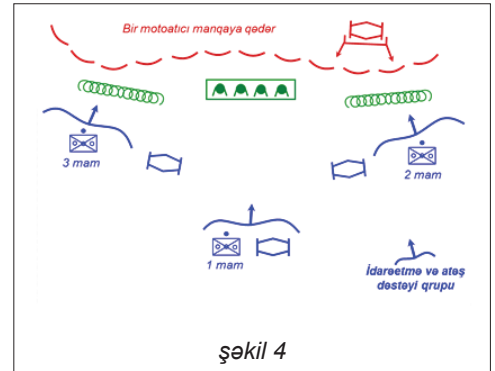
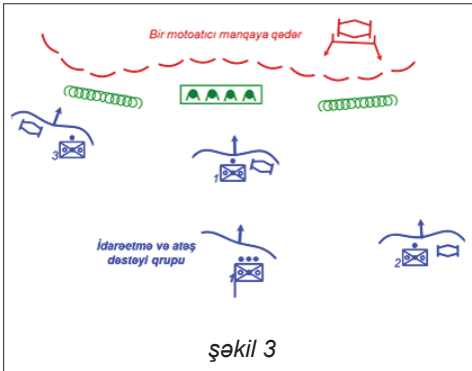
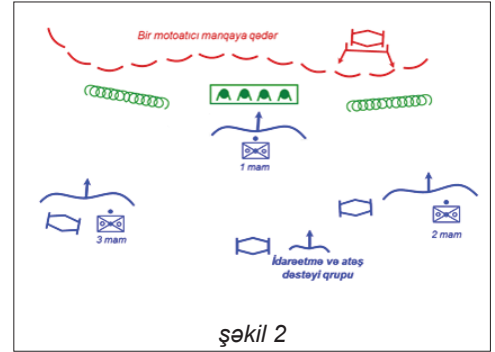
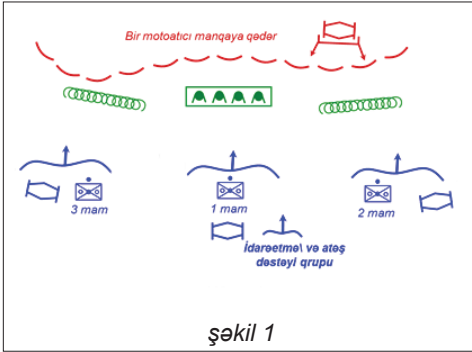
12. Taqım neçə metrə qədər cəbhədə hücumə keçir?

- A) 300 m-ə qədər
- B) 400 m-ə qədər
- C) 500 m-ə qədər
- D) Bütün variantlar doğrudur.

13. Taborun (bölüyün) ehtiyatı olan motoatıcı taqıma hücumun gedişində nə göstərilir?

- A) Hərəkətin istiqaməti və hərəkət qaydası
- B) Düşmənin geriçəkilmə yolları və qaydası
- C) İstirahət yerləri (rayonları) və qaydası
- D) Maddi texniki vəsaitlərin yerləri və mühafizə qaydası

14. Motoatıcı taqımın düz xətt boyu döyüş düzülüşü hansıdır?

- A) Şəkil 1
- B) Şəkil 2
- C) Şəkil 3
- D) Şəkil 4

15. Döyüş maşınlarının gövdələrindəki mazğallar nə üçün nəzərdə tutulub.

16. Taktiki işarələri çəkin.

Piyadanın döyüş maşını

Zirehli transportyor

Avtomobil

Tağımın komanda-müşahidə
məntəqəsi

17. Motoatıcı taqımın dayaq məntəqəsinin ölçüləri hansıdır?

- A) Cəbhə boyu 300 m-ə qədər (avtomobil üzərində 200 m-ə qədər), dərinliyi 200 m-ə qədər
- B) Cəbhə boyu 200 m-ə qədər (avtomobil üzərində 100 m-ə qədər), dərinliyi 100 m-ə qədər
- C) Cəbhə boyu 100 m-ə qədər (avtomobil üzərində 50 m-ə qədər), dərinliyi 50 m-ə qədər
- D) Cəbhə boyu 400 m-ə qədər (avtomobil üzərində 300 m-ə qədər), dərinliyi 300 m-ə qədər

18. Motoatıcı taqım düşmənini həmləsini dəf etdikdən sonra hansı işlər görülür?

19. Döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi zamanı şəraitdən asılı olaraq motoatıcı taqımın düzülüş növünə aid deyil.

- A) Səfər düzülüşü
- B) Döyüşqabağı düzülüş
- C) Döyüş düzülüşü
- D) Qarışıq düzülüş

20. Göstərilən rayona təyin olunmuş vaxtda tam tərkibdə və döyüşə hazır vəziyyətdə çıxmaq üçün qoşunların mütəşəkkil yerdəyişməsi necə adlanır?

- A) Marş
- B) Hücüm
- C) Müdafiə
- D) Ərazidə yerləşmə

KSQ – 2. CAVABLAR

1. Taktiki fəaliyyətin əsas formasına aid deyil. (D)
2. Çatdırma vasitələrinə görə atəş zərbələrinin növünə aid deyil. (D)
3. Atəş hansı məqsədlə aparılır? (E)
4. Aşağıdakılardan hansı bölmələrin manevrinə aid deyil? (D)
5. Taktiki fəaliyyət üsulunun seçimi hansından asılı deyil? (E)
6. Yüksək dəqiqlikli silah hansıdır? (B)
7. Aşağıdakılardan hansı kəşfiyyata təyin olunmuş motoatıcı maşınların tapşırıqlarına aid deyil? (E)
8. Düşmənin arxasında kəşfiyyat aparmaq üçün təyin olunmuş komandirin iş xəritəsində öz qoşunlarımız haqqında hansı məlumat qeyd olunur? (E)
9. Püsquunun təşkili zamanı həmin bölmənin tərkibindən hansı qrup təyin edilir? (D)
10. Aşağıdakılardan hansı düşmən haqqında məlumat toplanmasının üsullarına aid deyil? (D)
11. Yerləşdiyi ərazidən, döyüş tapşırığından asılı olaraq motoatıcı qrup hansı texnikanın üzərində ola bilməz? (D)
12. Motoatıcı qrup neçə metrə qədər cəbhədə hücum keçir? (A)
13. Taborun (bölüyün) ehtiyatı olan motoatıcı qrupa hücumun gedişində nə göstərilir? (A)
14. Motoatıcı qrupun düz xətt boyu döyüş düzülüşü hansıdır? (A)
17. Motoatıcı qrupun dayaq məntəqəsinin ölçüləri hansıdır? (A)
19. Döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi zamanı şəraitdən asılı olaraq motoatıcı qrupun düzülüş növünə aid deyil. (D)
20. Göstərilən rayona təyin olunmuş vaxtda tam tərkibdə və döyüşə hazır vəziyyətdə çıxmaq üçün qoşunların mütəşəkkil yerdəyişməsi necə adlanır? (A)

TƏDRİS VAHİDİ – III

DÖYÜŞ VASİTƏLƏRİ

TƏDRİS VAHİDLƏRİ ÜZRƏ REALLAŞDIRILACAQ ALT STANDARTLAR

- 2.2.1. Atıcı silahlardan istifadə və onlara texniki xidmət qaydalarına əməl edir.
- 2.2.2. Mina-partlayış qurğularının ümumi quruluşunu, tətbiqi üsullarını izah edir.
- 2.2.3. Zirehli döyüş texnikaları ilə mübarizə üsulları barədə təqdimat edir.

Standart	Mövzu №	Mövzunun adı	Saat	Dərslik Səh. №	Metodik vəsait Səh. №
2.2.1.	12	Minlik düsturu	1	72	96
2.2.1.	13	Atıcı silahlarla davranma və təhlükəsizlik qaydaları	1	77	99
2.2.1.	14	Atıcı silahlara texniki xidmətin göstərilməsi	1	82	102
2.2.2.	15	Piyada əleyhinə fuqas minaları	1	85	107
2.2.2.	16	Piyada əleyhinə qəlpəli minalar	1	89	110
2.2.2.	17	Tank əleyhinə minalar	2	94	114
2.2.3.	18	Tanklar və zirehli texnikalarla mübarizə	1	99	118

MÖVZU: 12

MİNLİK DÜSTURU

Standart: 2.2.1. Atıcı silahlardan istifadə və onlara texniki xidmət qaydalarına əməl edir.

Dərsin məqsədi:

- Minlik düsturundan istifadə edərək hədəfə qədər olan atış məsafəsini təyin edir.
- Minlik düsturundan istifadə edərək hədəflər arasında olan məsafəsini hesablayır.

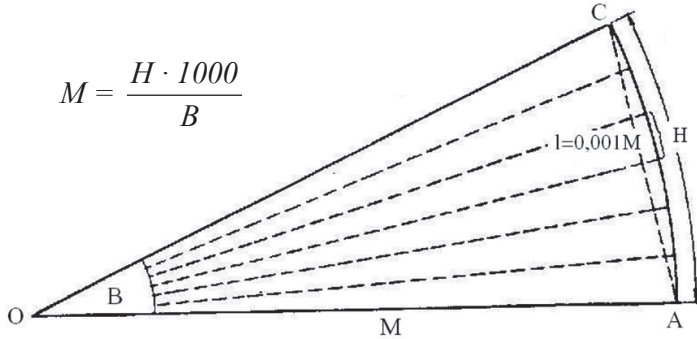
İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>beyin həmləsi, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslük, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Riyaziyyat – 10-cu sinif. 4.1.2. Ölçmə və hesablama vasitələri ilə sahələri hesablayır və alınmış nəticələri müqayisə edərək xətanı müəyyən edir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (7 dəqiqə)

Riyazi biliklərin hərbi xidmətdə tətbiqini necə təsəvvür edirsiniz?

Tədqiqat sualı

Hədəfə qədər olan atış məsafəsini necə təyin etmək olar?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

I qrup: Bucaqölçmə bölgüsünü araşdırın və durduğunuz yerdən müşahidə olunan iki əşya arasındakı məsafəni müəyyən edin.

Məsələ: Müşahidə məntəqəsindən görünən iki ağac arasında məsafə 0–30 bucağı altında görünür. Müşahidə məntəqəsindən ağaclara qədər olan məsafə 800 m-ə bərabərdir. Ağacların arasındakı məsafəni təyin edin.

Həlli: $B = 0-30$

$M = 800$ m

$H = ?$

$$H = \frac{M \cdot B}{1000} = \frac{800 \cdot 30}{1000} = 24$$

Cavab: 24 m

II qrup: Barmaq vasitəsilə bucaqların ölçülməsini araşdırın və şərh edin.

Məsələ: Hündürlüyü 1,7 m olan düşməni 0–05 bucaq altında görünür. Hədəfə qədər olan məsafəni (m) təyin edin.

Həlli: $H = 1,7$ m

$B = 0-05$

$M = ?$

$$M = \frac{H \cdot 1000}{B} = \frac{1,7 \cdot 1000}{5} = 340$$

Cavab: 340 m

III qrup: Binoklla üfüqi və şaquli bucaqların ölçülməsini araşdırın və şərh edin.

Məsələ: Hündürlüyü 2,3 m olan düşməni БМП-2 tipli döyüş maşını 0–10 bucaq altında görünür. Hədəfə qədər olan məsafəni (m) təyin edin.

Həlli: $H = 2,3$ m

$B = 0-10$

$M = ?$

$$M = \frac{H \cdot 1000}{B} = \frac{2,3 \cdot 1000}{10} = 230$$

Cavab: 230 m

IV qrup: Xətkeşlə üfüqi və şaquli bucaqların ölçülməsini araşdırın və şərh edin.

Məsələ: Müşahidə məntəqəsindən görünən iki ağac arasında məsafə 0–35 bucağı altında görünür. Müşahidə məntəqəsindən ağaclara qədər olan məsafə 1400 m-ə bərabərdir. Ağacların arasındakı məsafəni təyin edin.

Həlli: $B = 0-35$

$M = 1400$ m

$H = ?$

$$H = \frac{M \cdot B}{1000} = \frac{1400 \cdot 35}{1000} = 49$$

Cavab: 49 m

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Sadə xətti və bucaq ölçüləri yer səthində səmtləşmədə, əşyalara qədər məsafələrin təyin edilməsində və atəş üçün məlumatların hazırlanmasında geniş istifadə olunur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Durduğunuz yerdən müşahidə olunan hədəfə qədər olan məsafəni müəyyən edin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.					
Əməkdaşlıq edir.					
Bucaqölçmə bölgüsündən istifadə edə bilir.					
Minlik düsturundan istifadə üsullarını bilir.					
Yekun qiymət					

Rubrik

I	II	III	IV
Hədəfə qədər olan məsafəni çətinliklə hesablayır.	Hədəfə qədər olan məsafəni təxmini hesablayır.	Hədəfə qədər olan məsafəni hesablayır.	Hədəfə qədər olan məsafəni dəqiqliklə hesablayır.
Hədəflər arasında olan məsafəni çətinliklə hesablayır.	Hədəflər arasında olan məsafəni təxmini hesablayır.	Hədəflər arasında olan məsafəni hesablayır.	Hədəflər arasında olan məsafəni dəqiqliklə hesablayır.

Ev tapşırığı

Minlik düsturu ilə təyin edilmiş bəzi əlaltı əşyaların ölçüləri barədə araşdırma aparın və təqdimat hazırlayın.

MÖVZU: 13

ATICI SİLAHLARLA DAVRANMA VƏ TƏHLÜKƏSİZLİK QAYDALARI

Standart: 2.2.1. Atıcı silahlardan istifadə və onlara texniki xidmət qaydalarına əməl edir.

Dərsin məqsədi:

– Atıcı silahlardan atış və təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.

İş forması:	<i>qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>müzakirə</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (3 dəqiqə)

Atıcı silahlardan atış videoçarx nümayiş etdirilir.

https://www.youtube.com/watch?v=_AMZg8L4KhM

Tədqiqat sualı

Atıcı silahlardan atış zamanı nələrə diqqət etməlisiniz?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Düzgün nişanalma

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Tətbiq qaydaları
Atışa hazırlaşma		
Nişanalma		
Tənəffüsün düzgün təşkili		
Tətiyin çəkilməsi		

İş vərəqi №2

II qrup: Avtomatdan atışın üsul və qaydaları

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Tətbiq qaydaları
Ayaq üstə atəş açmaq üçün vəziyyəti		
Dizi üstə atəş açmaq üçün vəziyyəti		
Uzanaraq atəş açmaq üçün vəziyyəti		
Atışın dayandırılması		

İş vərəqi №3

III qrup: Atıcı silahlardan istifadə zamanı təhlükəsizlik qaydaları

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Tətbiq qaydaları
Silahın boşaldılması		
Silahlara baxışın keçirilməsi		
Təhlükəsizlik qaydaları		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (10 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işlərini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

İlk atışda hədəfi vurmaq hamıda alınmır. Buna nail olmaq üçün düzgün nişan-almanı öyrənmək lazımdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (7 dəqiqə)

Atış üçün vəziyyətin alınmasını praktiki yerinə yetirin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Atıcı silahlardan atış və təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Atıcı silahlardan atış qaydalarına çətinliklə əməl edir.	Atıcı silahlardan atış qaydalarına qismən əməl edir.	Atıcı silahlardan atış qaydalarına əməl edir.	Atıcı silahlardan atış qaydalarına nümunələr göstərməklə əməl edir.
Təhlükəsizlik qaydalarına çətinliklə əməl edir.	Təhlükəsizlik qaydalarına qismən əməl edir.	Təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.	Təhlükəsizlik qaydalarına nümunələr göstərməklə əməl edir.

Ev tapşırığı

Müxtəlif növ atıcı silahlardan atış nümayiş etdirilən videoları internetdə axtarın və axtarış linklərini təqdim edin.

MÖVZU: 14

ATICI SİLAHLARA TEXNİKİ XİDMƏTİN GÖSTƏRİLMƏSİ

Standart: 2.2.1. Atıcı silahlardan istifadə və onlara texniki xidmət qaydalarına əməl edir.

Dərsin məqsədi:

– Atıcı silahların təmizlənməsi və onlara nəzarət baxışının keçirilməsi qaydalarına əməl edir.

İş forması:	<i>böyük qruplarla, fərdi iş</i>
İş üsulu:	<i>klaster, təqdimat, praktiki iş</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Lövhədə “Silahlara texniki xidmət” sözü yazılır və şagirdlərin fikirləri şəxələndirilir.

Tədqiqat sualı

Silahların daim atışa hazır olması üçün nə etmək lazımdır?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Atıcı silahlara hansı hallarda texniki xidmətin göstərilməsi barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Qaydalar
Silahlara texniki xidmət		

İş vərəqi №2

II qrup: Atıcı silahların təmizlənməsi qaydaları barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Qaydalar
Silahların təmizlənməsi		

İş vərəqi №3

III qrup: Atıcı silahlara nəzarət baxışının keçirilməsi qaydaları barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Qaydalar
Silahlara nəzarət baxışı		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (10 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Silahların daim atışa hazır olması üçün texniki xidmət vaxtlı-vaxtında və keyfiyyətli aparılmalıdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə)

Kalaşnikov avtomatının təmizlənməsini praktiki yerinə yetirin.

Qeyd: Məktəbdə təlim silahları yoxdursa, müəllimlər maket üzərində silahın yağlanmayan yerlərinin təmizlənməsini icra etdirirlər.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

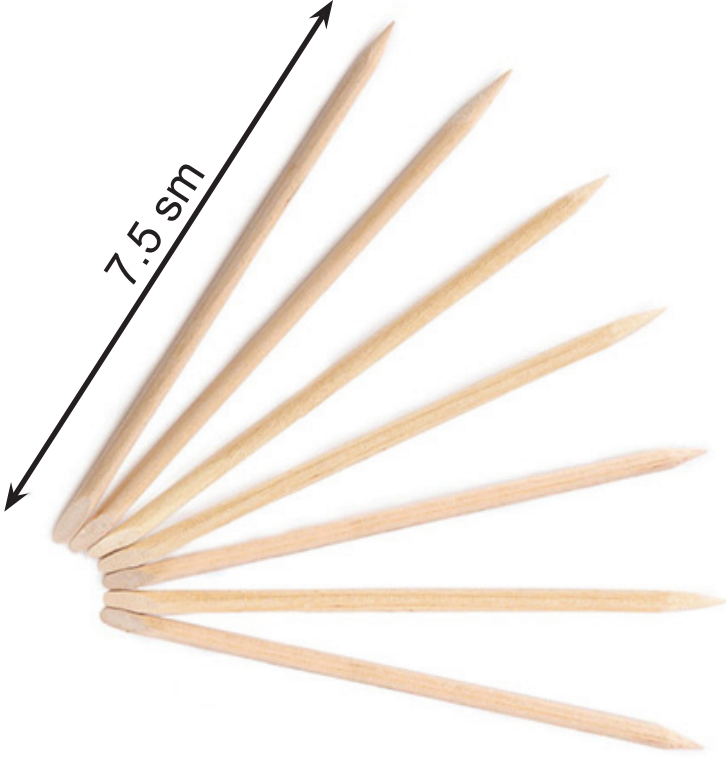
Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Atıcı silahların texniki xidmət qaydalarını əməl edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

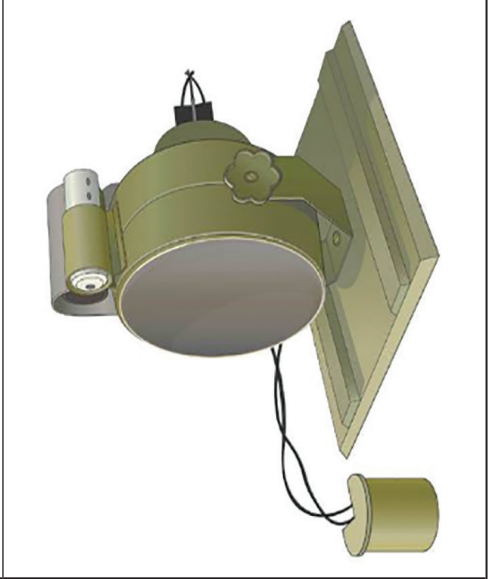
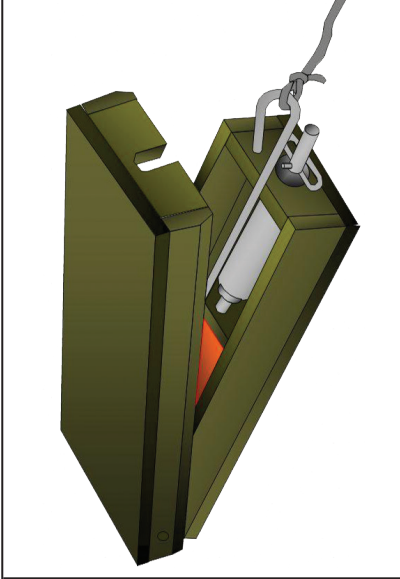
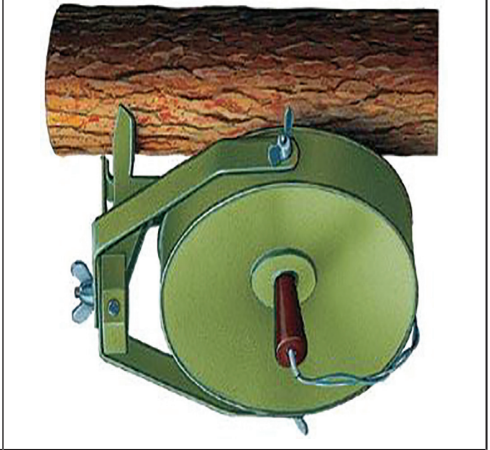
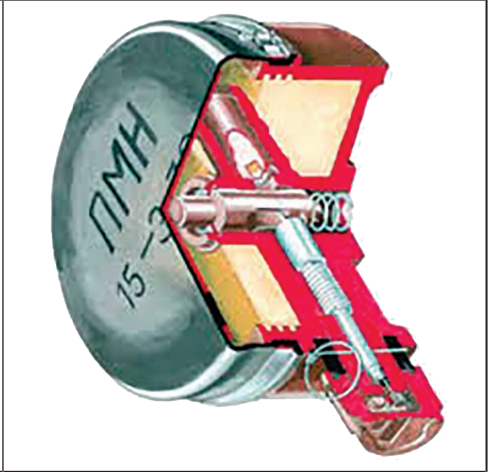
I	II	III	IV
Avtomatın təmizlənməsinə çətinliklə əməl edir.	Avtomatın təmizlənməsinə qismən əməl edir.	Avtomatın təmizlənməsinə əməl edir.	Avtomatın təmizlənməsinə dəqiqliklə əməl edir.
Avtomata baxışın keçirilməsini çətinliklə əməl edir.	Avtomata baxışın keçirilməsini qismən əməl edir.	Avtomata baxışın keçirilməsini əməl edir.	Avtomata baxışın keçirilməsini nümunələrlə əməl edir.

Ev tapşırığı

Silahdaki dərinlikləri təmizləmək üçün taxtadan çubuq hazırlayın.

MÜHƏNDİS SURSATLARI

MÖVZU: 15

PİYADA ƏLEYHİNƏ FUQAS MİNALARI

Standart: 2.2.2. Mina-partlayış qurğularının ümumi quruluşunu, tətbiqi üsullarını izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Piyada əleyhinə fuqas minalarının ümumi quruluşunu və tətbiqi üsullarını şərh edir.

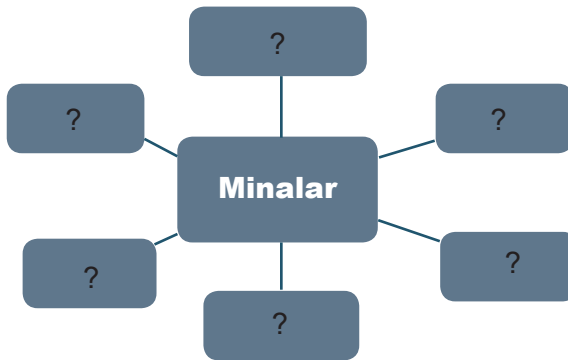
İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>klaster, müzakirə</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (3 dəqiqə)

10-cu sinifdə minalar mövzusunda nələri öyrənmişik? Fikirlər dinlənilir və lövhədə qeyd edilir.

Tədqiqat sualı

Piyada əleyhinə fuqas minalarının hansı xüsusiyyətləri var?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Piyada əleyhinə fuqas ПМД-6 minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
ПМД-6			

İş vərəqi №2

II qrup: Piyada əleyhinə fuqas ПМН-2 minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
ПМН-2			

İş vərəqi №3

III qrup: Piyada əleyhinə fuqas ПМН minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
ПМН			

İş vərəqi №4

IV qrup: Piyada əleyhinə fuqas ПФМ minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
ПФМ			

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (12 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Ərazilərimizin işğaldan azad olunmasından sonra piyada əleyhinə fuqas minalarının vaxtında aşkarlanması və zərərsizləşdirilməsi baxımından siz gənclərin hərbi bilikləri bu məsələnin həllində öz rolunu oynayacaqdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Piyada əleyhinə fuqaslı minalar "Taktiki-texniki xüsusiyyətləri" cədvəlini iş dəftərinizə qeyd edin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Piyada əleyhinə fuqas minalarının taktiki-texniki xüsusiyyətlərini şərh edir.				
Piyada əleyhinə fuqas minalarının quruluşu və iş prinsipini şərh edir.				
Piyada əleyhinə fuqas minalarının zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Piyada əleyhinə fuqas minalarının çətinliklə şərh edir.	Piyada əleyhinə fuqas minalarının qismən şərh edir.	Piyada əleyhinə fuqas minalarının şərh edir.	Piyada əleyhinə fuqas minalarının nümunələr göstərməklə şərh edir.

Ev tapşırığı

Piyada əleyhinə fuqas minalarının partlamasına dair internetdən videomateriallər axtarıb-tapın.

MÖVZU: 16

PIYADA ƏLEYHİNƏ QƏLPƏLİ MİNALAR

Standart: 2.2.2. Mina-partlayış qurğularının ümumi quruluşunu, tətbiqi üsullarını izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Piyada əleyhinə qəlpəli minaların ümumi quruluşunu və tətbiqi üsullarını izah edir.

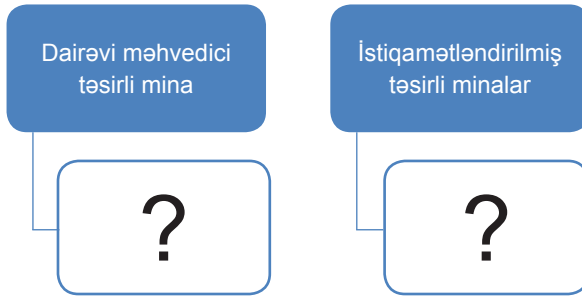
İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, müzakirə</i>
Resurslar:	<i>dərslük, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

1. Qəlpəli (ПOM3-2M, O3M-72, MOH-50, MOH-90, MOH-100 və MOH-200) minaları xassələrinə görə cədvəldə yazın.
2. Elektron lövhə olarsa, konteyner üsulundan istifadə etmək olar.

Tədqiqat sualı

Piyada əleyhinə qəlpəli minaların hansı xüsusiyyətləri var?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Piyada əleyhinə qəlpəli POM3-2M minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
POM3-2M			

İş vərəqi №2

II qrup: Piyada əleyhinə qəlpəli O3M-72 minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
O3M-72			

İş vərəqi №3

III qrup: Piyada əleyhinə qəlpəli MOH-50 minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
MOH-50			

İş vərəqi №4

IV qrup: Piyada əleyhinə qəlpəli MOH-90 minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
MOH-90			

İş vərəqi №5

V qrup: Piyada əleyhinə qəlpəli MOH-100 və MOH-200 minalarının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
MOH-100 MOH-200			

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

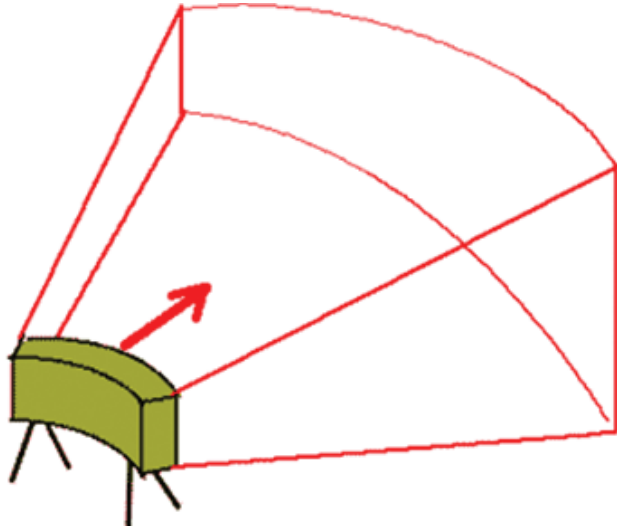
Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Piyada əleyhinə qəlpəli minaların döyüşdə zərərvermə amillərini nəzərə alaraq onlarla təhlükəsiz davranış qaydalarını bilmək müasir dövrümüzün tələbidir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

İstiqamətləndirilmiş minaların hədəfə tuşlanması praktiki yerinə yetirin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.					
Əməkdaşlıq edir.					
Piyada əleyhinə qəlpəli minaların taktiki- texniki xüsusiyyətlərini izah edir.					
Piyada əleyhinə qəlpəli minaların qurulu- şu və iş prinsipini izah edir.					
Piyada əleyhinə qəlpəli minaların zərər- sizləşdirilməsi qaydalarını izah edir.					
Yekun qiymət					

Rubrik

I	II	III	IV
Piyada əleyhinə qəlpəli minaları çətinliklə izah edir.	Piyada əleyhinə qəlpəli minaları qismən izah edir.	Piyada əleyhinə qəlpəli minaları izah edir.	Piyada əleyhinə qəlpəli minaları nümunələr göstərməklə izah edir.

Ev tapşırığı

Piyada əleyhinə qəlpəli minaların zərərsizləşdirilməsinə dair internetdən video-materiallar axtarın və təqdimat hazırlayın.

MÖVZU: 17

TANK ƏLEYHİNƏ MİNALAR

Standart: 2.2.2. Mina-partlayış qurğularının ümumi quruluşunu, tətbiqi üsullarını izah edir.

Dərsin məqsədi:

– Tank əleyhinə minaların ümumi quruluşunu və tətbiqi üsullarını izah edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>BİBÖ, müzakirə</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Tırtıl əleyhinə minaların təyinatı	Tırtıl əleyhinə minaların ümumi quruluşunu və tətbiqi üsullarını	
Dib əleyhinə minaların təyinatı	Dib əleyhinə minaların ümumi quruluşunu və tətbiqi üsullarını	
Bort əleyhinə minaların təyinatı	Bort əleyhinə minaların ümumi quruluşunu və tətbiqi üsullarını	

Tədqiqat sualı

Tank əleyhinə minaların hansı xüsusiyyətləri var?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Tırtıl əleyhinə TM-57, TM-62M minalarının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
TM-57 TM-62M			

İş vərəqi №2

II qrup: Dib əleyhinə TMK-2 minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
TMK-2			

İş vərəqi №3

III qrup: Dib əleyhinə TM-72 minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
TM-72			

İş vərəqi №4

IV qrup: Bort əleyhinə TM-83 minasının taktiki-texniki xüsusiyyətləri, quruluşu, iş prinsipi və zərərsizləşdirilməsi qaydalarını şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Taktiki-texniki xüsusiyyətləri	Quruluşu və iş prinsipi	Zərərsizləşdirilməsi qaydaları
TM-83			

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. BİBÖ cədvəlinin “Öyrəndim” xanası doldurulur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

TM-72 minasında partladıcının döyüş vəziyyətinə keçirilməsini praktiki yerinə yetirin.

Qeyd: TM-72 minası olmayanlar partladıcının döyüş vəziyyətinə keçirilməsi videoçarxı nümayiş etdirilə bilər.

<https://www.youtube.com/watch?v=avqHf5YU11E>

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I grup	II grup	III grup	IV grup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Tank əleyhinə minaların taktiki-texniki xüsusiyyətlərini izah edir.				
Tank əleyhinə qəlpələnən minaların quruluşu və iş prinsipini izah edir.				
Tank əleyhinə minaların zərərsizləşdirilməsi qaydalarını izah edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Tank əleyhinə minaların ümumi quruluşunu çətinliklə izah edir.	Tank əleyhinə minaların ümumi quruluşunu qismən izah edir.	Tank əleyhinə minaların ümumi quruluşunu izah edir.	Tank əleyhinə minaların ümumi quruluşunu nümunələr göstərməklə izah edir.
Tank əleyhinə minaların tətbiqi üsullarını çətinliklə izah edir.	Tank əleyhinə minaların tətbiqi üsullarını qismən izah edir.	Tank əleyhinə minaların tətbiqi üsullarını izah edir.	Tank əleyhinə minaların tətbiqi üsullarını nümunələr göstərməklə izah edir.

Ev tapşırığı

İnternetdən tank əleyhinə minaların basdırılması və zərərsizləşdirilməsinə dair videomateriallar izləyin və praktik bacarıqlarınızı təkmilləşdirin.

İkinci dərstdə praktiki icra edin.

MÖVZU: 18

TANKLAR VƏ ZİREHLİ TEXNİKALARLA MÜBARİZƏ

Standart: 2.2.3. Zirehli döyüş texnikaları ilə mübarizə üsulları barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Tankların tək-tək məhv edilməsi üsulları barədə təqdimatlar edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>beyin həmləsi, müzakirə</i>
Resurslar:	<i>dərslük, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (3 dəqiqə)

T-72 tankının videoçarxı və ya şəkilləri nümayiş etdirilir.

Şagirdlərin materiallarla bağlı fikirləri dinlənir və tədqiqat sualına keçilir.

<https://www.youtube.com/watch?v=UkEGfl6n34>

Tədqiqat sualı

Tanklarla necə mübarizə aparmaq olar?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Tanklarla mübarizə aparmaq üçün lazım olan vasitələr barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Vasitələr	Tətbiq üsulları
	
	
	
	

İş vərəqi №2

II qrup: Tankın zəif yerlərini qeyd edərək təqdimat edin.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

İş vərəqi №3

III qrup: Tankın hansı üsulla ələ keçirilməsi barədə təqdimat edin.

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (12 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Tanklarla mübarizə aparmaq üçün bölmədə olan silah və vasitələrdən məharətlə istifadə etməyi bacarmaq, lazım gələndə cəsarətlə tankın üzərinə atılmaq və onu "kor" etmək lazımdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Tank əleyhinə əl qumbarasının və ya qumbaraatanın şəklini çəkin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Tanklarla mübarizə aparılması barədə təqdimat edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Tanklarla mübarizə haqqında çətinliklə təqdimat edir.	Tanklarla mübarizə haqqında qismən təqdimat edir.	Tanklarla mübarizə haqqında təqdimat edir.	Tanklarla mübarizə haqqında nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Tanklarla mübarizə aparmaq üçün dünyada mövcud olan silahlar barədə internetdən məlumat toplayın.

1. Gll və ya bařqa zədələyici elementlərlə atř aparmaq un nəzərdə tutulmuř, çapı 20 mm- qədər olah llli silah n adlanır?

- A) Atıcı silah
- B) Soyuq silah
- C) Pnevmatik silah
- D) Atma silah

2. Təyinatına, əsas xsusiyt v parametrlərinə görə atıcı silahların nvn aid deyil.

- A) Dyř silahları
- B) Mülki silahlar
- C) Təlim silahları
- D) Xidməti silahlar
- E) Balıqçılıq silahları

3. řxsi heyətə silahlardan istifadə etmək qaydalarını atř açmadan öyrətmək un nəzərdə tutulmuř silah hansıdır?

- A) Dyř atıcı silahları
- B) Pnevmatik silahlar
- C) Təlim atıcı silahları
- D) Soyuq silahlar

4. Mülki atıcı silahların təyinatına aid deyil.

- A) Ov silahları
- B) İdman silahları
- C) znmdafe silahları
- D) Basqınetm silahları

5. Atıcı silahların çapına görə nvn aid deyil.

- A) Kiçik aplı silahlar
- B) Orta aplı silahlar
- C) İri aplı silahlar
- D) Nəhəng aplı silahlar

6. Atış zamanı xüsusi dəzgah üzərində qurulan atıcı silah hansıdır?

- A) Əl atıcı silahları
- B) Dəzgahlı atıcı silahlar
- C) Fərdi silah
- D) Qrup silahı

7. Döyüşdə bir atıcı tərəfindən qulluq edilən silah hansıdır?

- A) Fərdi atıcı silahlar
- B) Qrup atıcı silahları
- C) Dəzgahlı atıcı silahlar
- D) Soyuq silahlar

8. Bir minlik hansı mərkəzi bucağa deyilir?

9. Düşmən əsgəri 0–05 bucaq altında görünür. Hədəfə qədər olan məsafəni tapın.

10. Yerindən atış açarkən seçilən atış vəziyyətindən deyil.

- A) Ayaq üstündən
- B) Diz üstündən
- C) Üzanaraq
- D) Böyrü üstə

11. Silahın lüləsində zibil, qatılaşmış yağ və s. kənar maddələr olduqda atış açmaq nəyə görə qadağandır?

12. Nəzarət baxışı keçirilən hallara aid deyil.

- A) Gündəlik
- B) Təmizləmə vaxtı
- C) Məşğələlərdən və naryaddan əvvəl
- D) Döyüş şəraitində gün ərzində, döyüş tapşırığını yerinə yetirməzdən əvvəl
- E) Anbara təhvil verməzdən əvvəl

13. Piyada əleyhinə fuqaslı minaları sadalayın.

14. Piyada əleyhinə qəlpələnən minaları sadalayın.

15. Tırtıl və dib əleyhinə minaları sadalayın.

16. Bort əleyhinə minaları sadalayın.

17. Tankın zəif tərəflərini yazın.

18. Güllənin lazımi istiqamətə və müəyyən məsafəyə uçması üçün silahın lülə kanalına lazımi vəziyyətin verilməsi hərəkətləri nə adlanır?

- A) Nişanalma
- B) İstiqamətləndirmə
- C) Yaxınlaşdırma
- D) Yoxlama

19. Avtomatdan atəş açma ardıcılığını qeyd edin.

- A) Atış üçün vəziyyətin alınması, silahın doldurulması, atəşin açılması, atəşin dayandırılması, silahın yoxlanılması
- B) Silahın doldurulması, atəşin açılması, atış üçün vəziyyətin alınması, atəşin dayandırılması, silahın yoxlanılması
- C) Atəşin dayandırılması, atış üçün vəziyyətin alınması, silahın yoxlanılması, silahın doldurulması, atəşin açılması
- D) Atış üçün vəziyyətin alınması, atəşin dayandırılması, silahın doldurulması, silahın yoxlanılması, atəşin açılması

20. Atıcı silahları daima döyüşə hazır vəziyyətdə saxlamaq, istismar zamanı əmələ gələn nasazlığı aradan qaldırmaq məqsədilə nə edilir?

- A) Texniki xidmət keçirilir.
- B) Silahın taxta hissələrini yağlayır.
- C) Silahı silahsaxlama otağından çıxarır.
- D) Silahı atış meydanında istidən və soyuqdan qoruyur.

**KSQ – 3.
CAVABLAR**

1. Güllə və ya başqa zədələyici elementlərlə atəş aparmaq üçün nəzərdə tutulmuş, çapı 20 mm-ə qədər olan lüləli silah nə adlanır?
A
2. Təyinatına, əsas xüsusiyyət və parametrlərinə görə atıcı silahların növünə aid deyil:
E
3. Şəxsi heyətə silahlardan istifadə etmək qaydalarını atəş açmadan öyrətmək üçün nəzərdə tutulmuş silah hansıdır?
A
4. Mülki atıcı silahların təyinatına aid deyil.
D
5. Atıcı silahların çapına görə növünə aid deyil.
D
6. Atəş zamanı xüsusi dəzgah üzərində qurulan atıcı silah hansıdır?
B
7. Döyüşdə bir atıcı tərəfindən qulluq edilən silah hansıdır?
A
10. Yerindən atəş açarkən seçilən atış vəziyyətindən deyil.
D
12. Nəzarət baxışı keçirilən hallara aid deyil.
E
18. Güllənin lazımı istiqamətə və müəyyən məsafəyə uçması üçün silahın lülə kanalına lazımı vəziyyətin verilməsi hərəkətləri nə adlanır?
A
19. Avtomatdan atış açma ardıcılığını qeyd edin.
A
20. Atıcı silahları daima döyüşə hazır vəziyyətdə saxlamaq, istismar zamanı emələ gələn nasazlığı aradan qaldırmaq məqsədilə nə edilir?
A

TƏDRİS VAHİDİ – IV

HƏRBİ TOPOQRAFIYA

TƏDRİS VAHİDLƏRİ ÜZRƏ REALLAŞDIRILACAQ ALT STANDART

2.3.1. Topoqrafik xəritələrdən istifadə edir.

Standart	Mövzu №	Mövzunun adı	Saat	Derslik Səh. №	Metodik vəsait Səh. №
2.3.1.	19	Topoqrafik xəritələrin oxunması (Dərs 1, 2)	2	104	130
2.3.1.	20	Xəritə üzərində coğrafi və düzbucaqlı koordinatların təyin edilməsi (Dərs 1, 2)	2	109	133
2.3.1.	21	Hərəkət zamanı yer səthində xəritələrdən istifadə (Dərs 1, 2)	2	116	136

MÖVZU: 19

TOPOQRAFİK XƏRİTƏLƏRİN OXUNMASI (Dərs 1, 2)

Standart: 2.3.1. Topoqrafik xəritələrdən istifadə edir.

Dərsin məqsədi:

– Topoqrafik xəritələri oxuya bilir.

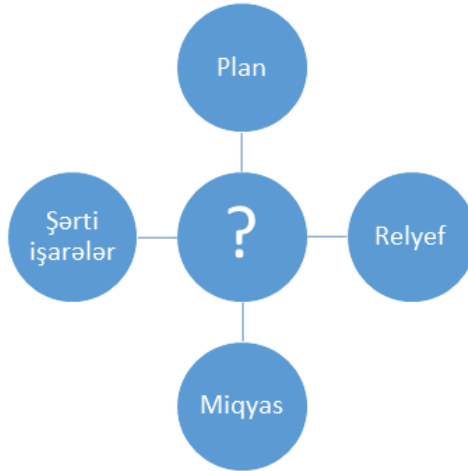
İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>beyin həmləsi, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslük, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, xəritə</i>
İntegrasiya:	Coğrafiya – 6-cı sinif. 1.3.1. Kartoqrafik təsvirlərdə istifadə olunan elementləri şərh edir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (6 dəqiqə)

Sağdan sola, sadədən mürəkkəbə doğru yazılmış sözləri sual-cavab edərək şagirdlərdən “Topoqrafik xəritə” sözü alınaraq mərkəzə yazılır.

Tədqiqat sualı

Topoqrafik xəritələrin oxunması üçün nələri bilmək lazımdır?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

İş vərəqi №1

I qrup: Xəritələrin miqyasının oxunması barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İstifadə qaydaları
Xəritələrin miqyası		

İş vərəqi №2

II qrup: Topoqrafik xəritələrin məzmunu barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İstifadə qaydaları
Xəritələrin məzmunu		

İş vərəqi №3

III qrup: Topoqrafik xəritələrin şərti işarələrinin oxunması barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İstifadə qaydaları
Xəritələrin şərti işarələri		

İş vərəqi №4

IV qrup: Yer səthinin relyefinin oxunması barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İstifadə qaydaları
Yer səthinin relyefi		

İş vərəqi №5

V qrup: Relyefin xəritədə təsvirinin oxunması barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İstifadə qaydaları
Relyefin xəritədə təsviri		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Yer şəraitinin kəşfiyyatının aparılması, döyüş əməliyyatlarının planlaşdırılması və idarə olunmasını topoqrafik xəritələrsiz təsəvvür etmək artıq mümkün deyil.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Sizcə, döyüş əməliyyatlarının planlaşdırılmasında topoqrafik xəritələrin rolu nədən ibarətdir? Esse yazın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.					
Əməkdaşlıq edir.					
Topoqrafik xəritələrin oxunması üsullarını şərh edir.					
Yekun qiymət					

Rubrik

I	II	III	IV
Topoqrafik xəritələri çətinliklə oxuya bilir.	Topoqrafik xəritələri qismən oxuya bilir.	Topoqrafik xəritələri oxuya bilir.	Topoqrafik xəritələri nümunələr göstərməklə oxuya bilir.

Ev tapşırığı

Yaşadığınız yerdən oxuduğunuz məktəbə qədər olan məsafənin görüntüsünü internetdə axtarıb-tapın.

İkinci dərsdə ev tapşırıqları müzakirə edilir və cütlərlə xəritə üzərində oxuma işi aparılır.

MÖVZU: 20

XƏRİTƏ ÜZƏRİNDƏ COĞRAFI VƏ DÜZBUCAQLI KOORDİNLARIN TƏYİN EDİLMƏSİ (Dərs 1, 2)

Standart: 2.3.1. Topoqrafik xəritələrdən istifadə edir.

Dərsin məqsədi:

– Xəritə çərçivəsi üzrə coğrafi, düzbucaqlı koordinatları təyin edir və nöqtəni xəritəyə köçürür.

İş forması:	<i>qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>beyin həmləsi, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, xəritə</i>

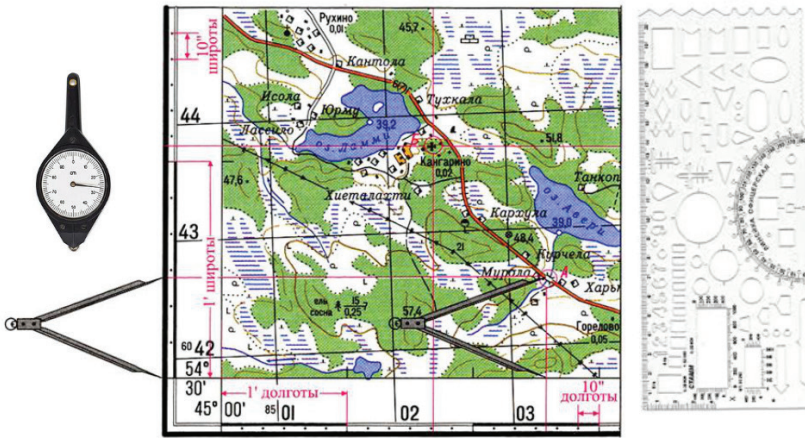
Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (6 dəqiqə)

Şəkilə nə görürsünüz?

“Ölçmə alətləri nə üçün lazımdır?” sualını şagirdlər cavablandırmalıdır. Cavablar dinlənildikdən sonra izahat verilir və tədqiqat sualına keçilir.

<https://drive.google.com/open?id=0Bwq0au6sZooKRHBtZu4VjFPeDQ>

Tədqiqat sualı

Topoqrafik xəritələrdə ölçülər nə üçün aparılır?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

İş vərəqi №1

I qrup: Xəritə çərçivəsi üzrə $\varphi = 54^{\circ}30'28''$ və $\lambda = 45^{\circ}02'35''$ coğrafi koordinatının təyin edilməsi barədə tədqiqat aparın və xəritədə tapın.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Tətbiq qaydaları
Coğrafi koordinat		

İş vərəqi №2

II qrup: Xəritədə $x = 6657575$ və $y = 7361335$ düzbucaqlı koordinatın təyin edilməsi barədə tədqiqat aparın və xəritəyə köçürün.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Tətbiq qaydaları
Düzbucaqlı koordinat		

İş vərəqi №3

III qrup: $x = 6045400$, $y = 4365380$ düzbucaqlı koordinatlarına görə nöqtənin xəritəyə köçürülməsi barədə tədqiqat aparın və xəritəyə köçürün.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Tətbiq qaydaları
Nöqtənin xəritəyə köçürülməsi		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Yer səthində nöqtələrin vəziyyətini coğrafi, düzbucaqlı, zonal və yüksəklik koordinatları əsasında təyin etmək olar.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

$x = 6065200$ m, $y = 4312350$ m olan nöqtəni iş xəritəsinə köçürün.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Topoqrafik xəritələrin koordinatlarının təyin olunması üsullarından istifadə edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Düzbucaqlı koordinatları çətinliklə təyin edir.	Düzbucaqlı koordinatları qismən təyin edir.	Düzbucaqlı koordinatları təyin edir.	Düzbucaqlı koordinatları dəqiqliklə təyin edir.
Coğrafi koordinatları çətinliklə təyin edir.	Coğrafi koordinatları qismən təyin edir.	Coğrafi koordinatları təyin edir.	Coğrafi koordinatları dəqiqliklə təyin edir.

Ev tapşırığı

Topoqrafik xəritələrdən istifadənin əhəmiyyəti barədə esse yazın.

İkinci dərsdə ev tapşırıqları müzakirə edilir və xəritə üzərində koordinatların hesablanması işi aparılır.

MÖVZU: 21

HƏRƏKƏT ZAMANI YER SƏTHİNDƏ XƏRİTƏLƏRDƏN İSTİFADƏ

Standart: 2.3.1. Topoqrafik xəritələrdən istifadə edir.

Dərsin məqsədi:

– Hərəkət zamanı xəritədən istifadə edərək səmtləne bilir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>Sual-cavab, praktiki iş</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Üfüqün cəhətlərinə və yerin relyefinə (oriyentirlərə) görə səmtlənmə yolları artıq 10-cu sinifdə öyrədilmişdir. Bu baxımdan da səmtlənmənin nə olduğu şagirdlərə bir daha təkrarladılır. Şagirdlərlə xəritəsiz səmtlənmə barədə müzakirələr aparılır və tədqiqat sualına keçid edilir.

Tədqiqat sualı

Hərəkətə hazırlıq zamanı xəritədən istifadə edərək necə səmtləne bilərik?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Yol boyu hərəkətin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq topoqrafik xəritədə hərəkət marşrutu seçin və seçilmiş marşrutu xəritədə çəkin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Yol boyu hərəkət		

İş vərəqi №2

II qrup: Yolsuzluq şəraitində hərəkətin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq topoqrafik xəritədə hərəkət marşrutu seçin və seçilmiş marşrutu xəritədə çəkin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Yolsuzluq şəraitində hərəkət		

İş vərəqi №3

III qrup: Qapalı ərazidə, meşədə hərəkətin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq topoqrafik xəritədə hərəkət marşrutu seçin və seçilmiş marşrutu xəritədə çəkin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Qapalı ərazidə meşədə hərəkət		

İş vərəqi №4

IV qrup: Gecə vaxtı hərəkətin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq topoqrafik xəritədə hərəkət marşrutu seçin və seçilmiş marşrutu xəritədə çəkin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Gecə vaxtı hərəkət		

İş vərəqi №5

V qrup: Avtomobillə hərəkətin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq topoqrafik xəritədə hərəkət marşrutu seçin və seçilmiş marşrutu xəritədə çəkin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Avtomobillə hərəkət		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Xəritədə AB 45° 200 m, BC 175° 250 m, CD 25° 300 m azimutları üzrə hərəkət marşrutu hazırlayın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

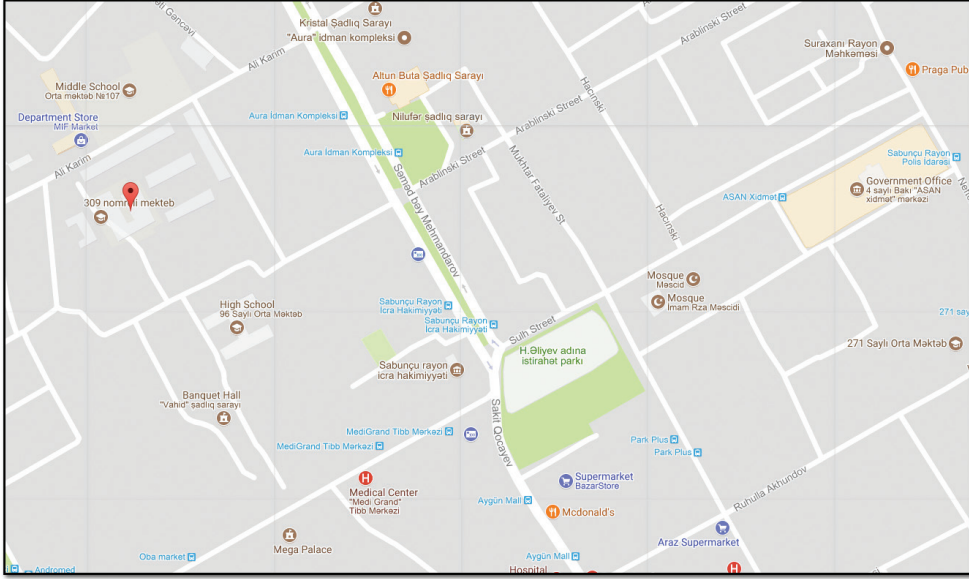
Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup	V qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.						
Əməkdaşlıq edir.						
Hərəkətin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq xəritədən istifadə edir.						
Xəritədən istifadə edərək səmtləne bilir.						
Yekun qiymət						

Rubrik

I	II	III	IV
Səmtlənəmədə xəritədən çətinliklə istifadə edir.	Səmtlənəmədə xəritədən qismən istifadə edir.	Səmtlənəmədə xəritədən istifadə edir.	Səmtlənəmədə xəritədən dəqiqliklə istifadə edir.

Ev tapşırığı

Yaşadığınız ərazidən oxuduğunuz məktəbə qədər olan məsafənin hərəkət marşrutunu əvvəlki dərstdə internetdən götürdüyünüz görüntünün üzərində çəkin.

İkinci dərstdə ev tapşırıqları müzakirə edilir və xəritə üzərində səmtlənəmə işi ərazidə praktiki aparılır.

1. Aşağıdakılardan hansı böyükmiqyaslı xəritədir?

- A) 1:10 000
- B) 1:100 000
- C) 1:200 000
- D) 1:500 000

2. Marşlarda, düşmənin izlənməsində, Yer səthində səmtlənədə hansı xəritələr tətbiq edilir?

- A) Böyük miqyaslı
- B) Orta miqyaslı
- C) Kiçik miqyaslı
- D) Bütün xəritələr

3. Hidroqrafik obyektlərə aid deyil.

- A) Dənizlər
- B) Göllər
- C) Çaylar
- D) Bulaqlar
- E) Çəmənliklər

4. Xətti şərti işarələrə aid deyil.

- A) Yollar
- B) Çaylar
- C) Üzümlük
- D) Kanallar

5. Dağın ən hündür nöqtəsi nə adlanır?

- A) Silsilə
- B) Yamac
- C) Gədik
- D) Zirvə

6. Böyükmiqyaslı xəritələr harada tətbiq edilir?

7. Ox meridianına və ekvatora paralel xətlərin kəsişməsindən nə əmələ gəlir?

- A) koordinat şəbəkəsi
- B) Dəyişdirilmiş ordinatlar
- C) Kanallar şəbəkəsi
- D) Çaylar şəbəkəsi

8. Üfüqi xətlərin rəqəmləri nəyi göstərir?

- A) Kilometr hesabı ilə absislərin sıfırıncı meridiandan olan məsafələrini
- B) Kilometr hesabı ilə absislərin ekvatordan olan məsafələrini
- C) Kilometr hesabı ilə qütblərdən olan məsafəni
- D) Bütün variantlar doğrudur.

9. İki qonşu dağ yamaclarının birləşdiyi alçaq yer necə adlanır?

- A) Çuxur
- B) Silsilə
- C) Dərə
- D) Gədik

10. Dərənin yamacları və ya dənizin sahilləri ilə uzanan az meyilli, yaxud yastı pilləvarı sahələr necə adlanır?

- A) Çuxur
- B) Silsilə
- C) Dərə
- D) Terras

11. Yüksəkliyi 200 m-dən az olan düzənlik nə adlanır?

- A) Çuxur
- B) Silsilə
- C) Ovalıq
- D) Terras

12. Hansı şəraitdə hərəkət edərkən avtomobilin keçə biləcəyi marşrut seçilir?

- A) Yolsuzluq şəraitində hərəkət edərkən
- B) Avtomobillə hərəkət zamanı
- C) Qapalı şəraitdə, meşədə hərəkət edərkən
- D) Gecə vaxtı hərəkət edərkən

13. Böyükmiqyaslı xəritələr hansı varianta uyğundur?

- A) 100000
- B) 1:25000
- C) 1:200000
- D) 1:500000

14. Yol boyu hərəkət zamanı əvvəlcədən nələr öyrənilir?

15. Hansı şəraitdə hərəkət edərkən kompasdan istifadə edilir? (Azimutlar üzrə hərəkət xəritədə hazırlanır.)

- A) Yolsuzluq şəraitində hərəkət edərkən
- B) Yol boyu hərəkət edərkən
- C) Qapalı şəraitdə, meşədə hərəkət edərkən
- D) Gecə vaxtı hərəkət edərkən

KSQ – 4. CAVABLAR

1. Aşağıdakılardan hansı böyükmiqyaslı xəritədir?
A
2. Marşlarda, düşmənin izlənməsində, yer səthində səmtlənmədə hansı xəritələr tətbiq edilir?
B
3. Hidroqrafik obyektlərə aid deyil.
E
4. Xətti şərti işarələrə aid deyil.
C
5. Dağın ən hündür nöqtəsi nə adlanır?
D
7. Ox meridianına və ekvatora paralel xətlərin kəsişməsindən nə əmələ gəlir?
A
8. Üfüqi xətlərin rəqəmləri nəyi göstərir?
B
9. İki qonşu dağ yamaclarının birləşdiyi alçaq yer necə adlanır?
D
10. Dərənin yamacları və ya dənizin sahilləri ilə uzanan az meyilli, yaxud yastı pilləvarı sahələr necə adlanır?
D
11. Yüksəkliyi 200 m-dən az olan düzənlik nə adlanır?
C
12. Hansı şəraitdə hərəkət edərkən avtomobilin keçə biləcəyi marşrut seçilir?
B
13. Böyükmiqyaslı xəritələr hansı varianta uyğundur?
B
15. Hansı şəraitdə hərəkət edərkən kompasdan istifadə edilir? (Azimutlar üzrə hərəkət xəritədə hazırlanır.)
C

TƏDRİS VAHİDİ – V

MÜLKİ MÜDAFİƏ

TƏDRİS VAHİDLƏRİ ÜZRƏ REALLAŞDIRILACAQ ALT STANDARTLAR

- 2.4.1. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.
- 2.4.2. Təbii fəlakət zonalarında əhəlinin hərəkəti və mühafizəsi barədə təqdimat edir.
- 2.4.3. Kütləvi qırğın silahlarının növlərinin (nüvə, kimyəvi və bioloji, bakterioloji) dağıdıcı vasitələri və onlardan mühafizə üsullarını şərh edir.
- 2.5.1. Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə edir.
- 2.5.2. Radiasiya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarından istifadə edir.

Standart	Mövzu №	Mövzunun adı	Saat	Dərslik Səh. №	Metodik vəsait Səh. №
2.4.1	22	Mülki müdafiənin vəzifələri və təşkili	1	119	146
2.4.1	23	Müxtəlif növ fəvqəladə hadisələr zamanı əhalinin mühafizəsinin təşkili	1	125	149
2.4.1	24	Fəvqəladə hadisələr zamanı xəbərdarlıq siqnalları və əhalinin köçürülməsi qaydaları	1	129	153
2.4.1	25	Kollektiv mühafizə qurğuları	1	134	156
2.4.2.	26	Radiasiya, kimyəvi və bakteriooloji kəşfiyyatın təşkili	1	139	159
2.4.2.	27	Təbii fəlakətlər, onların ərazilərə görə xarakterikliyi və nəticələrin təqribi proqnozlaşdırılması	1	144	161
2.4.2.	28	Xilasətmə tədbirləri zamanı əhalinin hərəkətləri	1	151	164
2.4.3.	29	Kütləvi qırğın silahlarının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması	1	155	167
2.5.1.	30	Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə qaydaları (Dərs 1, 2)	2	159	170
2.5.2.	31	Kimyəvi kəşfiyyat və radiasiyaya nəzarət cihazlarından istifadə qaydaları	1	164	173

MÖVZU: 22

MÜLKİ MÜDAFİƏNİN VƏZİFƏLƏRİ VƏ TƏŞKİLİ

Standart: 2.4.1. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Mülki müdafiənin təşkili və əhəmiyyətinə dair təqdimat edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>anlayışın çıxarılması, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslük, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Sadədən mürəkkəbə doğru saat əqrəbi istiqamətində açar sözlərdən istifadə edərək şagirdlərdən təqribi olaraq mülki müdafiə anlayışı alınır və mərkəzə yazılır.

Tədqiqat sualı

Əhalinin mülki müdafiəsi necə təşkil edilir?

Tədqiqatın aparılması (15 dəqiqə)

Tapşırıq:

I qrup: Mülki müdafiənin əhəmiyyəti barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Əhəmiyyəti
Mülki müdafiə		

II qrup: İdarə və müəssisələrdə mülki müdafiənin təşkilinə dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Əhəmiyyəti
İdarə və müəssisələrdə mülki müdafiənin təşkili		

III qrup: Mülki müdafiənin təşkilində vətəndaşların vəzifələrinə dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Əhəmiyyəti
Mülki müdafiənin təşkilində vətəndaşların vəzifələri		

IV qrup: Əhalini mühafizə etmək üçün mülki müdafiənin gördüyü tədbirlərə dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Əhəmiyyəti
Əhalini mühafizə etmək üçün mülki müdafiənin gördüyü tədbirlər		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (12 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Əhali mühafizənin qaydalarını mükəmməl bilsə və mühafizə düzgün təşkil edilsə, itkilər az olar.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

İndiyədək məktəbimizdə keçirilən ən yaddaqalan “1 Mart – Ümumdünya Mülki Müdafiə Günü” haqqında esse yazın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.					
Əməkdaşlıq edir.					
Mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.					
Yekun qiymət					

Rubrik

I	II	III	IV
Mülki müdafiənin əhəmiyyətini çətinliklə izah edir.	Mülki müdafiənin əhəmiyyətini qismən izah edir.	Mülki müdafiənin əhəmiyyətini izah edir.	Mülki müdafiənin əhəmiyyətini nümunələr göstərməklə izah edir.
Mülki müdafiənin təşkilində vətəndaşların vəzifələrini çətinliklə izah edir.	Mülki müdafiənin təşkilində vətəndaşların vəzifələrini qismən izah edir.	Mülki müdafiənin təşkilində vətəndaşların vəzifələrini izah edir.	Mülki müdafiənin təşkilində vətəndaşların vəzifələrini nümunələr göstərməklə izah edir.

Ev tapşırığı

1 Mart – Ümumdünya Mülki Müdafiə Günü'nün yaranma tarixini araşdırın.

MÖVZU: 23

MÜXTƏLİF NÖV FÖVQƏLADƏ HADİSƏLƏR ZAMANI ƏHALİNİN MÜHAFİZƏSİNİN TƏŞKİLİ

Standart: 2.4.1. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Mülki müdafiənin təşkili və əhəmiyyətinə dair təqdimat edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>klaster, təqdimat, Venn diaqramı</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, mülki müdafiəyə aid əlavə vəsait</i> https://herbirehberler.blogspot.com/

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

“Fövqəladə hadisələrdə əhalinin mühafizəsinin təşkili” ifadəsi lövhədə yazılır. Daha sonra fikirlər şaxələndirilərək səhvlər büruzə verilmədən aşağıdakı fikirlərə uyğun olanı seçilir və boş xanalara yazılır:

- Əhalinin xəbərdar edilməsi
- Əhalinin köçürülməsi
- Radiasiya və kimyəvi mühafizə
- Bioloji yoluxmadan mühafizə
- Mühafizə qurğularında yerləşmə
- Xilasetmə və yaralılara ilk yardım

Tədqiqat sualı

Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsini təmin etmək məqsədilə hansı tədbirlər görülməlidir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

I qrup: Əhalinin xəbərdar edilməsinə dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

II qrup: Əhalinin köçürülməsinə dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

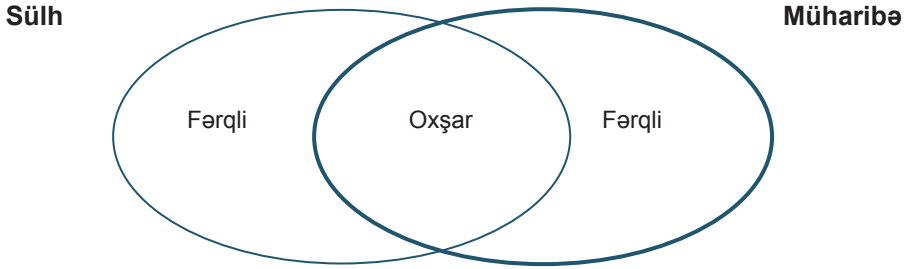
III qrup: Radiasiya və kimyəvi zəhərlənmədən mühafizəyə dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

IV qrup: Bioloji yoluxma vasitələrindən mühafizənin təşkilinə dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

V qrup: Mühafizə qurğularında əhalinin qorunmasına dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

VI qrup: Xilasetmə və yaralıları ilk yardımın təşkilinə dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

VII qrup: Sülh və müharibə dövründəki fəvqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin təşkili xüsusiyyətlərini fərqləndirin.

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Müharibə şəraitində olan bir ölkə kimi əhalinin mühafizəsinin təşkili günümüzün real tələbidir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Sadə vətəndaş rolunda şərti yaralılara ilk yardım göstərin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar Qruplar	Vaxtdan səmərəli istifadə edir.	Əməkdaşlıq edir.	Əhalinin mühafizəsinin təşkilinə dair təqdimat edir.
I qrup			
II qrup			
III qrup			
IV qrup			
V qrup			
VI qrup			
VII qrup			

Rubrik

I	II	III	IV
Əhalinin mühafizəsi tədbirlərinin təşkilinə dair çətinliklə təqdimat edir.	Əhalinin mühafizəsi tədbirlərinin təşkilinə dair qismən təqdimat edir.	Əhalinin mühafizəsi tədbirlərinin təşkilinə dair təqdimat edir.	Əhalinin mühafizəsi tədbirlərinin təşkilinə dair nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Karantin və observasiya rejimlərinin tətbiq qaydalarını araşdırın.

MÖVZU: 24

FÖVQƏLADƏ HADİSƏLƏR ZAMANI XƏBƏRDARLIQ SİQNALLARI VƏ ƏHALİNİN KÖÇÜRÜLMƏSİ QAYDALARI

Standart: 2.4.1. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Fövqəladə hadisələr zamanı xəbərdarlıq siqnalları və əhalinin köçürülməsinə dair təqdimat edir.

İş forması:	<i>böyük qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlama

Motivasiya (5 dəqiqə)

Şagirdlərə “Dayanmadan səslənən sirena səsləri eşidən zaman nə edərdiniz?” sualı verilir və onların fikirləri dinlənilərək lövhədə qeyd edilir.

Tədqiqat sualı

Xəbərdarlıq siqnalları və köçürülmə zamanı nə etməliyik?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Təbii fəlakət və qəzalar barədə xəbərdarlıq zamanı əhəlinin davranışına dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xəbərdarlıq	Davranış
Təbii fəlakət və qəzalar		

İş vərəqi №2

II qrup: Düşmən hücumu barədə xəbərdarlıq zamanı əhəlinin davranışına dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xəbərdarlıq	Davranış
Düşmən hücumu		

İş vərəqi №3

III qrup: Köçürülmənin üsulları və köçürülmədə əhəlinin davranışına dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xəbərdarlıq	Davranış
Köçürülmə		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Əhali müxtəlif növ fəvqəladə hadisələr zamanı xəbərdarlıq siqnallarını bilməli və köçürülmə qaydalarına əməl etməlidir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Yaşadığımız yerdə ehtimal edilən fəvqəladə hadisələrlə əlaqədar köçürülmə barədə xəbərdarlıq bukletləri hazırlayın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Fəvqəladə hadisələr zamanı xəbərdarlıq siqnallarında davranış barədə təqdimat edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Xəbərdarlıq siqnallarında davranışı barədə çətinliklə təqdimat edir.	Xəbərdarlıq siqnallarında davranışı barədə qismən təqdimat edir.	Xəbərdarlıq siqnallarında davranışı barədə təqdimat edir.	Xəbərdarlıq siqnallarında davranışı barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Hazırladığınız xəbərdarlıq bukletlərinə "Microsoft Publisher" programında dizayn verin.

MÖVZU: 25

KOLLEKTİV MÜHAFİZƏ QURĞULARI

Standart: 2.4.1. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Mühafizə qurğuları olan sığınacaqlar, radiasiya əleyhinə və sadə daldalana-caqlar haqqında təqdimat edir.

İş forması:	<i>böyük qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>anlayışın çıxarılması, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Sadədən mürəkkəbə doğru saat əqrəbi istiqamətində açar sözlərdən istifadə edərək şagirdlərdən təqribi olaraq “Mühafizə qurğuları” anlayışı alınır və mərkəzə yazılır.

Tədqiqat sualı

Nüvə silahının zədələyici amillərindən necə qorunmaq olar?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Sığınacaqlarda qorunmaq qaydalarını araşdırın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Davranış qaydaları
Sığınacaqlar		

İş vərəqi №2

II qrup: Radiasiya daldalanacaqlarında qorunmaq qaydalarını araşdırın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Davranış qaydaları
Radiasiya daldalanacaqları		

İş vərəqi №3

III qrup: Sadə daldalanacaqlarda qorunmaq qaydalarını araşdırın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Davranış qaydaları
Sadə daldalanacaqlar		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Kütləvi qırğın silahlarının zədələyici amillərindən qorunmaq məqsədilə mühafizə qurğuları barədə məlumatlı olmalı və qaydalara əməl etməliyik.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Sınıf otağını radiasiya daldalanacağı kimi düzəltmək üçün təxmini planlaşdırma aparın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Zədələyici amillərindən qorunmaq barədə təqdimat edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Mühafizə qurğuları barədə çətinliklə təqdimat edir.	Mühafizə qurğuları barədə qismən təqdimat edir.	Mühafizə qurğuları barədə təqdimat edir.	Mühafizə qurğuları barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Sadə daldalanacaqların düzəldilməsi haqqında təqdimat hazırlayın.

MÖVZU: 26

RADİASIYA, KİMYƏVİ VƏ BAKTERİOLOJİ KƏŞFİYYATIN TƏŞKİLİ

Standartlar: 2.4.2. Təbii fəlakət zonalarında əhalinin hərəkəti və mühafizəsi barədə təqdimat edir.

2.4.1. Fövqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin təşkilinə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Radioaktiv zəhərlənmə ocaqlarında kəşfiyyat işlərinin təşkili və aparılması barədə təqdimat edir.
- Mülki müdafiə kəşfiyyatının təşkili və aparılması barədə təqdimat edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>anlayışın çıxarılması, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

“Şəkildə nə görürsünüz?” sualı ilə şagirdlərə müraciət edilir. Onların fikirləri dinləndikdən sonra “Radioaktiv zəhərlənmə ocağı” fikri səsləndirilir və tədqiqat sualına keçilir.

Tədqiqat sualı

Radioaktiv zəhərlənmə ocağında görülən əsas tədbirlər hansılardır?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

I qrup: Mülki müdafiə kəşfiyyatının əsas vəzifələri barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

II qrup: Mülki müdafiə kəşfiyyatının təşkili və aparılması barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

III qrup: Radioaktiv zəhərlənmə ocaqlarında kəşfiyyat dəstəsinin təşkili barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

IV qrup: Radiasiya və kimya müşahidə postları (RKMP) barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Sülh və müharibə dövründə müşahidə nəzarəti aparmaq və zədələnmə ocağının hüdudlarını bilmək vacibdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Radiasiya və kimyəvi müşahidə jurnalını tərtib edin.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Radioaktiv zəhərlənmə ocağında görülən əsas tədbirlər barədə təqdimat edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Mülki müdafiə kəşfiyyatının təşkili və aparılmasına dair çətinliklə təqdimat edir.	Mülki müdafiə kəşfiyyatının təşkili və aparılmasına dair qismən təqdimat edir.	Mülki müdafiə kəşfiyyatının təşkili və aparılmasına dair təqdimat edir.	Mülki müdafiə kəşfiyyatının təşkili və aparılmasına dair nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Kimyəvi zəhərlənmə aşkar edilən zonanın hüdudları üçün hədd nişanları düzəldin.

MÖVZU: 27

TƏBİİ FƏLAKƏTLƏR, ONLARIN ƏRAZİLƏRƏ GÖRƏ XARAKTERİKLİYİ VƏ NƏTİCƏLƏRİN TƏQRİBİ PROQNOZLAŞDIRILMASI

Standart: 2.4.2. Təbii fəlakət zonalarında əhəlinin hərəkəti və mühafizəsi barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Təbii fəlakətlərin ərazilərə görə xarakteri və fəsadları barədə təqdimat edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>BİBÖ, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Zəlzələnin təsiredici amilləri	Zəlzələnin xarakterini və fəsadlarını	
Vulkanın təsiredici amilləri	Vulkanın xarakterini və fəsadlarını	
İldırımın təsiredici amilləri	İldırımın xarakterini və fəsadlarını	
Güclü qar yağması, qar yığınları, buzlaşma, uçqunların təsiredici amilləri	Qar yığınları, buzlaşma və uçqunların xarakterini və fəsadlarını	

Tədqiqat sualı

Təbii fəlakətlərin əsas göstəriciləri və nəticələri hansılardır?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

İş vərəqi №1

I qrup: Zəlzələnin xarakteri və fəsadları barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xarakteristikası	Fəsadları	Proqnozlar
Zəlzələ			

İş vərəqi №2

II qrup: Vulkanın xarakteri və fəsadları barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xarakteristikası	Fəsadları	Proqnozlar
Vulkan			

İş vərəqi №3

III qrup: İldırımın xarakteri və fəsadları barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xarakteristikası	Fəsadları	Proqnozlar
İldırım			

İş vərəqi №4

IV qrup: Güclü qar yağması, qar yığınları, buzlaşma, uçqunların xarakteri və fəsadları barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xarakteristikası	Fəsadları	Proqnozlar
Güclü qar yağması, qar yığınları, buzlaşma, uçqunlar			

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. BİBÖ cədvəlinin “Öyrəndim” xanası doldurulur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Qar uçuşunu nəticəsində qarın altından xilas olmaq yolları barədə esse yazın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar \ Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Təbii fəlakətlərin əsas göstəriciləri və nəticələri barədə təqdimat edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Təbii fəlakətlərin əsas göstəriciləri və nəticələri barədə çətinliklə təqdimat edir.	Təbii fəlakətlərin əsas göstəriciləri və nəticələri barədə qismən təqdimat edir.	Təbii fəlakətlərin əsas göstəriciləri və nəticələri barədə təqdimat edir.	Təbii fəlakətlərin əsas göstəriciləri və nəticələri barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Təbii fəlakətlərin təsiredici amilləri və nəticələri barədə təqdimat hazırlayın.

MÖVZU: 28

XİLASETMƏ TƏDBİRLƏRİ ZAMANI ƏHALİNİN HƏRƏKƏTLƏRİ

Standart: 2.4.2. Təbii fəlakət zonalarında əhalinin hərəkəti və mühafizəsi barədə təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Qəzalar və fəlakətlərdə xilasetmə zamanı qabaqçılıq tədbirlərdə iştirak etmək və səriştəli addımlar atmaq barədə təqdimat edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, məktəbin təxliyə planı</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlama

Motivasiya (6 dəqiqə)

Xilasetmə xidməti barədə videoçarx və ya şəkil nümayiş etdirilir.

https://www.youtube.com/watch?v=s9_NOhPVnAg

Tədqiqat sualı

Xilasetmə tədbirlərində əhali nə etməlidir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

İş vərəqi №1

I qrup: Xilasetmə tədbirləri barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Təşkili
Xilasetmə tədbirləri		

İş vərəqi №2

II qrup: Ailənin fəvqəladə hallara hazırlıq planı barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Təşkili
Ailənin fəvqəladə hallara hazırlıq planı		

İş vərəqi №3

III qrup: Fəvqəladə hallara hazırlıq çantası (ehtiyat çantası) barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Ümumi məlumat	Təşkili
Fəvqəladə hallara hazırlıq çantası		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Hər bir vətəndaş özünü, ailəsini müdafiə etməyi, digər insanlara yardım göstərməyi bacarmalıdır. Bu məqsədlə əhalidə qəzalar və fəlakətlər zamanı qabaqlayıcı tədbirlərdə iştirak etmək və səriştəli addımlar atmaq vərdişlərinin formalaşdırılması olduqca əhəmiyyətlidir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Oxuduğunuz məktəbin fəvqəladə hal planı (təxliyə planı) ilə tanış olun.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Qəzalar və fəlakətlər zamanı xilasətmə tədbirlərində əhalinin hərəkəti barədə təqdimat edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Xilasətmə zamanı qabaqlayıcı tədbirlər barədə çətinliklə təqdimat edir.	Xilasətmə zamanı qabaqlayıcı tədbirlər barədə qismən təqdimat edir.	Xilasətmə zamanı qabaqlayıcı tədbirlər barədə təqdimat edir.	Xilasətmə zamanı qabaqlayıcı tədbirlər barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Yaşadığınız yere və fərdi xüsusiyyətlərə uyğun ehtiyat çantası hazırlayın.

MÖVZU: 29

KÜTLƏVİ QIRĞIN SİLAHLARININ TÖRƏTDİYİ FƏSADLARIN ARADAN QALDIRILMASI

Standart: 2.4.3. Kütləvi qırğın silahlarının növlərinin (nüvə, kimyəvi və bioloji, bakteriooloji) dağıdıcı vasitələri və onlardan mühafizə üsullarını şərh edir.

Dərsin məqsədi:

- Kütləvi qırğın silahlarının (nüvə, kimyəvi, bioloji) törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması üsullarını şərh edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>BİBÖ, təqdimat, rollu oyun</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İnteqrasiya:	“Çağırışıqədərki hazırlıq” – 10-cu sinif. 2.4.3. Kütləvi qırğın silahları və onların dağıdıcı vasitələri haqqında biliklərini şərh edir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (6 dəqiqə)

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Nüvə silahının təsiredici amilləri	Nüvə silahının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılmasını	
Kimyəvi silahın təsiredici amilləri	Kimyəvi silahın törətdiyi fəsadların aradan qaldırılmasını	
Bioloji silahın təsiredici amilləri	Bioloji silahın törətdiyi fəsadların aradan qaldırılmasını	

Tədqiqat sualı

Kütləvi qırğın silahlarının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması zamanı hansı tədbirlər həyata keçirilməlidir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

İş vərəqi №1

I qrup: Nüvə silahının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Görülən tədbirlər
NZO		

İş vərəqi №2

II qrup: Kimyəvi silahın törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Görülən tədbirlər
GTZM		

İş vərəqi №3

III qrup: Bioloji silahın törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	Görülən tədbirlər
BZO		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. BİBÖ cədvəlinin “Öyrəndim” bölməsi doldurulur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Şagirdlərdən biri yaralı rolunda olur, digərləri onu zəhərlənmə zonasından təxliyə edir.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Kütləvi qırğın silahlarının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması üsullarını şərh edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Nüvə silahının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması üsullarını çətinliklə şərh edir.	Nüvə silahının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması üsullarını qismən şərh edir.	Nüvə silahının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması üsullarını şərh edir.	Nüvə silahının törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması üsullarını nümunələr göstərməklə şərh edir.

Ev tapşırığı

Bakterioloji vasitələrin təyyarə bombaları, top güllələri, raketlər vasitəsilə atılmasına dair məlumat toplayın.

MÖVZU: 30

FƏRDİ MÜHAFİZƏ VASİTƏLƏRİNDƏN İSTİFADƏ QAYDALARI (Dərs 1, 2)

Standart: 2.5.1. Fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə edir.

Dərsin məqsədi:

- Süzücü ümumqoşun əleyhqazları və respiratorlardan təyinatı üzrə istifadə edir.
- Dərinin qorunma vasitələrini tanıyır və yüngül mühafizə kostyumundan istifadə edir.

İş forması:	<i>kollektiv, maqalarla, cütlərlə</i>
İş üsulu:	<i>sual-cavab, nümunələrə müvafiq icra</i>
Resurslar:	<i>dərslik, normativlər</i>
İntegrasiya:	Çağırışa qədər hazırlıq – 10-cu sinif. 2.5.1. Fərdi mühafizə vasitələri haqqında biliklərini şərh edir.
Təchizat:	<i>əleyhqaz, respirator, yüngül mühafizə kostyumu, saniyəölçən</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Şagirdlər artıq 10-cu sinifdə öyrəndikləri fərdi və kollektiv mühafizə vasitələri, onların təyinatı barədə sual-cavab edilir.

<https://cdn.lifehacker.ru/wp-content/uploads/2014/01/YAdernaya-bomba-1140x684.jpg>

Tədqiqat sualı

Təhlükə vaxtı fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrindən necə istifadə edilir?

Tədqiqatın aparılması və tapşırıqların icrası (20 dəqiqə)

Suallar:

1. “Radon” süzücü ümumqoşun əleyhqazının ölçülərinə görə seçilməsi və istifadə qaydaları necə icra olunur?
2. Respiratorun ölçülərinin seçilməsi və istifadə qaydaları necə icra olunur?
3. Dərinin qorunma vasitəsi olan yüngül mühafizə kostyumunun (YMK-1) ölçülərinin seçilməsi və istifadə qaydaları necə icra olunur?

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və tapşırıqların icra olunması zamanı buraxılan səhvlərə aydınlıq gətirilir. Düzgün istiqamətlər şagirdlərlə müəyyənləşdirilərək təhlükə zamanı fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrindən qaydalara və normativlərə uyğun istifadə olunması onların diqqətinə çatdırılır.

Yaradıcı tətbiqetmə (10 dəqiqə)

Şagirdlər növbə ilə əleyhqazın, yaxud respiratorun geyinilməsini normativlər cədvəlinə uyğun icra edirlər.

Normativin № si	Normativin adı	Normativin yerinə yetirilmə şərti (qaydası)	Vaxta görə qiymət		
			“əla”	“yaxşı”	“kafi”
F.1	Əleyhqazın, yaxud respiratorun geyinilməsi	Gözlənilmədən “Qazlar” və ya “Respiratoru geyin” komandası verilir. Şagirdlər əleyhqazları və ya respiratorları geyinirlər. Vaxt komanda verilən andan baş geyiminin geyinilməsindək hesablanır. Qeyd: Surətdə əleyhqazın, məxrəcdə isə respiratorun geyinilmə vaxtı göstərilib.	<u>7 san.</u> 11 san.	<u>8 san.</u> 12 san.	<u>10 san.</u> 14 san.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

I	II	III	IV
Fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrindən çətinliklə istifadə edir.	Fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrindən qismən istifadə edir.	Fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrindən istifadə edir.	Fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrindən nümunələrlə istifadə edir.

Ev tapşırığı

Toz əleyhinə pambıq-tənzif sarğı hazırlayın.

İkinci dərstdə əleyhqazın, yaxud respiratorun geyinilməsini normativlər cədvəlinə uyğun icra edirlər.

MÖVZU: 31

KİMYƏVİ KƏŞFİYYAT VƏ RADİASİYAYA NƏZARƏT CİHAZLARINDAN İSTİFADƏ QAYDALARI

Standart: 2.5.2. Radiasiya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarından istifadə edir.

Dərsin məqsədi:

– Radiasiya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarının istifadə qaydalarını bilir.

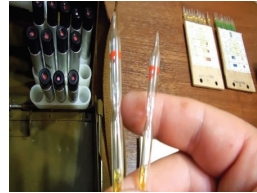
İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>təqdimat, praktiki iş</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Azərbaycan dili – 11-ci sinif. 1.2.4. Problemlə bağlı fakt və dəlillərlə əsaslandırılmış təqdimatlar edir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (6 dəqiqə)

Radiasiya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarına dair fotosəkillər nümayiş etdirilir, şagirdlərin fikirləri dinlənilərək tədqiqat suallarına keçilir.

Tədqiqat sualı

Zəhərləyici kimyəvi maddələr və ionlaşdırıcı şüalanmaların yaratdığı təhlükənin dərəcəsini necə qiymətləndirmək olar?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

İş vərəqi №1

I qrup: БПХР tipli qoşun kimyəvi kəşfiyyat cihazı barədə tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İstifadə qaydaları
БПХР tipli qoşun kimyəvi kəşfiyyat cihazı		

İş vərəqi №2

II qrup: Radioaktiv mənbələrin yerini müəyyən edən cihazlara dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İstifadə qaydaları
Target tipli cihaz		

İş vərəqi №3

III qrup: Radiasiyaya nəzarət cihazlarına dair tədqiqat aparın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İstifadə qaydaları
Polimaster fərdi dozimetr		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Müasir zəhərləyici maddələri hiss orqanları vasitəsilə aşkar etmək bəzən mümkün olmur. Ona görə də radiasiya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarından istifadə etmək mütləqdir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Radiasiyaya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazları ilə praktiki iş aparılır.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Radiasiyaya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarının istifadə üsulları barədə təqdimat edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Radiasiyaya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarının istifadə üsulları barədə çətinliklə təqdimat edir.	Radiasiyaya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarının istifadə üsulları barədə qismən təqdimat edir.	Radiasiyaya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarının istifadə üsulları barədə təqdimat edir.	Radiasiyaya nəzarət və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarının istifadə üsulları barədə nümunələr göstərməklə təqdimat edir.

Ev tapşırığı

Radioaktiv şüalanma dərəcələri barədə araşdırma aparın.

1. Zədələnmə ocağından çıxandan sonra vaxt az olduqda bədənin açıq hissələrini müstəqil təmizləmə hansıdır?

- A) Qismən təmizləmə
- B) Tam təmizləmə
- C) Müvəqqəti təmizləmə
- D) Təmiz təmizləmə

2. Xüsusi təmizləməyə aid deyil.

- A) Deqazasiya
- B) Dezinfeksiya
- C) Dezaktivasiya
- D) Dinleqasiya

3. Fərdi tibbi qoruyucu vasitələrə aid deyil.

- A) Fərdi sarğı paketi
- B) Fərdi dərman qutusu
- C) Ev üçün dərman qutusu
- D) Fərdi zəhərli kimyəvi maddələr əleyhinə paket

4. Mülki müdafiənin mühafizə qurğularına aid deyil?

- A) Sadə daldalanacaq
- B) Radiasiya daldalanacaqları
- C) Blindajlar
- D) Sığınacaqlar

5. Mülki müdafiə manqalarına kimlər cəlb edilə bilər?

- A) 10 yaşından yuxarı bütün Azərbaycan vətəndaşları
- B) 20 yaşından yuxarı bütün Azərbaycan vətəndaşları
- C) Əlillərdən, körpə uşaq qadınlardan başqa, 16 yaşından yuxarı bütün Azərbaycan vətəndaşları
- D) Ancaq kişi cinsindən olan 20 yaşdan yuxarı Azərbaycan vətəndaşları

6. Ümumdünya Mülki Müdafiə Günü nə vaxtdır?

- A) 1 aprel
- B) 1 may
- C) 1 mart
- D) 1 iyun

7. Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsini təmin etmək üçün həyata keçirilən tədbirləri yazın.

8. Müharibə dövrü üçün səfərbərlik vəərəqəsi olan şəxslər köçürülmə vaxtı hara gedirlər?

- A) Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə DX-nin sərəncamına gedirlər.
- B) Əhali ilə birlikdə köçürülürlər.
- C) Təhlükəni aradan qaldırmaq üçün köçürülmürlər.
- D) Bütün variantlar doğrudur.

9. Sülh dövründə köçürülmə nə üçün həyata keçirilir?

- A) Baş vermiş fəvqəladə hallarda əhalinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün
- B) Quraqlıq zamanı ev heyvanlarını ot-alafla təmin etmək üçün
- C) İri sənaye müəssisələrində işçi qıtlığını aradan qaldırmaq üçün
- D) Bütün variantlar doğrudur.

10. Köçürülmə zamanı əhalinin davranış qaydalarını yazın.

11. Kollektiv mühafizə qurğularına aid deyil.

- A) Sadə daldalanacaqlar
- B) Sığınacaqlar
- C) Seyrəngahlar
- D) Radiasiya daldalanacaqları

12. Sığınacaqda davranış qaydalarını yazın.

13. Sığınacaq zədələndikdə nə etmək lazımdır?

- A) Əhəmiyyət verməmək lazımdır.
- B) Dərhal əleyhqaz geyinib qəzanın aradan qaldırılmasına kömək etmək lazımdır.
- C) Sığınacağın zədələnmiş yerinə pərdə tutmaq lazımdır.
- D) Dərhal sığınacağı tərk etmək lazımdır.

14. Mülki müdafiə kəşfiyyatına aid deyil.

- A) Yerüstü kəşfiyyat
- B) Havadan kəşfiyyat
- C) Yeraltı kəşfiyyat
- D) Dənizdən (çaydan) kəşfiyyat

15. Yağış buludları və Yer arasında güclü elektrik boşalmaları nəticəsində nə baş verir?

- A) Zəlzələ baş verir.
- B) Vulkan püskürür.
- C) İldırım yaranır.
- D) Qar uçuqunu baş verir.

16. Fövqəladə hallar zamanı ailənin təhlükəsizliyini təmin etmək və təşvişin qarşısını almaq üçün nə etmək lazımdır?

- A) Ailənin çadırda yaşamasını təmin etmək lazımdır.
- B) Buna əhəmiyyət verməmək lazımdır.
- C) Bu istiqamətdə maarifləndirmə aparmaq üçün təlimat hazırlamaq lazımdır.
- D) Ailənin fəvqəladə hallar üçün hazırlıq planını tərtib etmək lazımdır.

17. Bakterioloji (bioloji) zədələnmə ocağında infeksiyon xəstəliklərin yayılmasının qarşısını almaq üçün hansı tədbir görülür?

- A) Əhali başqa rayonlara köçürülür.
- B) Karantin rejimi qoyulur.
- C) Əhali xüsusi dietik qidalarla təmin edilir.
- D) Heç bir tədbir görülmür.

18. Əleyhqaz "Döyüş" vəziyyətinə hansı komandalarla keçirilir?

- A) Hava həyəcanı
- B) Həyəcan signalı
- C) "Qazlar", "Kimya həyəcanı"
- D) Bütün variantlar düzgündür.

19. Dozimetrik cihazların növlərini yazın.

20. Zəhərləyici və adi kimyəvi maddələri aşkar etmək üçün daha çox nədən istifadə olunur?

- A) Kimyəvi kəşfiyyat cihazlarından
- B) Sinoptiklərin texniki vasitələrindən
- C) Hərbi hava qüvvələrinin verdiyi kəşfiyyat məlumatlarından
- D) Artilleriya busollarından

**KSQ – 5.
CAVABLAR**

1. Zədələnmə ocağından çıxandan sonra vaxt az olduqda bədənin açıq hissələrini müstəqil təmizləmə hansıdır?
A
2. Xüsusi təmizləməyə aid deyil.
D
3. Fərdi tibbi qoruyucu vasitələrə aid deyil.
E
4. Mülki müdafiənin mühafizə qurğularına aid deyil?
C
5. Mülki müdafiə manqalarına kimlər cəlb edilə bilər?
C
6. Ümumdünya Mülki Müdafiə Günü nə vaxtdır?
C
8. Müharibə dövrü üçün səfərbərlik vəərəqəsi olan şəxslər köçürülmə vaxtı hara gedirlər?
A
9. Sülh dövründə köçürülmə nə üçün həyata keçirilir?
A
11. Kollektiv mühafizə qurğularına aid deyil.
C
13. Sığınacaq zədələndikdə nə etmək lazımdır?
B
14. Mülki müdafiə kəşfiyyatına aid deyil.
C

15. Yağış buludları və Yer arasında güclü elektrik boşalmaları nəticəsində nə baş verir?

C

16. Fövqəladə hallar zamanı ailənin təhlükəsizliyini təmin etmək və təşvişin qarşısını almaq üçün nə etmək lazımdır?

D

17. Bakterioloji (bioloji) zədələnmə ocağında infeksiyon xəstəliklərin yayılmasının qarşısını almaq üçün hansı tədbir görülür?

B

18. Əleyhqaz "Döyüş" vəziyyətinə hansı komandalarla keçirilir?

C

20. Zəhərləyici və adi kimyəvi maddələri aşkar etmək üçün daha çox nədən istifadə olunur?

A

TƏDRİS VAHİDİ – VI

HƏRBİ TİBBİ HAZIRLIQ

TƏDRİS VAHİDLƏRİ ÜZRƏ REALLAŞDIRILACAQ ALT STANDARTLAR

- 3.1.1. Sağlamlığın mühafizəsi haqqında təqdimat edir.
- 3.2.1. Fövqəladə hadisələrdə zədələnmələrin profilaktikası və ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.
- 3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi maddələrdən zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.
- 3.2.3. Yoluxucu xəstəliklərin profilaktikası və onlarla mübarizəyə dair təqdimat edir.

Standart	Mövzu №	Mövzunun adı	Saat	Dərslik Səh. №	Metodik vəsait Səh. №
3.1.1.	32	Sağlam həyat tərzinin formalaşdırılması (Dərs 1, 2)	2	170	184
3.2.1.	33	Fövqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardım (Dərs 1, 2, 3)	3	175	186–193
3.2.2.	34	Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardımın göstərilməsi (Dərs 1, 2)	2	181	194
3.2.2.	35	Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələrin tibbi profilaktikası	2	187	197
3.2.3.	36	Yoluxucu xəstəliklərə qarşı mübarizə	1	191	200

MÖVZU: 32

SAĞLAM HƏYAT TƏRZİNİN FORMALAŞDIRILMASI

Standart: 3.1.1. Sağlamlığın mühafizəsi haqqında təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

– Sağlam həyat təzi barədə təqdimat edir.

İş forması:	<i>kollektivlə iş</i>
İş üsulu:	<i>akvarium, diskussiya, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İnteqrasiya:	Həyat bilgisi – 6-cı sinif. 4.1.1. Sağlam həyat təzini şərtləndirən amillərin əhəmiyyətini əsaslandırır.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (10 dəqiqə)

Sağlam həyat təzi barədə videoçarx və ya şəkil nümayiş etdirilir.

**SAĞLAM
HƏYAT
TƏRZİ**

<https://www.youtube.com/watch?v=elxu6blzLI>

Tədqiqat sualı

Sağlam həyat üçün nə etməliyik?

Tədqiqatın aparılması (25 dəqiqə)

Tapşırıq:

“Daxili dairə”nin iştirakçıları sağlam həyat tərzini müzakirə edir, iştirakçılar yalnız problemin lehinə olan dəlilləri söyləyirlər.

Digər qrupun üzvləri “Xarici dairə”də stullarda əyləşir, dəlilləri dinləyir, qeydlər aparır, təhlil edir, öz əks dəlillərini hazırlayırlar. 15-20 dəqiqədən sonra diskussiya dayandırılır, xarici və daxili dairədən olan şagirdlər öz yerlərini dəyişirlər. Onlar əvvəlki iştirakçıların dəlillərini təkzib etmək üçün diskussiya aparırlar.

Burada qrupların vahid fikrə gəlməsi önəmli deyil.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Sağlam həyat tərzinin formalaşmasında insanın sağlamlığına müsbət təsir edən amillərin, xüsusilə gündəlik iş rejiminin, səmərəli qidalanmanın, idmanla məşğul olmağın, ətrafda olan həmyaşıdları ilə ünsiyyətin böyük təsiri vardır.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Rubrik

I	II	III	IV
Sağlam həyat tərzinin formalaşmasını çətinliklə izah edir.	Sağlam həyat tərzinin formalaşmasını qismən izah edir.	Sağlam həyat tərzinin formalaşmasını izah edir.	Sağlam həyat tərzinin formalaşmasını nümunələr göstərməklə izah edir.

Ev tapşırığı

1 Dekabr – Ümumdünya QİÇS-lə mübarizə günü barədə təqdimat hazırlayın. İkinci dərsdə hazırlanmış təqdimatlara birgə baxış keçirilir.

MÖVZU: 33

FÖVQƏLADƏ HADİSƏLƏR ZAMANI İLK TİBBİ YARDIM (Dərs 1. Təxirəsalınmaz tədbirlər və ilk yardım)

Standart: 3.2.1. Fövqəladə hadisələrdə zədələnmələrin profilaktikası və ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.

Dərsin məqsədi:

– Fövqəladə hadisələrdə təxirəsalınmaz profilaktik tədbirlər və ilk tibbi yardım göstərmənin qaydalarına əməl edir.

İş forması:	<i>kollektivlə iş</i>
İş üsulu:	<i>BİBÖ, sual-cavab, rollu oyun</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, flipçart</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Fövqəladə hadisələr zamanı təxirəsalınmaz tədbirlər	Təxirəsalınmaz tədbirlərdə fəaliyyət qaydaları	
Fövqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardımın göstərilməsi	İlk tibbi yardımın göstərilməsində fəaliyyət qaydaları	

Tədqiqat sualı

Fövqəladə hadisələrdə təxirəsalınmaz tədbirlər nədir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Suallar:

I sual: Təxirəsalınmaz tədbirlərin xüsusiyyətləri və əmələmə qaydaları hansılardır?

II sual: İlk tibbi yardım göstərmənin xüsusiyyətləri və əmələmə qaydaları hansılardır?

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Şagirdlərlə sual-cavab edilir, fərdi qiymətləndirmə aparılır.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. BİBÖ cədvəlinin “Öyrəndim” xanası doldurulur.

Yaradıcı tətbiqətmə (5 dəqiqə)

Şagirdlərdən biri xəstə, bir qrupu tibb məntəqəsi, digər qrupu isə xəstəxana əməkdaşları rolunda iştirak edir və ilk tibbi yardımını (ilk tibbi yardım, ilk həkim yardımı, ixtisaslaşmış yardım) ardıcılığına uyğun praktiki olaraq icra edirlər.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Rubrik

I	II	III	IV
Təxirəsalınmaz tədbirlərdə fəaliyyət qaydalarına çətinliklə əməl edir.	Təxirəsalınmaz tədbirlərdə fəaliyyət qaydalarına qismən əməl edir.	Təxirəsalınmaz tədbirlərdə fəaliyyət qaydalarına əməl edir.	Təxirəsalınmaz tədbirlərdə fəaliyyət qaydalarına nümunələrlə əməl edir.

Ev tapşırığı

Fövqəladə hadisələr zamanı ilk tibbi yardımın göstərilməsinə dair şəkillər toplayın.

MÖVZU: 33

FÖVQƏLADƏ HADİSƏLƏR ZAMANI İLK TİBBİ YARDIM (Dərs 2. Huşsuz vəziyyətdəki xəstəyə ilk yardım)

Standart: 3.2.1. Fövqəladə hadisələrdə zədələnmələrin profilaktikası və ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.

Dərsin məqsədi:

- Xəstə huşsuz vəziyyətdədirsə, ürəyin qapalı masajı və ya süni tənəffüs verərək ilk tibbi yardım göstərir.
- Əzilmə, burxulma, çıxıqlar zamanı ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla, cütlərlə iş</i>
İş üsulu:	<i>tədqiqat, rollu oyun</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri, https://herbirehberler.blogspot.com/</i>
Təchizat:	<i>tibbi yardım çantası</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Şekildəki insanlar nə edirlər? Fikirlər dinlənilir və tədqiqat sualına keçid edilir.

Tədqiqat sualı

Xəstə huşsuz vəziyyətdədirsə, ilk tibbi yardımını necə göstərerdiniz?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Xəstə huşsuz vəziyyətdədirsə, ürəyi qapalı masaj etmənin xüsusiyyətlərini araşdırın və yardım etmə qaydalarını göstərin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Ürəyin qapalı masajı		

İş vərəqi №2

II qrup: Xəstə huşsuz vəziyyətdədirsə, süni tənəffüsvermənin xüsusiyyətlərini araşdırın və yardım etmə qaydalarını göstərin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Süni tənəffüsvermə		

İş vərəqi №3

III qrup: Əzilmə, burxulma və çıxıqlar zamanı ilk tibbi yardımın xüsusiyyətlərini araşdırın, yardım etmə qaydalarını göstərin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Əzilmə, burxulma, çıxıqlar		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. İlk tibbi yardım bir çoxlarının həyatını xilas edə bilər və bu hər kəsin insanlıq borcudur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Şagirdlər cütlərə bölünərək rollu oyun oynayırlar. Biri zərərçəkən, digəri yardım edən olur, sonra yerlərini dəyişirlər.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Huşsuz xəstəyə ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.			
Əzilmə, burxulma, çıxıqlar zamanı ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Huşsuz xəstəyə ilk tibbi yardım qaydalarına çətinliklə əməl edir.	Huşsuz xəstəyə ilk tibbi yardım qaydalarına qismən əməl edir.	Huşsuz xəstəyə ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.	Huşsuz xəstəyə ilk tibbi yardım qaydalarına nümunələrlə əməl edir.

Ev tapşırığı

Əzilmə, burxulma və çıxıqlar zamanı xəstəyə hansı ağrıkəsicilər vermək olar?

MÖVZU: 33

FÖVQƏLADƏ HADİSƏLƏR ZAMANI İLK TİBBİ YARDIM (Dərs 3. Qanaxmalar zamanı ilk yardım)

Standart: 3.2.1. Fövqəladə hadisələrdə zədələnmələrin profilaktikası və ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.

Dərsin məqsədi:

- Qanaxmalar zamanı (kapilyar qanaxma, burun qanaxması, ağciyərlərdən qanaxma olarsa) ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla, cütlərlə iş</i>
İş üsulu:	<i>tədqiqat, rollu oyun</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
Təchizat:	<i>tibbi yardım çantası</i>

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

Şekillərdə nə görürsünüz? Fikirlər dinlənilir və tədqiqat sualına keçid edilir.

<https://lastday.club/pervaya-pomoshh-pri-ranenii-v-boyu/>

Tədqiqat sualı

Müxtəlif növ qanaxmalar zamanı ilk tibbi yardım necə göstərilir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq: Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Kapilyar qanaxma zamanı ilk tibbi yardım göstərmənin xüsusiyyətlərini araşdırın və əməletmə qaydalarını göstərin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Kapilyar qanaxma		

İş vərəqi №2

II qrup: Burun qanaxması zamanı ilk tibbi yardım göstərmənin xüsusiyyətlərini araşdırın və əməletmə qaydalarını göstərin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Burun qanaxması		

İş vərəqi №3

III qrup: Ağciyərlərdən qanaxma zamanı ilk tibbi yardım göstərmənin xüsusiyyətlərini araşdırın və əməletmə qaydalarını göstərin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Ağciyərlərdə qanaxma		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Hər kəs qanaxmalar zamanı həkim gələnə qədər ilk tibbi yardım göstərmək qaydalarını öyrənməli və ehtiyac olduqda yerinə yetirməlidir.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Şagirdlər cütlərə bölünərək rollu oyun oynayırlar. Biri zərərçəkən, digəri yardım edən olur, sonra yerlərini dəyişirlər.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.			
Əməkdaşlıq edir.			
Qanaxmalar zamanı ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.			
Yekun qiymət			

Rubrik

I	II	III	IV
Qanaxmalar zamanı ilk tibbi yardım qaydalarına çətinliklə əməl edir.	Qanaxmalar zamanı ilk tibbi yardım qaydalarına qismən əməl edir.	Qanaxmalar zamanı ilk tibbi yardım qaydalarına əməl edir.	Qanaxmalar zamanı ilk tibbi yardım qaydalarına nümunələrlə əməl edir.

Ev tapşırığı

Boyun nahiyəsindəki kapilyar qanaxmalarda sarğıqoyma qaydaları barədə araşdırma aparın.

MÖVZU: 34

RADIOAKTİV VƏ KİMYƏVİ ZƏDƏLƏNMƏLƏR ZAMANI İLK TİBBİ YARDIMIN GÖSTƏRİLMƏSİ (Dərs 1, 2)

Standart: 3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi maddələrdən zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.

Dərsin məqsədi:

- Fərdi və kimyəvi maddələr əleyhinə paketdən istifadə edərək ilk tibbi yardım göstərir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>BİBÖ, təqdimat, rollu oyun</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Çağırışıqədərki hazırlıq – 10-cu sinif. 3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (6 dəqiqə)

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Fərdi sarğı paketinin təyinatını	Fərdi sarğı paketindən istifadə qaydalarını	
Fərdi dərman qutusunun təyinatını	Fərdi dərman qutusundan istifadə qaydalarını	
Ev üçün dərman qutusunun təyinatını	Ev üçün dərman qutusundan istifadə qaydalarını	
Zəhərli kimyəvi maddələr əleyhinə paketin təyinatını	Zəhərli kimyəvi maddələr əleyhinə paketdən istifadə qaydalarını	

Tədqiqat sualı

Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım necə göstərilir?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

İş vərəqi №1

I qrup: Fərdi sarğı paketindən istifadə qaydalarına dair tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Fərdi sarğı paketi		

İş vərəqi №2

II qrup: Fərdi dərman qutusundan istifadə qaydaları barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Fərdi dərman qutusu		

İş vərəqi №3

III qrup: Ev üçün dərman qutusundan istifadə qaydaları barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Ev üçün dərman qutusu		

İş vərəqi №4

IV qrup: Zəhərli kimyəvi maddələr əleyhinə paketdən istifadə qaydaları barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Zəhərli kimyəvi maddələr əleyhinə paket		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. BİBÖ cədvəlinin “Öyrəndim” bölməsi doldurulur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Cütlər formasında şagirdlər növbə ilə fərdi və ya kimyəvi maddələr əleyhinə paktədən istifadə edərək ilk tibbi yardım göstərirlər.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Qruplar Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Fərdi tibbi qoruyucu vasitələrdən çətinliklə istifadə edir.	Fərdi tibbi qoruyucu vasitələrdən qismən istifadə edir.	Fərdi tibbi qoruyucu vasitələrdən istifadə edir.	Fərdi tibbi qoruyucu vasitələrdən nümunələrlə istifadə edir.

Ev tapşırığı

Ev üçün dərman qutusu hazırlayın.

İkinci dərsdə verilmiş ev tapşırığının icrası müzakirə olunur.

MÖVZU: 35

RADİOAKTİV VƏ KİMYƏVİ ZƏDƏLƏNMƏLƏRİN TİBBİ PROFİLAKTİKASI

Standart: 3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi maddələrdən zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.

Dərsin məqsədi:

- Radioaktiv və kimyəvi maddələrdən zədələnmələrin tibbi profilaktikasının aparılma üsullarını göstərir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla iş</i>
İş üsulu:	<i>BİBÖ, təqdimat, rollu oyun</i>
Resurslar:	<i>dərslik, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Çağırışa qədərki hazırlıq – 10-cu sinif. 3.2.2. Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı ilk tibbi yardım göstərir.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (6 dəqiqə)

Bilirəm	İstəyirəm bilim	Öyrəndim
Sanitariya təmizlənməsi	Sanitariya təmizlənməsinin aparılma üsullarını	
Deqazasiya	Deqazasiyanın aparılma üsullarını	
Dezinfeksiya	Dezinfeksiyanın aparılma üsullarını	
Dezaktivasiya	Dezaktivasiyanın aparılma üsullarını	

Tədqiqat sualı

Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələrin tibbi profilaktikası necə aparılır?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

İş vərəqi №1

I qrup: Sanitariya təmizlənməsinin üsullarına dair tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Sanitariya təmizlənməsi		

İş vərəqi №2

II qrup: Deqzasiyanın üsulları barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Deqzasiya		

İş vərəqi №3

III qrup: Dezinfeksiyanın üsulları barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Dezinfeksiya		

İş vərəqi №4

IV qrup: Dezaktivasiyanın üsulları barədə tədqiqat aparın və şərh edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Dezaktivasiya		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. BİBÖ cədvəlinin “Öyrəndim” bölməsi doldurulur.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Paltarların qismən dezaktivasiyasını aparın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Radioaktiv və kimyəvi zədələnmələr zamanı tibbi profilaktikanın aparılma üsullarını göstərir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Paltarların qismən dezaktivasiyasını çətinliklə göstərir.	Paltarların qismən dezaktivasiyasını qismən göstərir.	Paltarların qismən dezaktivasiyasını göstərir.	Paltarların qismən dezaktivasiyasını nümunələrlə göstərir.

Ev tapşırığı

Xlorlu əhəng hazırlayaraq evdəki qab-qacağı, otağı, ayaqyolunu və s. zərərsizləşdirmək üçün ondan istifadə edin.

MÖVZU: 36

YOLUXUCU XƏSTƏLİKLƏRƏ QARŞI MÜBARİZƏ

Standart: 3.2.3. Yoluxucu xəstəliklərin profilaktikası və onlarla mübarizəyə dair təqdimat edir.

Dərsin məqsədi:

- Ümumi və xüsusi infeksiyon xəstəliklər üzrə profilaktik tədbirlər və onlara qarşı mübarizəyə dair təqdimat edir.

İş forması:	<i>kiçik qruplarla, cütlərlə iş</i>
İş üsulu:	<i>Klaster, təqdimat</i>
Resurslar:	<i>dərslük, plakatlar, iş dəftəri, iş vərəqləri</i>
İntegrasiya:	Biologiya – 10-cu sinif. 3.2.1. Yoluxucu xəstəliklər, onlardan qorunma yolları haqqında referat, təqdimat hazırlayır.

Dərsin gedişi

Giriş hissə (3-5 dəqiqə). Bir cərgə düzülüş, raport, salamlaşma

Motivasiya (5 dəqiqə)

“Yoluxucu xəstəliklər” sözüne uyğun fikirlər dinlənilir və tədqiqat sualına keçid edilir.

Tədqiqat sualı

Yoluxucu xəstəliklərlə mübarizə necə aparılır?

Tədqiqatın aparılması (10 dəqiqə)

Tapşırıq:

Qruplara əvvəlcədən hazırlanmış iş vərəqləri təqdim olunur.

İş vərəqi №1

I qrup: Ümumi profilaktika tədbirlərinin xüsusiyyətlərini araşdırın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Ümumi profilaktika		

İş vərəqi №2

II qrup: Xüsusi profilaktika tədbirlərinin xüsusiyyətlərini araşdırın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Xüsusi profilaktika		

İş vərəqi №3

III qrup: Yoluxucu xəstəliklərə yoluxma və onlardan qorunma yollarını araşdırın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Yoluxucu xəstəliklərə yoluxma və onlardan qorunma yolları		

İş vərəqi №4

IV qrup: Yoluxucu xəstəliklərin əlamətləri və onlarla mübarizə üsullarını araşdırın və təqdimat edin.

Tədqiqat predmeti	Xüsusiyyətləri	İcra qaydaları
Yoluxucu xəstəliklərin əlamətləri və onlarla mübarizə üsulları		

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi (15 dəqiqə)

Hər qrup öz tapşırığı üzrə tədqiqat aparır və tədqiqat işini digər qruplara təqdim edir. Digər qrupların suallarına görə qruplar arasında müzakirə təşkil olunur.

Ümumiləşdirmə və nəticələrin çıxarılması (3 dəqiqə)

Şagirdlərlə birlikdə dərs ümumiləşdirilir və nəticələr çıxarılır. Müasir dövrümüzdə bir infeksiyanı başqası əvəz etdiyindən onların profilaktikasının yeni metodlarını daim öyrənmək və mübarizə üsullarını təkmilləşdirmək lazımdır.

Yaradıcı tətbiqetmə (5 dəqiqə)

Grup halında əlaltı vasitələrdən istifadə edərək yoluxucu xəstəliklərdən qorunma maskasını hazırlayın.

Qiymətləndirmə (2 dəqiqə)

Meyarlar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
Vaxtdan səmərəli istifadə edir.				
Əməkdaşlıq edir.				
Yoluxucu xəstəliklərlə profilaktik tədbirlər və onlara qarşı mübarizəyə dair təqdimat edir.				
Yekun qiymət				

Rubrik

I	II	III	IV
Yoluxucu xəstəliklərlə mübarizə üsullarını çətinliklə izah edir.	Yoluxucu xəstəliklərlə mübarizə üsullarını qismən izah edir.	Yoluxucu xəstəliklərlə mübarizə üsullarını izah edir.	Yoluxucu xəstəliklərlə mübarizə üsullarını nümunələrlə izah edir.

Ev tapşırığı

Yoluxucu xəstəliklərdən qorunmaq üçün daha nələr təklif edərdiniz? Esse yazın.

1. Aşağıdakılardan hansı sağlam həyat tərzinin formalaşmasına müsbət təsir edən amillərdən deyil?

- A) Gündəlik iş rejimi B) Səmərəli qidalanma
C) İdmanla məşğulolma D) İnternet klublarda vaxt keçirmə

2. Zərərli vərdislərdən çəkinmək, sağlam həyat tərzinə meyillənmək üçün nə etmək lazımdır?

- A) Asudə vaxtları səmərəli təşkil etmək
B) Asudə vaxtları çayxanalarda keçirmək
C) Asudə vaxtları dostlarla keçirmək
D) Asudə vaxtları yatmaqla keçirmək

3. Sağlam həyat tərzini təmin etmək üçün özünüzdə hansı cəhətləri formalaşdırmalısınız?

4. Müasir cəmiyyətdə gənc nəslin sağlam yetişməsinə mane olan ən kəskin problemləri sadalayın.

5. Təbii fəlakətlər zamanı insanlarda yaranan halları yazın.

6. Elektrik cərəyanı vurması zamanı ilk növbədə yerinə yetirilməli olan təxirəsalınmaz tədbir hansıdır?

- A) Zərərçəkənə süni tənəffüz verilməsi
B) Zərərçəkəni elektrik cərəyanının təsirindən dərhal azad etmək
C) Zərərçəkənin yaralarına sarğı qoymaq
D) Dərhal yaxındakı tibb müəssisəsinə çatdırmaq

7. İlk yardım göstərəkən hadisə yerini diqqətlə nəzərdən keçirmək və şəraiti qiymətləndirmək üçün hansı üsul tətbiq edilir?

- A) Maşınla zərərçəkənə mümkün qədər yaxın getmək
- B) Hadisə yerindəki bitkilərə ziyan vurmamaq
- C) Yardım edənin özünün zərərli təsirə məruz qalmaması
- D) Zərərçəkəni mümkün qədər tez təxliyə etmək

8. Aşağıdakılardan hansı daxili qanaxma adlanır?

- A) Qanın daxili orqanlardan çölə fəvvarə kimi axması
- B) Qanın fasiləsiz olaraq yavaş-yavaş axması
- C) Qanın sürətlə damardan xaric olması
- D) Qanın bədən boşluğuna axması

9. Ürək nahiyəsində olan kəskin ağrılarda istifadə edilir.

- A) Nitroqliserin
- B) Aspirin
- C) Analgin
- D) Validol

10. Ev üçün dərman qutusunda təxminən hansı dərmanlar olmalıdır?

11. Zəhərli kimyəvi maddələr əleyhinə paketlərdən hansı məqsədlər üçün istifadə olunur?

12. Fərdi sarğı paketi hansı məqsədlə istifadə edilir?

- A) Yara səthinə birinci sarğı qoyulması
- B) Yara səthinin dezinfeksiya edilməsi
- C) Yara olan ətrafın amputasiya edilməsi
- D) Bütün variantlar doğrudur.

13. Yara səthinə birinci sarğı qoyulması üçün istifadə edilir.

- A) Fərdi sarğı paketi C) Ev üçün dərman qutusu
B) Fərdi dərman qutusu D) Fərdi zəhərli kimyəvi maddələr əleyhinə paket

14. İnsanların bədənlərini və paltarlarını zəhərlənmələrdən təmizləmək üçün aşağıdakılardan hansı üsul tətbiq edilir?

- A) Xüsusi təmizlənmə B) Sanitariya təmizlənməsi
C) Təmiz təmizlənmə D) Məhdud təmizlənmə

15. Dezaktivasiya nədir?

16. Ətraf mühitdəki yoluxucu xəstəliktörədən mikrobların məhv edilməsinə yönəldilmiş tədbir hansıdır?

- A) Qurğuların, binaların, paltarların radioaktiv maddələrdən təmizlənməsi
B) Sanitar-yuma məntəqəsində bədənə isti su ilə, sabunla, hamam lifi vasitəsilə yuyulması
C) Dezinfeksiya və yoluxucu xəstəlik törədicilərinin zərərsizləşdirilməsi
D) Bütün variantlar doğrudur.

17. Yoluxucu xəstəliklər üzrə profilaktik tədbirlərin ümumi qrupuna aid olanları yazın.

18. Yoluxucu xəstəliklər üzrə profilaktik tədbirlərin xüsusi qrupuna aid deyil.

- A) Sanitariya-gigiyenik B) Dezinfeksiya
C) Dezinseksiya D) Deqazasiya

19. Süni aktiv immunitet vaksin yeridildikdən nə qədər sonra yaranır?

- A) Bir neçə həftədən sonra B) Dərhal
C) Növbəti gün D) 3 aydan sonra

20. "Qrip" xəstəliyinin əlamətlərini yazın.

KSQ – 6. CAVABLAR

1. Aşağıdakılardan hansı sağlam həyat tərzinin formalaşmasına müsbət təsir edən amillərdən deyil?
D
2. Zərərli vərdislərdən çəkinmək, sağlam həyat tərzinə meyillənmək üçün nə etmək lazımdır?
A
6. Elektrik cərəyanı vurması zamanı ilk növbədə yerinə yetirilməli olan təxirə-salınmaz tədbir hansıdır?
B
7. İlk yardım göstərərəkən hadisə yerini diqqətlə nəzərdən keçirmək və şəraiti qiymətləndirmək hansı məqsədlə həyata keçirilir?
C
8. Aşağıdakılardan hansı daxili qanaxma adlanır?
D
9. Ürək nahiyəsində olan kəskin ağrılarda istifadə edilir?
A
12. Fərdi sarğı paketi hansı məqsədlə istifadə edilir?
A
13. Yara səthinə birinci sarğı qoyulması üçün istifadə edilir.
A
14. İnsanların bədənlərini və paltarlarını zəhərlənmələrdən təmizləmək üçün aşağıdakılardan hansı tətbiq edilir?
B
16. Ətraf mühitdəki yoluxucu xəstəliktörədən mikrobların məhv edilməsinə yönəldilmiş tədbir hansıdır?
C
18. Yoluxucu xəstəliklər üzrə profilaktik tədbirlərin xüsusi qrupuna aid deyil.
D
19. Süni aktiv immunitet vaksin yeridildikdən nə qədər sonra yararır?
A

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində

1. A.M.Məmmədov, C.S.Əkbərov, Ə.M.Talıbov, E.Q.Həşimov. İlk tibbi yardım (dərs vəsaiti). Bakı, 2014
2. A.Məmmədov. Atəş hazırlığı. I hissə. Bakı, AAHM nəşriyyatı, 2005
3. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası. Bakı, 2005
4. "Azərbaycan Respublikası Dövlət bayrağının istifadəsi qaydaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 19 iyul 2004-cü il
5. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili Xidmət Nizamnaməsi. Bakı, 23 sentyabr 1994-cü il
6. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin İntizam Nizamnaməsi. Bakı, 23 sentyabr 1994-cü il
7. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Qarnizon və Qarovul Xidmətləri Nizamnaməsi. Bakı, 23 sentyabr 1994-cü il
8. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Sıra Nizamnaməsi. Bakı, 24 dekabr 2014-cü il
9. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin emblemi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı, 14 may 1999-cu il
10. "Azərbaycan Respublikasında hərbi xidmətə çağırışın əsasları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 10 iyun 1992-ci il
11. Azərbaycan Respublikasının Hərbi doktrinası. Bakı, 8 iyun 2010-cu il
12. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 12 noyabr 1995-ci il
13. "Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 9 oktyabr 1991-ci il
14. "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri Hərbi hissəsinin Döyüş Bayrağı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 4 noyabr 1997-ci il
15. "Azərbaycan Respublikasının sülhməramlı əməliyyatlarda iştirakı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 11 may 2010-cu il
16. Gənclərin ibtidai hərbi hazırlıq Əsasnaməsi. Bakı, 29 may 1998-ci il
17. "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 3 oktyabr 1997-ci il
18. "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 25 dekabr 1991-ci il
19. Hərbi mühəndis hazırlığı. Bakı, AAHM nəşriyyatı, 2016
20. "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 23 dekabr 2011-ci il

21. "Herbi vəziyyət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 6 yanvar 1994-cü il
22. H.O.Ocaqov. Mülki Müdafiə. 2010
23. Quru Qoşunlarının döyüş fəaliyyəti. III hissə (Taqım, manqa, tank). Bakı, 2016
24. "Müdafiə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 26 noyabr 1993-cü il
25. R.F.Əkbərov, R.F.Əkbərova. İlk tibbi yardım. Bakı, "Mütərcim", 2010

Rus dilində

26. Военная топография. Москва, 1990

İnternet resursları

27. http://ebooks.grsu.by/takt_i_tech_podg/tema-4-organizatsionno-shtatnaya-struktura-vooruzhenie-i-boevaya-tehnika-motostrelkovo-roti.htm
28. <http://alfaed.ru/interesnye-fakty-ob-armii-v-mirovoj-istorii.html/>
29. <https://herbvesen.jimdo.com/>
30. <https://herbirehberler.blogspot.com/>

Buraxılış məlumatı

ÇAĞIRIŞAQQƏDƏRKİ HAZIRLIQ 11

*Ümumtəhsil məktəblərinin 11-ci sinfi üçün
Çağırışaqqədərki hazırlıq fənni üzrə dərsliyin*

METODİK VƏSAİTİ

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər: **Qılman Eyvazov**
İntiqam Əsgərov

Buraxılışa məsul	Sevil İsmayılova
Baş redaktor	Ülkər Məmmədova
Üz qabığının dizaynı	Nurlan Nəhmətov
Dizayner və səhifələyici	Ələkbər Kərimov
Redaktor	Qurban Nuriyev
Korrektor	Nübar Qarayeva
Texniki redaktor	Fəridə Səmədova
Texniki direktor	Xəqani Fərzaliyev
Nəşriyyat direktoru	Eldar Əliyev

*Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin qrif nömrəsi:
2018-162*

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi – 2018

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi. Fiziki çap vərəqi 13. Formatı 70x100 ¹/₁₆.
Səhifə sayı 208. Ofset kağızı. Jurnal qarnituru. Ofset çapı.
Tiraj 4052. Pulsuz. Bakı – 2018.

“Şərq-Qərb” ASC
AZ1123, Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.

